

05 H 489

L

EX

DN
IC

SVM

—
TYPE

DISSERTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA
DE
**CLERICO
DEBITORE**

QVAM
DEO T. O. M. ANNVENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE MARCHIONE

BRANDENBVRG. RELIQVA

IN REGIA FRIDERICIANA

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
MODERANTE

DN. IVSTO HENNING. BOEHMERO

ICTO, COMITE PALAT. CAESAR. REGIAE MAI. BORVSS.
CONSILIARIO AVLICO ET PROFESSORE IVRIS ORDIN.

PRO GRADV DOCTORALI

SVMMSQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRI-
VILEGIIS RITE CAPESSENDIS

AD DIEM XXX. NOVEMBR. MDCCXV.

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISIONI SVBMITTIT

AVCTOR

IACOBVS ECK

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBVRGICAE
TYPIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI ACAD. ET SENAT. TYPOGR.
RECUSA MDCCXXXV. (14)

RESPECTATU IN VESTRA VITRICA

DEPTORRE

THOMAS ARIOLO

05 H 489

debi
dior
plius
illud
cap.
des;
paup
æun
rum
bet.
feris

05

L. B. S.

*Olue, quod debes, æquissima
vox est, ipso iure gentium
commendata, recte ait SENECA
de benef. L. III. c. 14. Quid
mirum inde, clericis, ex con-
tractu alioque negotio licito*

debitoribus, eandem sapissime cantilenam cre-
ditores occinuisse? Non enim in ea viuimus am-
plius ætate, vbi (vti tempore Regis SALOMONIS
illud contigisse testantur sacræ literæ *1. Regum
cap. 10. vs. 27.*) *argentum redditum est, vt lapi-
des; cum potius, & clericos, & laicos durissimo
paupertatis iugo oppressos lugere, nostrumque
æuum verissime in tempora seculi ferrei poeta-
rum incidisse, experientia næ nimium! compro-
bet. Aequissimum inde reuera fuit, quod mi-
seris debitoribus diuersimode a legibus & docto-*

ribus solamen praestitum sit: ne scilicet afflictis adderetur afflictio, auarique creditores inde malitiae suae promouendae occasionem arriperent. Idcirco eadem in legibus Imperii passim, praefertim vero in *Rec. nouiss. 1654. §.* Nachdem auch in dem Friedens-Schluß. & *Instrum. pac. Westphal. art. VIII. §. de indaganda*, repetita videntur. Sed vtut haec in genere expedita, & clericis & laicis communia sint; maxima tamen, circa iura & privilegia *clerici debitoris* determinanda, enascitur difficultas; adeo vt, consideratis mire variantibus Dd. opinionibus & eorum nimio quandoque partium studio, hic merito vetus illud dicterium applicetur: *hic Rhodus, hic salta*. Ideo est, quod in praesenti dissertatione inaugurali in veram *clerici debitoris* indolem, eiusque peculiaria iura & immunitates, (quatenus ex iure, tam civili quam canonico, probari queunt, ac nostrarum ecclesiarum statui conformia sunt) inquirere constituerim. In quo assequendo, vtrum bene, an male steterim, tui erit B. L. iudicare. Iudicium vero ab affectibus & studio partium vacuum exopto, quo casu mihi firmissime polliceor, fore, vt veritati assensum praebens, mecum eandem vltius promouere cupias. Vale.

Q.F.

DISSERTATIO IVRIDICA INAVGVRALIS
DE
CLERICO DEBITORE

Caput I. præliminare.

De origine & progressu prærogatiuarum clericalium.

§. I.

Quemadmodum plerisque quondam gentibus maxima cultus diuini reuerentia: ita & sacerdotum, qui huius inprimis curam gerebant, peculiaris inde existimatio. Quæ etiamsi alibi maior, alibi minor, vbique tamen insignis existit a). Quando enim sacerdotes, singulare cum Diis

Autoritas sacerdotum apud gentes maximis abusibus aniam præbuit.

§. I. a) Apud *Vandalos* tanto in honore sacerdotes fuisse, vt regibus æquipararentur, obseruat HELMOLD. L. 1. c. 6. & 37. & L. 2. c. 2. Apud *Aegyptios* secundum a rege obtinebant locum. DIODORVS *Sicul.* L. 1. c. 73. *Romani* vero præcipue summa veneratione sacerdotes suos profecuti fuere. Cuius rei locupletissimum adfert testimonium *lex Auguralis*, quæ extat apud CIGER. L. 2. de LL. huiusmodi: *Interpretes Iouis optimi maximi, publici augures signis & auspiciis postea vidento: disciplinam tenento: sacerdotes vineta, virgetoque, & salutem populi auguranto, quique agent rem duelli, quique populare auspicium præmonento: oblique obtemperanto: diuorumque iras prouidento, iisque parento: coelique fulgura regionibus ratis temperanto: urbemque, & agros, & templa liberata, & effata habento: quæque augur iniusta, nefasta, vitiosa, dira dixerit, irrita, infætaque sunt: quique non paruerit, capitale esto.* De moribus aliarum gentium vid. CLVVER. L. 1. *Antiqu. German.* c. 24. ALEX. ab ALEX. *Gen. Dier.* L. 2. c. 8. vt & in specie de maioribus nostris ARNKIEL.

In specie apud Vandalos. Aegyptios. Romanos. hinc ipsi imperantes sacerdotium assumerunt.

A 3

Cim-

commercium sibi intercedere simulantes, quæ Deorum esset voluntas, sæpius monerent, rudior plebecula, *specioso pietatis colore* capta, ab ipsorum potius quam dum nutu pendere maluit. Vnde etiam priuatas suas altercationes illorum arbitrio, tanquam æquiori, sæpius submittebant b). Eisdem denique sacerdotibus Deos aut fauentes, aut iratos *pro lubitu* præstantibus res illuc peruenit, vt expediendis maxime arduis reipublicæ negotiis sacrificuli tantum non omne momentum afferrent, nec quid tuto sine eis agi, aut intermitteri posse, persuasum esset c). Quamobrem vtitatissimum esse cœpit,

vt

Cimbrische Heyden-Religion. c. 32. Add. DVAREN. Comment. de Sacr. eccl. min. L. 7. c. 10. p. 386.

Apud Gallos.

b) De Gallis testatur IULIVS CAESAR *de bello Gall. lib. 6.* apud eos iudicia a Druidibus exercita fuisse.

Pontifices apud Romanos omnia fere poterant.

c) Apud Romanos *pontificum autoritas* illud testatur, quæ certe maxima in plerisque, etiam ciuilibus, causis cerni potuit. vid. ALEX. *ab ALEX. alleg. 1.* Vnde etiam *in Orat. pro domo sua* pontifices ita alloquitur: *Cum multa diuinitus pontificibus a maioribus nostris inuenta atque instituta sunt, tum nihil præclarior, quam quod vos eosdem, & religionibus Deorum immortalium, & summa Reip. præesse voluerunt, vt amplissimi & clarissimi ciues rempublicam bene gerendo, pontifices religionem sapienter administrando, rempublicam conseruarent. Quod si villo tempore magna causa in sacerdotum populi Romani iudicio ac potestate versata est: hæc profecto tanta est, vt OMNIS REIPUBLICAE DIGNITAS, OMNIUM SALVS, VITA, LIBERTAS, ARAE, FOCI, DII PENATES, BONA FORTVNAE, DOMICILIA, VESTRAE SAPIENTIAE, FIDEI, POTESTATIQUE COMMISSA & credita esse videantur, vid. ROSIN. Antiq. Roman. L. III. c. 22.* Non infringunt dicta, quod sacerdotes in Rep. Iudaica æque magnam circa administrationem Reip. potestatem habuerint: quoniam hanc rempublicam Deus peculiari prorsus ratione per sacerdotes dirigebat, qui vice sua iudicia legis exercerent, ita vt necessario ad

Idem in Rep. Iudaica, sed alia ex ratione, obtinuit.

vt ipsi summi imperantes eminentissimo sacerdotii munere defungerentur d), atque hoc modo, quod, vt *principes*, obtinere non poterant, tanquam *voluntatis diuinæ interpretes* metu Numinis a populo consequerentur.

§. II. Si ergo apud ethnicos sacerdotalis dignitas tanti semper habita fuit, quid mirum, in primitiua Christianorum ecclesia verbi diuini ministros singulari non minus veneratione exceptos fuisse? Ex quo enim ius docendi & sacramenta administrandi *ordinis gratia* eis speciatim demandatum fuerat e), veteris sacerdotii simulacrum pedetentim referre cœperunt, pristinam, si non maiorem, illius potestatem reducere anhelantes f). Accedebat opinio

Inde clericorum veneratione apud Christianos,

ad expedienda negotia ciuilia concurrere debuerint. vid. Excell. DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. Cap. XIII. §. 1. Sc. Conf. ARNKIEL. c. 1. §. 20.*

d) NVMA POMPILIUS eius rei apud Romanos autor fuit. vid. ROSIN. *Exempla regum, qui sacerdotii munere quoque inclaruerunt.* d. 1. Aliud illustre exemplum exhibet *Melchisedec*, Rex Schalemi, qui dicitur fuisse *sacerdos Deo forti, excelso*. GENES. XIV. v. 18. AVGVSTVS quoque aliique insequentibus Imperatores nec pontificium munus recufarunt, vti ex numismatibus, SVETONIO, TACITO, aliisque autoribus constat. vid. ZOSIMVS in *Gratian. & Theodos. fol. 761.* SELDENVS de *Synedr. L. 1. cap. 10.* Aegyptios quondam non nisi ex *sacerdotibus* sibi regem elegerunt obseruat ex ROSSEO P. XV. de *Relig. mund. q. penult. p. 682.* ARNKIEL. d. 1. §. 6. Conf. CVTHERVS de *vet. iur. pontif. SAMVEL PITISCVS in Lexic. antiq. Roman. voc. Pontifex maximus, & voce sacerdos.*

§. II. e) HILARIVS in *Comment. ad Ephes. IV.* vid. DN. BOEHMER in *iur. Eccl. L. I. tit. XXXII. §. 29.*

f) Quantum opinio de *continuato hoc sacerdotio* Christianæ ecclesiæ Vetus sacerdotium Christianis hand exorbitans dignitas, excellentiaque inprimis deducta. Conf. omnino ANDR. de SAVSSAY in *panoplia sacerdotali, seu de venerando sacerdot. habitu, eorum multiplici munere ac officio in ecclesia Dei.* DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. c. XIII. VITRINGA de synagog. in prolegom. p. 69. vbi seq. p. 70. elegan-*

pietatis præ-
sumptione
captos.

nio pietatis, sanctitatis & integritatis morum, qua præ cæteris inclaruerunt, vt laici se lubentes illorum directioni submiserint. Vnde tum lugente adhuc sub Imperatoribus ethnicis ecclesia, tum sub christianis Imperatoribus florente, ad controuersias inter priuatos exortas componendas iudicia ecclesiastica g) exercebant; quo ipso insignis accessio ad eorum autoritatem fiebat, illorumque ambitio commodiorem se exferendi occasionem nanciscebatur h).

§. III.

eleganter tradit, quatenus sacerdotum nomen clericis Christianis accommodari possit. Add. ZIEGLER. *de episcop.* Lib. I. cap. 1. §. 5. & seq.

Origo iudicio-
rum ecclesia-
sticorum.

g) De quibus NICEPHORVS Lib. VI. *Histor. eccles.* c. 46. hanc in modum loquitur: Cum odia & contentiones gliscerent inter eos, in quibus minime oportebat, indignumque videretur omnibus, Christianos coram ethnicis litigare, moniti sunt, vt relicto paganorum foro paterno præsulum iudicio acquiescerent. Idem iam modo PAVLVS I. Cor. VI. v. 1. Corinthiis inculcarat, cuius rei seriem peculiari dissertatione explicuit SAM. BASNAGE *de eccles. tribunali.* Conf. etiam DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl.* cap. IV. §. 5 -- 9. & cap. XX. EIVSD. *dissert. iur. eccl. antiq. tertia ad Plin.* SEC. DN. LVDOVICI *Consistorial-Proceß* cap. 1. §. 16. NAEVII *Priester-Recht* cap. VI. §. 4. ZIEGL. *alleg. tr. L. III. c. 30. §. XXV. -- XXXIII.*

Ambitio cle-
ricorum.

h) Ab hoc enim inprimis tempore dignitatem suam regiam longe exsuperare, clerici contenderunt. Hinc est, quod AVCTOR *Epist. ad Smyrneos*, (quæ IGNATHI nomine circumfertur, sed ab humilitate huius sanctissimi viri aliena videtur) scribat: *Honora, fili, Deum & regem. Ego vero dico, honora Deum, vt omnium autorem & dominum, episcopum autem vt principem sacerdotum, imaginem Dei referentem; Dei quidem propter principatum; Christi vero propter sacerdotium.* ET CHRYSOST. *Homil. III. in cap. VI. Esaiæ* ita loquitur: *Si vis videre, quantum absit rex a sacerdote, expende modum potestatis vtrique traditæ, & videbis sacerdotem multo sublimius rege sedentem: admirandus videtur thronus regius, sed rerum terrenarum administrationem sortitus est; sacerdotis thronus in celo collocatus, de cælestibus negotiis habet pronuntiandi autoritatem.* Alia loca, quæ huc spectant, adducit DN. BOEHMER. *in iur. eccles. Protest. L. 1. tit. XXXI. de Off. Iud. Ord. §. 3.*

§. III. i)

§. III. Quanquam vero, CONSTANTINO M. sese fi-
dei Christianæ adiungente, ecclesia sub tutela secularis im-
perii esse cœpisset, ideoque clericorum status plurimum
fuisset immutandus; cum nimirum nulla iam amplius ad-
esset necessitas, episcoporum arbitrio omnia in ecclesiasti-
cis permittendi, vbi principes ipsi summam ecclesiæ curam
gerere poterant i): Attamen Constantinus, eiusque suc-
cessores Christiani, nimio religionis favore, aut potius ra-
tionibus politicis ad id inducti, clericorum directioni ple-
rasque res ecclesiasticas reliquere k); illos præterea insigni-
bus priuilegiis, multaque præ laicis prærogatiua donan-
tes l). Neque animaduvertebant, quantum aliquando
reipublicæ, imo & successoribus suis detrimentum ex
tali conniuentia, totque cum clero communicatis iuri-
bus & priuilegiis exoriturum esset m). Siquidem
inde

Imp. Christiani clericis plura concesserunt priuilegia.

Quibus clerici deinde in præiudicium Imp. abusi fuerunt.

§. III. i) Vid. DN. BOEHMER *alleg. l. §. 31.*

k) Primo enim *puncta fidei controuersa* ecclesiasticis examinanda & decidenda commiserunt; 2) nimia præterea *in matrimonialibus & excommunicatione* ipsis concessa potestas; 3) *episcopalis* denique *audientia* in vsu remansit, quæ iurisdictioni ecclesiasticæ deinde ansam dedit. Vid. PUFFENDORFF. *Einleitung zur Historie. Tom. 1. Cap. XVIII. §. 12. &c.*

l) Exstant huius rei plurima in codice repetitæ prælectionis vestigia, quæ separatim consignauit CORVINVS ABELDEREN in libro, cui titulus, *Iustinianus Catholicus*. Add. ZIEGLER. *de Episcop. Lib. III. cap. 30. §. XXXIV. &c.*

m) Inde est, quod Imperatores Christiani, inprimis vero CONSTANTINVS M. apud plurimos ob intempestiuam, & nimiam liberalitatem suam male audiant. CONSTANTINVM M. enim independentiæ clericorum fundamenta posuisse volunt, quando eos in Concilio Nicæno ita allocutus est: *Deus constituit vos sacerdotes. Vos a nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio reseruamini, dii etenim vocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus iudicari.* Enim vero in hoc puncto Cæsarem

Constantinus M. independentiæ clericorum fundamenta iecit.

B

excusa-

inden) hic occasionem arripuit, potentia suæ limites latius extendendi, ipsorumque Imperatorum, benefactorum suorum, iura collabefactandi: quamvis summa rerum nihilo minus penes Imperatores salua adhuc remanserit. o)

Quod quidem
plerique ege-
runt.

§. IV. Sicuti vero ambitio hominum nullis sese con-
fringi terminis patitur; ita illud corrupta iam ecclesia, præ-
cipue in clero animaduertere licuit. Imperantes enim vbi
iura

excusationem mereri, aliis persuasum est, PUFFEND. *alleg. cap. XVIII. §. 12.* Sed vid. illustr. DN. THOMASIVS in *Observat. ibid. Conf. c. continua §. 5. c. sacerdotibus 41. C. XI. Qu. 1. Item c. futurorum. 15. C. XII. Qu. 1. ZIEGLER. cit. cap. 30. §. XLI.*

Nimia clerici-
corum benefi-
cia hierar-
chiam pepe-
rerunt.

n) Florentissimis enim rebus conuersa fuere in amplissimas dignita-
tes ecclesie ministeria, factique ad hierarchiarum imperium & honorum au-
cupia gradus, postquam accensa & continuata cupiditas largo vbereque pro-
uentu ex profusionibus immodicis principum, & prodiga credulitate fuerat.
SPANHEIM de christianismo degenerere. Ea de causa clericos, vt ingratos,
accusat MONZAMBANO de Stat. Imp. Germ. Cap. III. §. 12. inquiens:
Enimvero, procul id genus hominum Imperii in alios auidissimum, cetero-
rum in se potestatem egerrime suevit ferre; ita hoc vnum ad perfectam fe-
licitatem deesse videbatur, quod in imperatoris manu foret, tam luculenta
beneficia distribuere, cui eam ob causam peculiariter obstricti cogebantur
viuere. Ni sanctissimi ordinis reuerentia obstaret, improbissimos morva-
lium dicerem, qui munificentia imperatorum, vt euentus ostendit, valde in-
consulta, ad destruendum fastigium imperatorum sunt abusi. Nec liber-
tate dignum putsuerim, qui manumissorem in patroni locum colere asperna-
tur. Conf. etiam DN. BOEHMER. *obseru. sel. ad P. de Marca de C. §. 8. & I. lib. IV. C. 2. §. 1. p. 96.*

o) Huc pertinet elegans locus apud GEBHARD. THEODOR. MEYER.
*hisor. relat. de canon. collect. §. 2. vbi ita: Ex quo ecclesia sub Christianis
imperatoribus hospitari, & iam sub Constantini imperio respirare & c. ce-
pit, nescio, qui factum, vt luxus & superbia, vanitates & defectus, alii eam
infestarent, & mirum quantum vexarent. Pravi isti mores multa de rebus
canonicis peperere decreta, & sanctiones, quarum magna pars a synodis au-
tori-*

iura f
plebs
episc
nisi fu
Roma

toritate
legitur.

sim. D
cles. c.
atque o
agere c
commu
fede pe
niano
dictione
non imp
torem p
pessi, o

q
tentian
gunt M
que. vi
hoc sup
tit. XX
PANVIN
quit, &
que par
manus
hic qui
ditumq
esset om
mine p
signaret

iura sua admodum negligenter penitus fere dimiserant, plebs autem incauta in clericorum partes facile secesserat, episcopi tandem se supra reges & principes extollere an-nisi sunt p). Inter hos post longas altercationes episcopus Romanus primatum q) demum obtinuit, & ultra fines sa-
cerdo

In primis vero episcopus Romanus.

toritatem canonicam, ab IMPERATORIBVS VIM LEGVM obtinuisse legitur.

§. IV. p) DN. BOEHMER in I. E. Diff. pralim. §. XVI. alibique passim. De temporibus Cyrilli conquerens SOCRATES lib. VII. histor. eccl. c. 7. ait: *Ex eo tempore episcopos Alexandrinor sacerdotalem gradum atque ordinem supergressos, principatum quandam obtinere, & pro imperio agere cepisse.* ARCADIUM imperatorem INNOCENTIVS P. R. a sacra communione commouit, quia censenserat, vt Ioannes Chrystost. a sua sede pelleretur can. duo sunt 10. distinct. 96. AMBROS. quoque Valentiniano Iun. satis audacter obiicere non erubuit: *independentem iurisdictionem se tenere; imo in causis fidei episcopos solere de imperatoribus, non imperatores de episcopis iudicare, prout ex epistol. eius ad dictum imperatorem patet.* Quae sequioribus temporibus imperatores a pontificibus per-
pessi, omnes eius æui historici referunt, vid. etiam *infr. §. V. in not. lit. h.*

Episcopi Imperium secularis potestatis reculant, potius ipsimet regnare cupiunt.

q) Arcanas artes, quibus ad illam auctoritatem, & enormem potentiam, qua nunc pollet, episcopus Romanus peruenit, egregie detegunt MORNAEVS in *mysterio iniquitatis*, HEIDEGGERI *historia papatus*, alii-
que. vid. ZIEGLER. *de episcopis lib. I. cap. VI.* Quae autem iura sibi ex hoc *suprematu vniuersali* vindicet, recenset DN. BOEHMER I. E. Lib. I. tit. XXXI. §. 18. p. 720. Originem huius primatus tradit ONVPHRIVS PANVINIVS ad *Platin. sub BONIFAC. VIII. fol. 86.* *Processu temporis, inquit, & praesertim post Photium patriarcham Constantinopolitanum, vtraque parte conueniente, illud vsurpari ceptum, vt ambo episcopi, scil. Romanus & Constantinopolitanus, oecumenici, i. e. vniuersales appellarentur; hic quidem vniuersalis patriarcha & c. ille vero VNIVERSALIS PAPA. Audiatumque, vt papae nomen solus Romanus pontifex, cum ante commune esset omnibus episcopis, retineret, quo vno & papae tantum, particulari nomine potestatis eius dignitas & supra ceteras ecclesias vetus praerogatiua designaretur.*

Origo & arcana primatus Romani.

cerdotii progressus in dominationem degeneravit r). Qui, vt eo felicius incautis imponeret, vicariatum Dei in his terris affectans, se ipsum cum Omnipotente comparare cupit s), ne vllam in posterum autoritatem secularis potestas in eum exercere auderet, factum hinc, vt omnes magistratus, singulasque gentes iuxta leges suas vivere debere edixerit, etiam si iugum imponant, quod vix ferendum t). Ad firmandam autem hierarchiam pontificum quam maxime intererat, dignitatem clericalem u) quouis modo promouere,

Dum priuilegia cleri adauxit.

r) SOCRAT. *cit. l. cap. IX.* Conf. DN. BOEHMER. *orig. iur. eccles. C. VII.* ZIEGLER *alleg. cap. VI.*

Pontificis imperium vniuersale, & emittens.

s) Vid. *can. 7. & 9. distinct. 96.* Add. *c. 4. 5. & 10. ead. distinct.* Vix credibile vero est, quanta in hoc passu fuerit pontificum Romanorum arrogantia. Non solum enim differentiam tantam inter se & reges intercedere censuerunt, quanta inter *solem & lunam* conspicitur iuxta *C. 6. X. de maior. & obed.* Sed & imperium in omnes creaturas sibi arrogare ausi fuere. Quorsum pertinet, quod BONIF. VIII. *in c. 1. Extrauag. comm. de maior. & obed.* ait: *Subesse Rom. pontifici omnem creaturam humanam declaramus, dicimus, desinimus, & id omnino esse de salutis necessitate pronunciamus.* Glossa autem impiissime papam DOMINVM DEVM NOSTRVM appellare haud erubuit. Cui plura hac dere perspicere lubet, add. illustr. DN. THOMAS. *dissert. de cler. foro compet. C. 1. §. 13.* & c. DN. BOEHMER. *sep. cit. iur. eccl. Lib. I. tit. XV. §. 13.* & c. DN. LVD. DOV. *Consistorial Process c. 1. §. 19.* NAEVII *Priester-Recht. c. 1. & 11. M. A. de DOMINIS lib. VI. de repub. eccl. cap. III. §. 59.* vbi contra SVARESIVM vicariatum pontificis defendentem egregie disputat.

Impudentia
Glossa.

t) *Can. 3. & 4. Distinct. XIX.*

Dogma de transubstantiatione cleri auxit existimationem.

u) Clericorum existimatio tum praecipue maxima esse coepit, postquam doctrina de *Transubstantiatione* ecclesiam inuasit. Cuius inuentionem nouitiam demonstrat CASAVB. ad BARONII *annales exerc. XVI. th. 28. p. m. 443.* Vid. TILLOTSON. *Traite contre la Transsubst. & illustr. DN. THOMAS. cautel. Tom. I. c. XIX. §. 9. & 15. Tom. II. cap. XV. §. 14.* Conf. *Carhol. veter. consensus Art. VII. cap. 2. & 3.* Illuc quoque referenda,

tere,
re, v
tatis
dam
quan
exem
de est
perfo
castra
speci
(4) c
haud
tur c
re iu

ferenc
153. h
dignit
e panc
lation
verba
sacra

autem

uiff. l.

exco
rati

tere, tantamque clericis prærogatiuam præ laicis tribuere, vt inde seculari potestati nihil fere in ipsos autoritatis remaneret, atque singuli laici in seruitutem quandam tantum non detruderentur. Idcirco clerum, tanquam *sortem & hereditatem Dei x*), ab omni potestate ciuili exempt, solisque iudicibus ecclesiasticis, submitit y). Inde est, (1) quod clerici ab onere tutelæ, aliisque muneribus personalibus sint immunes z); (2) quod peculium quasi castrense ipsis concessum a); (3) quod personæ eorum in speciali præsidio & tutela legum constitutæ b); neque (4) ciuitatum necessitatibus, etiamsi laicorum facultates haud suppetant, inconsulto pontifice subuenire teneantur c). Vt alia reticeam priuilegia, quæ passim in corpore iuris canonici clericis indulta reperiuntur, & a cano-

Expressa in iure canonico.

nistis

ferenda, quæ CASAL. de sacris Christianorum ritibus P. II. c. XXVII. p. 153. habet. *Magna, inquit, est sacerdotis dignitas, potentia magna: dignitas supra regiam, potentia supra angelicam: cum ad sacerdotis verba, e pane & vino caro Christi & sanguis statuuntur in altari: ante enim prolationem verborum Christi erat panis & vinum: vt primum consecratoria verba sacerdos protulit, non iam panis & vinum, sed corpus Christi est. Quasi sacerdotis voluntati obsequatur Deus, & se sistant ad imperium eius.*

x) Can. 1. Dist. XXI. cap. 16. X. de præbend.

y) Vid. infra cap. II. §. 2. & 3.

z) Can. 40. C. xv. Qu. 1. Can. 4 C. XXI. Qu. 3. Add. Nou. 123. §. Deo autem. Auth. Presbyteros C. de Episc. & Cler.

a) L. sacrosanctæ 34. C. de Episc. & Cler. vid. GVDELIN. de iur. nouiss. lib. VI. cap. 7. §. aliud priuilegium.

b) Can. si quis suadente. 29. XVII. Qu. 4. vsque adeo, vt is quoque excommunicationis reus iudicetur, qui percussione clericum tantum rati habet. cap. 23. de sentent. excomm. in 6. GVDELIN. cit. l.

c) Cap. 7. de immunit. eccles.

Excommunicatur, qui clericum percussione tantum rati habet.

B 3

d) Vid.

Et contrariæ
consuetudi-
nes annulla-
tæ.

nistis admodum aucta sunt d). Ad eneruandas vero leges
ciuiles pontificum in hoc puncto intentioni contrarias,
expresse in decretalibus e) statutum, vt omnes inutiles ha-
beantur consuetudines, quæ aliquo pacto *libertatem & im-
munitatem* ecclesiasticam violant, id est, quæ principibus
laicis potestatem quandam in res aut personas ecclesiasti-
cas indulgent: quia cum rerum spiritualium tractanda-
rum habeantur incapaces, ratione destituta censetur con-
suetudo, quæ rerum conditionem euertit: ideoque nullo
tempore, etiam immemoriali, vires obtinere potest, vti
docent plerique iuris canonici interpretes f).

§. V. Qualis ergo, introducto in fora & scholas iure
ciuili & canonico, status in Imperio nostro fuerit, facile ex
dictis colligi potest. *Magnam* imprimis *Germanicis rebus mu-
tationem attulit ius canonicum*: quippe quod multum recessit ab
antiquis ecclesiasticis legibus vsque ad secul. XIII. vsq̄, ac pon-
tificis dignitatem in immensum extulit, nouum & longum iudicio-
rum ordinem, comperendinationum & procrastinationum vberem
campum, pro simplice maiorum iuridici processus formula obtru-
sit, multitudinem, varietatem & obscuritatem legum & clero & aliis
cruce[m] fixit, superstitiosos hominum animos in rempublicam ar-
mauit, clerum ac populum perpetuo collisit, denique litibus Germa-
niam repleuit, & emunxit argento, vt verba CONRINGII g) mea
faciam,

d) Vid. c. 8. *Distinct. XXXVII. cap. 2. X. ne Cler. vel Monach. cap. 29. de sentent. excomm. c. 8. X. de iud. c. 17. c. XI. Q. X. Conf. NICOL. de GRASSIS de effectibus clericatus.*

e) *Cit. cap. 8. X. de iud. cap. 14. de elect. c. 3. & 5. X. de elect. & el. pot. Cap. 7. de prescription.*

f) Vid. P. de MARCA *alleg. tr. de concord. sacerdot. & Imper. Lib. III. Cap. 9. p. m. 254.*

§. V. g) *de orig. iur. Germ. Cap. XXVI. in f.*

h) Mi-

faciam. Quamuis vero enormis illa clericorum potentia ac praerogatiua pessimam Germaniae peperit confusionem, Imperatores tamen nequidem contra hincere ausi fuere h): cum pontifex artibus variis maiorem saepius, quam imperator, in imperio exerceret potestatem. Et si dicendum, quod res est, imperatores ipsi demum penitus clericos a foro seculari eximere coacti sunt, vnde tandem in *causis ecclesiasticis* vix quidpiam potestatis civilis dispositioni relictum fuit i).

Ab ipsis etiam
Imp. ex post
confirmata.

§. VI. Lugebat ita Germania sub hoc intolerabili iugo, quando Lutherus, aliique reformatores, puncta fidei non solum sed & *statam ecclesiasticum* emendare, ac *pristinam simplicem*

Per reformationem haec iura valde imminuta.

h) Miseram Germaniae hinc temporibus conditionem mediæ aevi historia nimium comprobat. Imperatores enim maiestatem suam contra attentata papalia tueri volentes, mox contrarias factiones & fulgur excommunicationis sentiebant. Propterea, inquit ARNISAEVUS de *subiect. & exempt. Cleric. Cap. VIII. §. 9.* primus Henricus IV. expertus est tyrannidem pontificiam, qua ut semel viam sibi facere ausa fuit, instar rapidi torrentis, in successores quoscunque grassari perrexit, alios ad tempus saltem demergens, alios prorsus voragine infida absorbens. Ita enim tractati & excepti sunt Fridericus I. ab Adriano IV. & Alexandro III. Henricus V. a Paschali II. Fridericus II. a Gregorio IX. & Innocentio IV. Conradus IV. ab eodem: Ludouicus IV. a Clemente & Ioanne XXII.

Miser imperii
hoc aeo status.

i) Vid. AVTH. *statuimus C. de episc. & cler. BRUNNEM. iur. eccl. Lib. III. cap. I. §. 12.* Add. *Concordata nationis Germanicae*, & SCHILTER. *in not. ibid.* Interim in comitiis de tollendis huiusmodi abusibus saepius deliberatum fuit. Vnde in *Rec. Imp. de Anno 1500. §. wie man mit dem Pabst handeln soll.* 43. legatio ad Papam decreta, mit seiner Heiligkeit der concordata, und anderer Beschwerung halben, so der Deutschen nation von Stul zu Rom, mannigfaltiglich aufgelegt worden und begegnen ernstlich zu handeln, alles nach laut einer so unser verordnet Regiment in vollkommlicher Form wohl wird wissen nothdurfftiglich zu stellen.

Cum clerici
plane exempti
essent.
De quo status
imperii con-
questi.

§. VI. k)

Attamen plu-
ra adhuc su-
perant.

simplicitati restituere conabantur k). Quod aliter fieri haud potuit, quin ingentibus cleri priuilegiis plurimum simul detraheretur. Autoritate enim pontificis (cuius ratio status, vt §. *prac. IV.* vidimus, exigebat, vt ordo clericalis præ cæteriis variis abundaret beneficiis) collapsa, illius conditio quoque intra limites restringi debuit. Optandum autem quam maxime, hoc ita factum fuisse, prout illud, & sacris litteris, & primitiuae ecclesiae institutis conueniebat. Ast quod in quacunque repentina mutatione contingere solet, & hic euenisse dolendum: scil. *principia* enormium abusuum hinc inde tantum *sublata* fuisse, pluribus inde propullulantibus *conclusionibus relictis* l). Huius rei non minima fuit causa, quod ius canonicum etiam apud Euangelicos in viridi remanserit obseruantia m), ex quo deinde plurimi pontifici-

Per Aug. Conf.
principes ius
episcopale
summum ac-
ceperant.

Quid iuris
apud Refor-
matus.

§. VI. k) Ab initio reformationis tam formidanda episcoporum, totiusque cleri erat potentia, vt *principes veteri persuasione nihil audent, sed euentum specularentur*, vt ait SECKENDORF. *Histor. Lutheran. lib. I. §. 130. & 134.* Oblata deinde Aug. Confessione munus episcopale potestatis ciuili subiectum fuit. Vid. *Aug. Conf. Art. XXVIII.* Reformatæ quoque ecclesiae vno ore inculcant, iura ministrorum Dei vnice in administratione verbi diuini, & sacramentorum, vt & potestate clauium; non vero in dignitate eminenti, & potestate seculari consistere. Vid. *expositio fidei Christ. communi consensu fidelium in Heluetia, Hungaria, Scotia & Geneue edit. cap. XVII. & XVIII. Conf. Heluet. §. XV. & seq. Gallican. §. XXX. & c. Add. Acta Synod. Dordrac. §. XXII. & XXX. XXXI.*

l) Illustr. DN. THOMAS. *cautel. iurispr. eccles. cap. XXII. §. 15. B. I. S. STRYK. dissert. de orig. iurisd. eccl. C. II. §. 1. Conf. DN. BOEHMER. diff. pralim. SCHILT. Institut. iur. Canon. præmiss. §. II. 12.* vbi pro more erudite ostendit, qua ratione, pugnantibus inter se principiis religionis euangelicæ, & conclusionibus ex iure canon. prouenientibus, procedendum sit.

m) Illustr. DN. THOMAS. *alleg. cap. XXII. per tot.* Vid. BRUNNEM. *I. E. lib. I. c. III. §. 4.* ibique B. STRYK. in *Addition.* n) Non

tificiorum nœniæ in foris relicta fuerunt n). Ad nœuos illos inter alia pertinet, quod causas ecclesiasticas *separatim* tractare continuatum fuerit o): quod principi ius circa sacra tanquam *episcopo* tribuatur, cum illud *ex indole summæ potestatis* potius desumendum sit p): quod clerici in exercitio officii sui *independentes* haberi desiderent, princeps ipse quoque consistorio obnoxius *esse dicatur* q). &c. Mirandum certe est, tot ex Protestantibus adhuc repertos fu-

Exempla referuatur.

n) Non defuerunt, qui ideo ius canonicum in totum abolendum censuere. Vid. TITHI **Probe des Teutschen geistlichen Rechts** l. 1. c. 11. §. 63. & seq. DN. LVDOV. **Consistorial-Proceß cap. VII §. 19.** quorum collineat LUTHERI iudicium de libris iuris canonici in genere Lutheri iudicium: *Quod si, inquit, in illis etiam aliquid boni inesset, quod de decretis fateri cogor, totum tamen co detortum est, ut vocat, & Papam in sua antichristiana & impia tyrannide confirmet.* Tom. II. Opp. Ien. lat. fol. 334. Add. ZIEGLER. *Diss. de orig. & increm. iur. Canon. §. LXVI. in f.*

An ius canonicum abolendum?

o) Ex erroneo illo fundamento, quasi duplex esset iurisdictio, *secularis & ecclesiastica.* Vid. sæp. laudat. DN. BOEHMER. **I. E. lib. 1. tit. XXXVIII. §. 11. & mult. seqq.** DN. LVDOV. *alleg. 1. Cap. 2. §. 3. 4. B. 1. 5.* STRYK. *cit. dissert. cap. II. §. 2. Add. infra cap. II. §. 9. & seq.*

p) Communis alias fuit opinio, principes euangelicos duplicem sustinere personam, *principis & episcopi,* vid. REINKING. *de regim. secul. & eccles. lib. III. class. 1. c. 10. num. 1. &c.* CARPZ. *Iurispr. Consistor. lib. 1. def. XI. num. 14. 15.* eamque in ipsa pace relig. in *Rec. Imp. 1555. §. damit auch* fundatam existimarunt. Epimvero, cum principes euangelici ex *doctrina religionis sue* iurisdictionem ecclesiasticam sibi vindicauerint, illaque, ut pars superioritatis territorialis excellentior, ipsi in *Instr. Pac. Westph. Art. V. §. 16.* confirmata sit, verius ad illos ex iure maiestatico pertinet. Vjd. LVDOLPH HVG. *de stat. Region. Germ. cap. 3. §. 28.* DN. BOEHMER. *iur. eccl. l. 1. tit. 31. §. 19. vsque ad fin. tit.* vbi hæc controuersia solidissimis argumentis plenius excutitur. Add. Illust. AVTOR *Meditat. ad Instr. Pac. Art. V. §. 29. p. 709. 710.*

q) Hanc sententiam fouet MYLER. *ab EHRENBACH. in Gamolog. cap.*

fuisse r), qui, nescio an ex nimia cleri veneratione; an ex præiudicio autoritatis tantam clericis afferuerint immunitatem. Cur enim laici in inferiorem ordinem reiciendi? sumus etenim omnes tam clerici, quam laici vnus reipublicæ membra, nec constituit clerus amplius specialem politiam, vt *Leuitarum* iura sibi adhuc adscribere queat s). Longissime tamen hic a me absit, vt dignitati aut specialibus priuilegiis, ordini clericali a summa in republica potestate concessis t), quid detraham, quandoquidem saltem demonstrare volui, clerum a potestate ciuili *dependere*, nec eius priuilegia *iuris diuini* esse, adeoque quæ iura & priuilegia illis a principibus concessa, pro lubitu iterum aut ampliari, aut restringi posse, quippe a quibus illa acceperunt u). Alias enim verbi diuini ministros, munus suum fideliter exsequentes, reuera dignissimos censeo, qui a quocunque omni debita reuerentia excipiantur, præmissisque afficiantur. Id quod inter nostrates sæpe etiam optantum, desiderandumque est v).

§. VII.

cap. VIII. §. 8. ideo merito reprehensus a B. I. S. STRYK. *cit. Dissert. C. II. §. 5. 6.*

r) Latum eorum catalogum exhibet DN. BOEHMER. *alleg. l. §. 19.*

s) Conf. IOSEPH van der CRAFT. *Het. lieftaalige Aangezigt. der Bischoppen ofte Geestelyken cap. IV.* vbi demonstrat, distinctionem inter clericos & laicos apud protestantes reuera reliquias ex papatu esse.

t) Quibus cæterum priuilegiis ac immunitatibus clerici apud protestantes plerosque fruuntur, exponit NÆVIUS *Priester = Recht cap. VII.*

u) Hoc egregie ostendit peculiari tractatu CELSVS ANTISTIVS CONSTANTIS de *iure ecclesiastico*, quo negat, immunitates & prærogatiuas clericis iure diuino esse concessas. Ipsum autorem quidam VELTHVSENIUM esse contendunt. Quem tamen alii BENED. SPINOZAM fuisse autumant. Vid. GRONINGI *Historie der heutigen Religionen. cap. VIII. §. 20.*

v) Conf. ill. DN. THOMAS. *diss. de officio principis in augend. salar. & honor. ministror. ecclief.*

§. VII.

§. VII. Actum haecenus de praerogatiuis & priuilegiis clericorum in genere, illorumque origo ac vicissitudines consideratae: propius nunc ad thema propositum accedendum. Postquam enim clericis tam insignes praerogatiuae in quibuscunque causis & iuribus attributae sunt, illis quoque, qui aere alieno obstricti sunt, varias immunitates concessas esse contenderunt. Quocirca animum induxi, ea in praesenti dissertatione inaugurali speciatim exponendi priuilegia, quae *ordini clericali* w) concessa, si aliquem *ex causa licita & civili obaeratum* esse contingerit. Id quod ut eo distinctius fiat, hac methodo utendum existimaui, ut 1) *de foro clericorum debitorum speciali*: 2) *de aliis iuribus clericis debitoribus competentibus, non habita ratione, utrum soluendo sint nec ne*: speciatim autem 3) *de clericis obaeratis, non soluendo existentibus*, dispiciam: simulque ostendam, quibus clericis haec priuilegia competant.

Transitio:

Conspicuum
thematicis.

Caput II.

De foro Clericorum debitorum speciali.

§. I.

Forum speciale siue priuilegiatum, iure singulari introductum, certae professioni, vel vitae generi indultum est x), & in duas partes dispesci potest. Vel enim ex speciali principis gratia ob benemerita, aliamque ob causam peculiarem conceditur, & κατ' ἐξοχήν priuilegiatum dicitur y): vel in iure communi iam quibusdam personis con-

Fori specialia
definitio.

Diuerfitas.

§. VII. w) i. e. eiusmodi personis, quae ad sacra ministeria, seu functiones ecclesiasticas obeundas legitime sunt constitutae. Vid. c. 1. *Distinct. XXI.* Clericorum
definitio.

Cap. II. §. I. x) Vid. STRAVCH. *dissert. de competentia fori.*

y) Quorum pertinet B. L. S. STRYKII *dissert. de foris Germaniae singularibus.*

C 2

z) Eiusd.

Quibus fori
priuilegium
competat?

Origo fori
priuilegiati.

concessum est, quod in oppositione ad prius, *forum priuilegiatum in corpore iuris clausum*, appellandum esset z). Hoc in specie tribuitur (1) professoribus & studiosis a); (2) militibus b); (3) senatoribus, clarissimis, illustribus c); ac (4) demum clericis.

§. II. Clericorum forum *speciale* deriuandum a *iudiciis ecclesiasticis*, & inde nata *audientia episcopali* d). Quamvis enim hæc speciem iurisdictionis ab initio vix constituerit, sed magis ex *arbitrio*, atque *compromisso* disceptantium processerit e); paulatim tamen f), inprimis postquam iudicia synodalia, temporibus Imperatorum Christianorum publicam autoritatem accepissent, æqualem, *si non maiorem*, cum iurisdictione seculari vim ac potestatem

z) Eiusd. *dissert. de foro ministror. principis cap. 1. §. 5.*

a) *Auth. habita. C. ne fil. pro patre.*

b) *l. 6. C. de iurisd.*

c) *tot. tit. C. ubi senator. Add. alleg. dissert. de foro ministr. C. 1. §. 16. STRVV. Syntagm. Iur. Ciu. Exerc. IX. th. 59.*

§. II. d) Vid. AVGVSTIN. *lib. III. ad BONIFAC. C. 5. & sermon. 49. de diuersis. 335. ESPEN. iur. eccles. Part. III. tit. 1. cap. III. §. 3. & seq. & §. 11. Conf. tot. tit. C. de Episcop. aud. & supra cap. 1. §. 3. in not. lit. k.) Et vtut hæc audientia postmodum fere in vsu esse defierit, quoad clericorum causas tamen continuo remansit. DN. BOEHMER. *orig. iur. eccl. cap. XX. §. 6. Add. IDEM Dissert. III ad Plin. II.**

e) *Illustr. DN. THOMAS. Diss. de foro compet. cler. C. II. §. 8.*

Origo iurisdictionis
ecclesiasticæ.

f) Præualente episcoporum autoritate in iudiciis ecclesiasticis illorum facies immutata fuit, adeo, vt, accedente abusu iuris clauium, officium episcopale *magistratus ecclesiasticus* dici cœperit, vt non obscure colligitur EX ORIGENE *lib. II. contr. Cels. in f. ubi asserit*, quod recepti post factam exomologesin excludantur in posterum *ab omnibus dignitatibus & magistratibus ecclesiasticis*. DN. THOMAS. *Cautel. Iurisprud. eccl. c. XII. §. 7. & in not. ibid. & cap. XIII. §. 2.* DN. BOEHMER. *dissert. III. ad Plin. II. §. 65. usque ad fin. fere dissert. B. 1. s. STRYK. Dissert. de orig. iurisd. eccl. c. 1. §. 10. 11. 12.*

g) DN.

tem etiam in causis *civilibus* obtinuit g). Quippe CONSTANTINVS eiusque filius CONSTANTIVS h), permiserant, a quorum posse adiri episcopos loco iudicum secularium, eorundemque sententiis dederunt *vim rei iudicatæ*. Speciatim autem patres in concilio Carthagenensi a. 397. aliisque i) sanxerunt, clericum, qui, episcopo, etiam in *causis civilibus*, relicto, iudicem secularem adiret, etiamsi causa vinceret, aut loco suo excidere, aut eo, quod in iudicio illo fuerat adeptus. Ast quia subsequentes Imperatores præter causas religionis clericis forum separatum vix concederent, facultate solum partibus relicta, episcopi, si vellent, arbitrium expetendi k), ingens de *episcopali iudicio* cæpit esse contentio. Inde IVSTINIANVS, cui indecorum videbatur, vt iudi-

g) DN. LVDOVICI *Consistorial Process* c. 1. §. 16.

h) De Constantino M. SOZOMENVS *lib. I. Histor. c. 9.* ita: *Permisit Constantinus litigantibus, vt ad episcoporum iudicium prouocarent, si magistratus civiles reuocare vellent: eorum autem sententia rata esset, aliorumque iudicum sententiis praualeret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset; vtque res ab episcopis iudicatas rectores prouinciarum, eorumque officiales executioni mandarent. Postremo, vt conciliorum decreta firma & inconcussa essent.* Constitutio Constantii exstat in l. 12. C. Theod. de Episc. Circumfertur etiam constitutio Constantini, qua cuius permissum, litem, etiamsi modo coram iudice seculari pendentem, vt & altera parte obluante, ad episcopum deferre. Edidit eam SIMOND. in *append. Cod. Theod. L. I.* Sed IACOBVS GOTHOFR. tum ex collatione cum aliis constitutionibus, tum ex variis dicendi formulis eam vt spuriam reiecit. Vid. ZIEGLER. *de episc. lib. III. c. 30. §. XL.* Conf. THOMASSIN. *de vet. & nou. eccl. discipl. part. II. C. 102. n. 2. & c.*

Constitutio-
nes Constanti-
ni M. &
Constantii.

i) THOMASSIN. *alleg. l. ZIEGLER. c. C. 30. §. 52.* Vid. c. placuit. C. XI. Qu. 1. qui canon tamen additamentum recepit, quod sine dubio a glossatore aliquo ad marginem adscriptum fuit. Add. C. 12. X. de for. compet. & GONZALEZ. in not. *ibid.*

k) ZIEGLER. *alleg. l. §. 46. & seq.* Vbi circa hanc materiam lata ab imperatoribus leges distincte recensentur, immixtis suo loco conciliorum decretis.

iudices seculares in monasteriis tribunalia erigerent, in gratiam monachorum & sanctimonialium A. 539. constituit l), vt quæuis monachorum causæ non iudicis secularis, sed episcopi decisioni relinquuntur. Hanc constitutionem mox alia m) excepit, quæ forum privilegiatum ad omnes clericos extendit: constituta tamen differentia inter causas pecuniarias & criminales n). Variam deinceps fortunam causa hæc habuit o), donec FRIDERICVS I. sanxerit, ne quis personam ecclesiasticam in ciuili questione ad iudicium seculare trahere presumeret p). Quoniam vero reformatione exorta episcoporum in exercenda iurisdictione potestas plurimum labefactata, atque forum clericorum varias expertum fuerit mutationes, inde diuersa hodie est praxis Catholicorum, & Protestantium.

Per reformationem immutatur.

Forum clericorum catholicorum in prima instantia.

1) Apud episcopos.

§. III. Apud Catholicos clericij in vniuersum subiacent episcopis, in quorum diocesi existunt q): ita vt lites ex causa ciuili ad metropolitanos non nisi per viam *appellationis*, aut in casu *protrache* siue *denegate* iustitiæ deferre possint r). Exercent hanc iurisdictionem episcopi vel per se, vel,

l) *Nouell. LXXIX.*

m) *Nouell. LXXIII. Conf. l. 29. C. de Episc. aud. Nouell. CXXXIII. c. 10. CORVIN. Iustin. cathol. tit. LII.*

n) *Alleg. Nouell. LXXXIII. ZIEGLER. c. l. §. 72. & c. Quid in criminalibus causis circa forum privilegiatum obseruetur, peculiari differt. exposuit HILLIGER, dissert. de foro clerici delinquentis.*

o) *Vid. THOMASSIN. cit. part. II. lib. III. cap. 103--114.*

p) *Auth. statuimus, C. de SS. Eccles.*

§. III. q) *C. 1. 4. 13. X. de for. compet. c. 1. X. de offic. iud. ord. c. 15. 38. & 45. C. XI. q. 1. Quo ipso tamen non destructa distinctio inter forum domiciliij contractus &c. quæ in foro ecclesiastico, æque ac in foro ciuili, viget. Vid. c. 3. & f. X. de for. compet. ENGEL. Coll. iur. can. lib. II. tit. II. P. 1. §. 1--5. & lib. I. tit. XXXIII. §. 4. in f.*

r) *C. pastoralis II. X. de offic. ordin. c. 7. de sent. excom. in 6. ENGEL. alleg. tit. XXXIII. §. 31.*

s) COR-

vel, quod hodie frequentius, per suos *vicarios*, seu officiales s). Sed & aliquando præter episcopum alii inferioris ordinis prælati de causis clericorum debitorum in prima instantia cognoscere possunt: vel virtute privilegii papalis, vel consuetudinis aut præscriptionis immemorialis. Ita *archidiaconi* t), item *abbates* u) quandam exercere iurisdictionem dicuntur, quam ab initio quidem ex delegatione ab episcopis facta obtinuerunt, sed ex postfacto tanquam *ordinariam* sibi vindicare præsumperunt x).

2) Apud inferiores prælatos.

§. IV. Præterea clerici etiam forum competens habent in *prima instantia* apud *pontificem*, seu curiam Romanam. Nam circa seculum nonum, publicatis per PSEUDO ISIDORVM spurii ac famosis epistolis decretalibus primorum pontificum y), in frequentem usum deductæ sunt appellationes.

3) Apud pontificem.

s) CORVIN. *iur. canon. lib. I. tit. XVIII. §. 3.* DN. LYDOVICI *Consistorial Process. c. I. §. 21.* Vid. DN. BOEHMER *I. E. l. i. t. 28. §. 2.* BARBOS. *collektan. ad c. I. X. de off. vicar.* DESSEL. *erotem. iur. can. l. i. tit. 28.* Ut vero vicarii & officialis nomina sapissime promiscue sumantur; ea tamen probe de moribus distinguenda esse, censet ESPEN. *iur. eccl. P. i. tit. XII. C. V. §. 1. & seq.* ex hac scilicet ratione, quod vicarii plerumque iurisdictionem voluntariam exerceant, & negotia iudicialia officialis examini relinquere teneantur. Conf. ENGEL. *alleg. l. I. tit. XXXIII. §. 3.*

Vicarii & officialis, an idem officium?

t) C. 7. X. *de off. Archid.* ibique PITHOEVS *in not. CORVIN. cit. lib. I. tit. XIX. §. 13.*

u) GVDDELIN. *de iure nouiss. lib. VI. c. X. §. reliqua.* vid. c. *si diligenti X. de for. compet.* ENGEL. *tr. de privileg. & iurib. monast. privileg. XLVIII.* Abbates Gallicani iudicant. De modo iudicandi abbatum in conuentibus Gallicanis testatur P. de MARCA *de concord. sacerdot. & Imp. lib. VI. c. XXV. n. 4. & 5.*

x) ESPEN. *alleg. tom. I. P. III. tit. V. n. 16. 17. 18.* Add. IDEM *part. i. tit. XII. c. i. tit. XVIII. c. 2.* Sub medium seculum XII. iam inter iudices ecclesiasticos *ordinarios* relatos fuisse *archidiaconos*, *abbates*, aliosque ecclesiarum *prelatos*, probatur ex *synodo Remensi*, sub EVGEN. III. ann. 1148. habita, e qua id refert ANT. AVGVSTIN. *tit. de iudic. c. 11.*

Abbates &c. sunt iudices ordinarii.

§. IV. y) Fragmenta illorum relata c. 11. Qu. VI.

2) Vid.

appellationes ad Papam, & hac occasione caufarum in prima instantia cognitionem curia Romana sæpius quoque sibi arrogauit z). De quo seculo XII. patres grauissimas deposuisse quereias legimus a). Inde LEO pontifex in *concil. Lateran.* 1515. celebrato, remedium confusione iurisdictionum adferre studuit b), quod in *Concilio Tridentino* c) vltcrius declaratum fuit. Et hæc est ratio, cur Papa *iudex totius orbis Christiani*, & *ordinarius ordinariorum* a Doctoribus appellari, eique *concurrrens* cum quolibet inferiori ordinario *iurisdictionis* attribui soleat d). §. V.

z) Vid. *c. 17. & 21. C. IX. Q. III. Add. C. 7. X. de appellat.*

Causarum ad
sedem Ro-
manam dela-
tio taxatur.

a) Querelas Bernhaldi, & Hildeberti Turonensis hac de re exhibet ESPEN. *cit. tit. IX. n. 9.* Ast hos & alios quam plures nunquam summæ sedis Romanæ iuri & potestati oblectandum sibi existimasse, solum abusum concerpsisse, obseruat THOMASSIN. *P. I. l. 1. c. 6. vbi §. 14.* inquit: *Non licite pontifex citra utilitatem & necessitatem ecclesie, omnem ad se episcoporum iurisdictionem transferret. Sed quando necessitati obsecutus & utilitati, excellentiorum quorundam ex suis membris partes explere adgressus est, nemo illi vnquam de potestate controuersiam fecit.*

b) Vid. GONZAL. ad *cap. 1. X. de off. Leg. n. 3.* Hocce concilium commentario illustrauit CHOKIER. *rom. II. p. 1. de iurisdictione ordinari, in exentos.*

Concil. Tri-
dentini dis-
positio.

c) Verba eius *session. XXIV. de reformat. cap. 20.* hæc sunt: *Causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, -- in prima instantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, -- atque terminentur. -- Ab his excipiantur causæ, que iuxta canonicas sanctiones apud sedem apostolicam sunt tractandæ; vel quas ex vrgenti, rationabilique causa iudicauerit summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signaturæ sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, committere aut auocare.*

Papa iudex
vniuersalis.

d) ENGEL. *coll. iur. can. lib. 1. tit. XXXIII. §. 1. n. 3. & lib. V. tit. XXIII. §. 4. n. 34.* CORVIN. *iur. can. lib. I. tit. III. n. 6.* Hinc est, quod INNOCENTIVS III. PELAGIO, episcopo Albanensi, *lib. XIV. Epist. 104. seq.* scribat: *Dominum IESVM CHRISTVM sedem apostolicam instituisse totius*

§. V. Ne vero nimium litigantibus afferretur incommodum, si e locis remotissimis, sæpissime ex malitia actorum, Romam euocati, ibidem comparere, ac causas suas agere tenerentur; a seculo inde XII. & XIII. iudices delegati in partibus, vti loquuntur, a pontificibus dari consueuerunt, qui in eis locis, vbi controuersia cœpta, & probationes haberi possunt, vice pontificis lites componere debent e). Quamuis neque hoc remedio omnes statim inconuenientiæ sublatae fuerint f). Distinguuntur adhuc ab his delegatis suo modo legati g), quos communiter triplicis esse generis notant h); coram quibus, siquidem cum iurisdictione missi sint, clerici

4) Apud delegatos pontificis.

5) Apud legatos.

oliam

ius Christianitatis caput & magistram, a qua panis intellectus & vitæ ad alias procedat ecclesias. Pontificem Romanum portare onera grauiata cum plenitudine potestatis. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. V. c. XLVII. §. 5. Et hanc papæ potestatem quoque describit GYDELIN. alleg. lib. VI. cap. II. §. 4. quando inquit: Cum Romanus pontifex reuera sit caput & princeps ecclesiæ vniuersalis, consentaneum est, vt, quacunque potest princeps profanus in republica profana, eorundem omnium potestatem in ecclesia rebusque ecclesiasticis penes illum iure esse, fateamur. Conf. M. A. de DOMINIS de republ. eccles. lib. II. c. V. §. 28. & seq. & lib. IV. c. VII. & CHOKIER alleg. tr. P. 1. qu. XI. num. 7. vbi omnem ordinariorum potestatem ab autoritate summi pontificis dependere tradit.

§. V. e) DN. BOEHMER. I. E. lib. 1. tit. XXX. §. 1. & seq. ESPEN. part. III. tit. V. c. 2. §. 4.

f) Eueniebat enim quandoque, vt ad remotos iudices partes euocarentur. Cui abusu INNOCENTIUS III. in C. 28. X. de rescript. hanc attulit medelam, vt nemo ultra duas dietas extra suam diœcesim ad iudicium trahi possit. Conf. GONZALEZ. ad cit. c. 28. Imo BONIFACIUS VIII. in C. statutum de rescript. in 6. euocandi licentiam ad vnâ dietam restrinxit. Quid in Gallia & Belgio in casu factæ extra diœcesim euocationis moris sit, pluribus exponit ESPEN. alleg. tit. V. c. 3.

g) Vid. CORVIN. L. 1. tit. XXX. n. 3.

h) Fundata est hæc diuisio in C. 1. de off. Leg. in 6.

D

i)

olim in prima quoque instantia, *per simplicem querimoniam*, conueniri poterant i), quandoquidem ordinariam & concurrentem iurisdictionem exercebant k). Quoniam vero omnem sibi hoc modo potestatem ereptum iri quererentur episcopi, pontifices curare cœperunt, ne ordinariorum iurisdictioni amplius a legatis detraheretur l): donec in concilio Tridentino eorum potestas magnopere restricta fuerit m). Adeo ut hodie de clericorum causis ciuilibus cognoscere nequeant, nisi ad illas examinandas & definicndas se *speciatim delegatos* esse ostendere possint.

Forum exem-
torum.

§. VI. Atque hæc obtinent, nisi rei conuenti a iurisdictione ordinariorum *exempti fuerint* n). Inualuit nimirum mos, ut summus pontifex *collegia* quædam o); imo & alios quando-

i) C. I. X. de offic. leg.

k) Per C. 2. de off. leg. in 6. ibi: *ordinarios reputantes*. ESPEN. alleg. l. P. 1. tit. XXI. c. II. §. 18.

l) ESPEN. alleg. P. 1. tit. XXI. c. III. §. 2.

m) Session. XXIV. C. 20. de reformat. ENGEL. Coll. iur. canon. tit. de legat. n. 10. 11.

Scriptores de
exemptionibus.

§. VI. n) De materia *exemptionum* integri a pluribus editi tractatus, vt a IO. LOMEDE in *tr. de exemptionibus ecclesiasticis*. ERASMO a CHOKIER in *tr. de iurisdictione ordinarii in exemptos*, quem tertio tomo auxit I. P. VERHORST I Crus Colon. Nouissime Parisiis prodiit *Traite des droits des Eueques* par Mr. BIESSON. vid. *Journal des Scavans*, Iuillet 1715. p. 38. &c. Huc quoque spectant REN. CHOPPIN. *Monast.* & quæ BARONIUS Tom. 8. *Annal. eccles. ad a. 676.* habet. Add. ESPEN. I. E. tom. II. in *repagulo canonico aduersus nimiam exemptionum a iurisdictione episcopali extensionem*; & tom. I. P. III. tit. XII. P. DE MARCA de *conc. sacerdot.* & *Imp. lib. III. c. 16.* ibique BALZIVS in *addition.*

Quando exemptioniones in-
ualuerint?

o) Ante secula XI. & XII. distinctio inter *collegia exempta* & *nonexempta* vix audita fuit. ESPEN. cit. P. III. tom. I. T. XII. C. IV. §. 21. Priuilegia enim monachis antea indulta non fuere exemptiones. IDEM cit. tit. XII. c. III. §. fin. & seq. cit. 4. §. 1. Demum sec. XIII. plura *monasteria*

quandoque *privatos* p) episcoporum potestati subtraxerit, si-
bique immediate subiecerit. Inde est, quod exempti *regu-*
lariter in prima, aut secunda instantia coram pontifice, eius-
que delegatis in partibus solum conueniri possint q). No-
tante vero dixi, *in prima aut secunda instantia*, cum in prima
instantia clerici exempti *regulares*, & nonnulli *seculares*, v.c. ca-
nonici, prælatorum & capituli respectiue iurisdictioni sub-
sint r), integra autem monasteria & capitula, si debitores
existant, absque dubio, coram solo pontifice, eiusque dele-
gatis forum sortiantur. Interim tamen in fauorem ordina-
riæ

ria, capitula, atque vniuersitates eximi contigit. IDEM *cit. cap. IV. §. 41.*
51. & seqq. De Louaniensi Academia in specie testatur CHOKIER. *de iu-*
risd. ordin. in exempt. tom. I. P. 1. qu. 27. p. 76.

p) Vid. ESPEN. *G. IV. §. fin. & Concil. Trident. session. XXIV. c. XI.*
de reformat.

q) Quippe pontifex est diocæsanus & superior exemptorum. CHO- Papa diocæsa-
KIER. *cit. tom. I. P. 1. q. 5. n. 8.* Attamen in Gallia, Hispania, vt & Belgio nus exempto-
neminem exemptorum, quoad primam instantiam, Romam euocari pos- rum.
se, ex CHOPPING adfert CHOKIER *tom. II. P. 1. §. 13. n. 5. & 6.* Cur lega-
tis iurisdictione in exempto competat, vid. IDEM *cit. t. I. P. 2. qu. 2. n. 7. seq.*
& *P. IV. qu. XXVI. n. 2.* vbi legatis a latere dicta iurisdictione asseritur.

r) De iurisdictione prælatorum in monasteriis agit ENGEL. *tr. de Regularis in*
priuil. & iur. monaster. priuileg. 48. CHOKIER. *tom. II. P. II. qu. 110. pag. 283.* causis ciuili-
Neque hanc impedit dispositionem concil. Trident. *session. VII. c. 14.* scilicet bus subiacent
quod non reuocat iurisdictionem *aliorum ordinariorum*, licet episcopis prælati.
inferiorum, quales sunt prælati exempti. vid. supra §. 3. *lit. x)* & CHOKIER
tom. I. P. 4. qu. 67. n. 3. 4. & tom. II. P. 1. §. 2. n. 14. p. 27. In seculari- Quid in secu-
bus res haud adeo expedita, cum aliqui Dd. requirant, vt capitulum, iu- lacibus?
risdictionem affectans, specialem titulum aut præscriptionem producere
valeat, vid. ESPEN. *tom. I. P. 1. tit. XI. §. 7.* alii e contra capitulo, imo de-
canis iurisdictionem ordinariam simpliciter concedant. CHOKIER *tom. I.*
P. 1. qu. 47. Vid. tamen IDEM *P. 5. qu. 71. & tom. II. P. 2. qu. 64. 66.*

riæ iurisdictionis receptum, vt episcopus, (ratione distinctionis inter exemptos, qui sunt *in diœcesi*, & qui *nullius* sunt *diœceseos*, habita) s), aduersus exemptos in pluribus casibus, partim ex *ordinaria*, partim ex *delegata* potestate t), procedere, eorumque iudex competens esse possit. Ceterum qualis *conseruatorum*, in cognoscendis exemptorum causis ciuilibus passiuus, fuerit potestas, lubens prætermitto, quoniam illa, vt & integra exemptionum materia in *concilio Tridentino*, ad instantiam ordinariorum, valde immiuta & circumscripta fuit u).

§. VII.

Quid sit, nullius diœceseos esse? &c.

Contrahentes in loco exempto coram ordinariis comparere debent.

De conseruatoribus exemptorum.

s) Explicat hanc distinctionem FAGNAN. *ad c. 19. X. de off. iud. ord. num. 10.* hoc modo: *Itaque status nullius diœceseos liberat non modo a subiectione, sed etiam a situatione & denominatione, exemptio vero tantum a subiectione.* & ENGEL. *Coll. iur. can. lib. V. tit. XXXIII. §. 4. n. 23.*

t) Ita enim in exemptione *locali* clerici exempti ratione contractus iniiti, vel rei sitæ in loco non exempto coram ordinario conueniri queunt; *C. 1. de priuil. in 6. quod innouatum a synodo Trident. sess. VII. c. 14. de reform. Add. ESPEN. cit. p. 1. tit. XII. c. V. §. 45.* Quando vero episcopi ex *ordinaria*, & quando ex *delegata* potestate agant, distincte tradit ENGEL. *cit. l. n. 31. & alleg. ESPEN. tom. II. I. E. in repagul. canon. P. II. c. 1. sq. GHOKIER tom. II. P. II. qu. 45. n. 6.*

u) Vid. P. SARPVS *Histor. concil. Trident. lib. II. p. 370. 371. Journal des Scauans, Iuliet. 1715 pag. 35.* Quibus autem finibus conseruatorum iurisdictho & exemptiones per hanc synodum conclusæ, patet ex diuersis eius locis, vti ex *session. VI. c. 3. & 4. de reformat. session. VII. c. 5. 6. 7. & 14. session. XIV. proam. & c. 4. 5. session. XXI. c. 8. session. XXIV. c. 11. & 20. session. XXV. de regular. c. 8. & 13. ead. session. de reform. c. 6. 8.* Add. Excell. DN. BOEHMER. *I. E. tit. de off. iud. del. §. §. IX.* Ita vtea, quæ olim circa conseruatores obtinuerunt, in quibusdam monasteriis adhuc notare liceat. vid. CHOKIER. *tom. II. P. II. qu. 54 n. 11. & qu. 56. n. 12. qu. 104. n. 2.* Alibi tamen exoluere, quod de Belgio testatur ESPEN. *alleg. tit. XII. cap. ult. §. 18. In Belgio iam pridem per edictum Caroli V. sublata fuere omnes fere conseruatoria, neque hodie vllus est in Belgio conserua-*

§. VII. Si vero ex causis debiti *episcopus* conuenien-
 dus, coram metropolitano actio moueri debet x), qui vel
 solus, vel pro grauitate causarum in concilio prouinciali de
 eisdem cognoscit y). Et si *hic* actione pulsandus, lis ad pri-
 matem deuoluitur z); nisi pontifex causas aduersus episco-
 pos aut archiepiscopos intentatas suæ decisioni relinqui ve-
 lit a). Denique quoniam plerosque archiepiscopos, nec
 non

Forum episco-
porum.

*seruator, excepto Vniuersitatis Louaniensis conseruatore, quare in Belgio
 exenti in ciuilibus coram ordinariis conueniendi sunt.*

§. VII. x) *Arg. c. 6. C. 10. qu. 3. cap. XI. X. de off. ord. e. V. cod. in 6.* Vbi episcopi
cap. 54. X. de appellat. De prælatis imperii immediatis ex causa debiti in Imperio
 conuentis, aliud dicendum videtur. vid. VFFENBACH. *de consil. Cæs. aul.* conuenian-
c. V. sect. 2. p. 14. In prima enim instantia foro Austregarum æque vt
 seculares fruuntur. *ord. Camer. 1495. tit. Wie Churfürsten. & tit.*
Wie Prälaten. O. C. 1555. part. 2. §. 2. 3. 4. 5. A quibus ad came-
 ram prouocatur. *O. C. 1555. d. p. 2. §. 28. Add. GAIL. lib. I. obs. 30. & DN.*
COCCEI. diss. de Austregis.

y) *c. 46. C. XI. qu. 1. c. 1. C. VI. qu. 1.* Vid. ESPEN. *cit. p. 1. tit. XX.*
c. 2. & ZIEGL. de Episcop. cap. XI. §. 26. sq.

z) *C. 23. X. de priuil. & excess. CORVIN. cit. l. §. 21.* Quia vero Archiepisco-
 plerique patriarchatus Græci, de quibus alleg. *cap.* specificè loquitur, porum forum.
 expirant, hodiernorum primatum & patriarcharum iura ex specia-
 libus priuilegiis & consuetudine locorum petenda. ENGEL. *cit. l. tit.*
de maior. & obed. §. IV. n. 24. Sed & in concilio prouinciali causa
 metropolitanorum terminari possunt, vt ex FAGNANO probat ESPEN. *cit.*
c. 2. §. 3.

a) In causis criminalibus grauioribus episcoporum & c. illud ne-
 cessario fieri debere, statuit concil. Trident. *session. XXIV. c. 5. de refor-*
mat. & session. XIII. c. 8. de reformat. Nullatenus vero hoc dicendum
 de causis ciuilibus, scil. quæ regulariter decisionem archiepiscoporum,
 tanquam ordinariorum, expectant. Quamuis enim concilii Tridenti-
 ni dispositionem a congregatione Cardinalium ad omnes causas ciuiles
 extensam fuisse, referat BARBOSA *inr. eccl. l. 1. c. 7.* Attamen 1) eiusmodi

An pontifex
 causas episco-
 porum neces-
 sario decidere
 debeat?

non episcopos *exemptionis* privilegio donatos b) cernere licet, actorem ius suum contra hosce coram pontifice immediate persequi oportet c). Attamen alicubi quoque occurrit, vt episcopi in causis debiti in foro seculari conueniantur, prout illud, allata praxi Belgii, comprobatur ESPEN d).

Forum clericorum debitorum in secunda instantia:

1) Apud metropolitanos.

§. VIII. Eodem privilegio (scil. fori privilegiati) quoque gaudent clerici debitores in *secunda instantia*. Quod si enim sententia contra clericum debitorem lata, huic ab illa ad superiorem appellare licet, modo appellatio ex alia causa non denegetur e). Et siquidem lis ab officiali decisa, non ad episcopum, qui idem cum vicario tribunal exercere censetur f); sed ad archiepiscopum mittenda g). Seculis pri-

di constitutio nunquam in forma authentica fuit exhibitae; neque 2) Cardinales concilii decreta ultra proprietatem verborum extendere potuerunt, vti recte argumentatur laudat. ENGEL. *tit. de maior. & obed. §. IV. n. 28.*

b) c. 52. C. XVI. qu. 1. Vid. tamen c. 7. C. III. qu. 6. CHOKIER. *tom. I. P. I. qu. 41.*

c) Conf. *prac. §. VI.*

d) *Alleg. tit. XIX. c. III. §. 13.* Add. ZIPAEVS *ad tit. de foro compet. §. VIII.* e) Vid. ENGEL. *tit. de appellat. n. 18.*

Appellatur ab officiali ad episcopum.

f) *Cap. 3. de appellat. in 6. c. 2. de consuet. in 6. Concil. Trident. sess. XXII. c. 7. de reformat.* CHOKIER. *t. II. P. II. qu. 16. n. 2.* ESPEN. *P. I. tit. XII. c. V. n. 8.* Recte vero ad episcopum appellatur, si sententia fuerit interlocutoria. DN. BOEHMER. *tit. de appellat. §. XII. sine ratione dissentiente GONZALEZIO ad c. 7. X. de appellat. §. 5. aut si appelletur in iis casibus, vbi officialis est episcopi delegatus specialis.* CORVIN. *lib. I. tit. XXV. n. 25.*

Archiepiscopus vbi iudicat.

g) c. 2. C. VI. qu. 3. c. 7. 8. C. IX. qu. 3. *cap. XI. X. de off. iud. ordin. cap. 54. 56. 66. X. de appellat. c. 40. X. de sent. excomm. c. 1. de for. compet. in 6. c. 3. de appell. in 6.* Notandum tamen, quod archiepiscopus pro recipiendis appellationibus iudicem in dioecesi suffraganeorum habere nequeat, sed in propria ciuitate iudicare teneatur. c. 1. & 5. *de off. ordin. in 6.* GONZALEZ. *l. cit. n. 6. & seq.*

h) Vid.

māuis quidem ab episcopali iudicio ad synodos, & inde ad imperatores appellatum fuisse, ex historia illorum temporum h), & iuris ciuilis constitutionibus i) abunde patescit. Postquam vero episcopus Romanus primatum adeptus, & ^{2) Apud pontificem.} monarchia ecclesiastica ad summum culmen perducta fuisset, in occidente ab episcopis ad metropolitanos, ab his ad primates, & denique ad curiam Romanam appellationes coeperunt dirigi k). Imo eo vsque res peruenit, vt causæ, omisso

h) Vid. THOMASSIN. *de vet. & nou. eccl. discipl. tom. II. l. i. c. XV.* Ordo appellationum antiquus. n. 18. C. XVI. n. 9. C. XVII. n. 4. ESPEN. P. III. tit. IX. c. 5. §. 1. -- 4. Te-

statatur illud in specie ZIEGLER. *de episcop. lib. III. c. XXXI. §. 7.* quando ait: *Causas episcoporum in synodis disceptatas & decisas fuisse; istas autem synodos ab Imperatore conuocatas coisse; tum si per sententiam synodalem grauatus quis fuisset, eaque acquiescere nollet, appellare licuisse, ad Imperatorem; hunc vero vel ipsum de causa controuersa cognouisse, vel iudices alios delegasse; porro etiam pontifici Romano causam delegari ab Imperatore potuisse; & ab huius sententia appellari nihilominus potuisse ad Imperatorem.* Etiam si vero prouocatio ab vno episcopo ad alium illicita esset, sedes Romana nihilominus consultationis sibi adscribere non dubitauit. Quorsum spectant, quæ INNOC. I. *epist. ad Vitric. c. 3.* scribit: *Si quæ autem causæ, vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris ordinis fuerint exortæ, vt secundum synodum Nicanam, congregatis eiusdem prouinciæ episcopis, iurgium terminetur. Nec alicui liceat (sine præiudicio tamen Romanae ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias.*

i) *Nou. 123. C. 10. Add. l. 29. C. de episc. aud. §. 4 & Nou. 79. §. 83. & c.*

k) Rationes, cur ad sedem Romanam appellandum, suppeditant Ratio & origo *epistola SIXTI I. c. 4. C. II. qu. 6. & ZEPHERINI c. 8. C. ead.* Scilicet quoniam appellatio illa mater est, cuius vberibus omnes nutriri debent; quia non potest num ad pontificem obliuisci mater filium suum. Sensim alias ad pontificem prouocatio introducta fuit. Primo enim autoritate concilii Sardicensis factum videtur,

omisso omni medio, *immediate* ad pontificem delatae fuerint l), idque, in fauorem clericorum appellantium non tantum verbis, sed *facto* etiam fieri posset m). Ab illo vero, tanquam *infallibili & supremo iudice* in his terris, omnis vltior appellatio sub poena excommunicationis prohibita n), quanquam non pauci prouocationem a papa ad *concilium* oecumenicum iure optimo & ratione subnixam asserue-

tur, vt episcopus Romanus facultatem, reformandi latam ab aliis sententiam, acceperit. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. VIII. c. 3. & ZIEGLER. *alleg. l. §. 23.* Enim vero cum huius concilii decreta per longum tempus nullum vigorem haberent, DN. BOEHMER. I. E. tit. de appellat. §. 1. post receptam PSEUDO-ISIDORI collectionem applicationes ad papam in vniuersum demum admittæ fuerunt. P. de MARCA d. l. c. 22.

l) C. fin. X. de for. compet. c. 7. §. 4. X. de appell. DN. BOEHMER. I. E. tit. de off. & pot. iud. deleg. §. 3. 4. CORVIN. d. l. lib. I. tit. III. n. 13. inf.

Appellatione facto interposita, nihil innotandum.

m) Quando nempe grauari clerici intra decendum iter ad papam suscipiunt, adeo vt iudex inferior amplius in causa procedere, aut sententiam priorem executioni mandare nequeat. c. vn. X. de cler. peregr. c. 9. & 30. X. de appellat. Nisi speciali statuto aliud dispositum; vt in ordinatione curiarum eccles. prouincia Mecklin. tit. 16. art. 7. praecipit, vt sententiae, quae non excedunt quinquaginta florenos, sub fideiussoria cautione executioni mandentur, non obstante appellatione & sine illius prauiudicio. Conf. ESPEN. P. III. tit. X. c. 3.

A Papa appellari nequit.

n) In Bulla Cæna Domini, casu II. omnes excommunicantur, qui ad futurum concilium generale appellare præsumunt. Hinc est, quod ENGEL. lib. I. coll. iur. can. tit. XXXIII. §. 1. n. 6. non vereatur dicere: *Summus pontifex a nemine iudicatur, sed tota ipsius causa Deo reseruat.* Vnde in iudiciis, nec vt suspectus recusari, nec ab eo appellari potest, quia Papa vicarius Christi in terris tribunal habere creditur; ideoque ab eo ad Christum NB. appellari non potest, sicut nec a vicario episcopi ad episcopum. Vid. ANDREAS du VAL de suprema Rom. pontificis in ecclesia potestate.

o)

feruerint o). Si quando tamen partes sententia papali se gra-
 uatas existiment, ne de illato sibi præiudicio conqueri pos-
 sent, id a quibusdam, quamuis contra rationem iuris, excogi-
 tatum, vt a Papa male informato ad melius informandum,
 siue vt CHOKIER p) loqui amat, a Philippo dormitante ad ex-
 citatum prouocaretur: soletque hoc casu nouum rescriptum
 a pontifice, aut eius in partibus residente Nuncio vel Pro-
 nuncio impetrari, quo alius iudex in partibus delegetur q).
 Alius adhuc supereft appellandi modus, qui *ab abusu* dici-
 tur, in Gallia præsertim vsitatissimus, quo non prouoca-
 tur a iudice ecclesiastico inferiore ad superiorem; sed ab il-
 lo ad Parlamentum regium, tanquam abutente sua iurisdi-
 ctione contra iura, quorum *tuitio & defensio* Regi incum-
 bit

3) Apud iudices secularis.

o) Sensit id inter alios quamplures Cardinalis Lotharingus, dum in concilio Trident. ex sententia ecclesiæ Gallicanæ affirmauit, *quod concilium sit supra Papam*, adiiciens, *ita definitum a concilio Constantiensi & Basileensi, non requirere se aliam ab illo concilio declarationem: attamen, si cum Gallis consentire uelint, necesse esse, ut decretis iam consociendis nulla uerba inserantur, quæ ipsorum sententiæ præiudicent.* P. SARPIVS *Histor. concil. Trident. l. VIII. p. 1236. edit. Lipsiens. lib. VII. p. 1179. 1158. & 1183. & lib. VI. p. 920. 977. 981.* Add. P. de ALLIACO *lib. de potest. eccles. part. III. cap. ult. & SECKENDORF. histor. Lutheran. lib. 1. §. 43. p. 58.*

p) *De iurisd. in exemptos, tom. II. part. II. qu. 49. num. 15. 16.*

q) ESPEN. *Part. III. l. E. tit. X. C. 2. §. 11. seq.* & CHOKIER. *d. l. ubi* Appellatio ad Papam melius dem controuerfia apud eundem pontificem denuo agatur. Notabile informatum. huiuscemodi appellationis exemplum in historia reformationis præbet B. LVTHERS, qui cum apud cardinalem Caietanum nihil efficere potuisset, a pontifice male informato ad melius informandum appellauit; quoniam iudices sibi suspectos habebat, & ipse commissionem aliam ad viros doctos, probos & honestos in partibus petierat. Vid. SECKEND. *hist. Lutheran. lib. I. sect. 18. §. 38. p. 49.* ubi grauamina illius latius recenset.

E

r) De

bit r). Cum hoc suo modo praxis conuenit, quæ, uti CORVINVS s) testatur, iudicibus secularibus de iniquitate iudicis ecclesiastici, nolentis deferre appellationi ad sedem apostolicam interpositæ, cognoscere permittit, quod de iure alias fieri non potest r).

Forum clericorum debitorum apud Protestantes.

§. IX. Pergo ad fora *Protestantium*, penes quos quidem *exemptio clericorum*, utpote iure humano *) introducta, ad minimum in *causis civilibus* (ubi non ut clerici, sed ut *ciues & membra reipublicæ & debitores* considerantur). cessare, eorumque causæ in vno, ac eodem cum laicis iudicio Expediri debuissent. Ast in honorem ministerii u) *forum priuilegiatum* in causis clericorum debitorum confirmatum fuit

r) De qua specie prolixè agit P. de MARCA *cit. tr. de C. S. & I. lib. IV. C. 19. & seq.* & ESPEN. *alleg. l. cap. IV. num. 22. vsque ad fin. cap.*

s) *Lib. III. tit. XXII. n. 29. p. 673.*

t) Vid. *C. qualiter. 17. X. de iud. & STEPH. GRATIAN. disceptat. forens. C. 238. num. 47.*

§. IX. *) Conf. GIESBERT. VOETIVS *Politica eccles. part. 1. lib. IV. tract. 1. C. 2. & supra cap. 1. §. 6. in fin.*

Quæ ratio eonstitutorum Consistoriorum.

u) Ideo illud egisse principes censet AVTOR *meditt. ad instrum. pac. Westphal. art. V. §. 31. pag. 549. Ne clerici cogantur de personis suis & prerogatiuis coram quouis iudice litigare. Quod eorum existimationi officeret, cum tamen omnis eorum autoritas & honor apud populum habitu & titulis a vulgo distinctis constet, quibus reuerentia quædam eis est concilianda, quos humilitate, pietate, donisque cæteris Spiritus S. quæ hunc ordinem ornare ante alios deberent, plerumque carere videmus.* Opinio quoque canonistarum eius temporis, quasi princeps clericis fori priuilegium in totum auferre non posset, Consistoriorum institutionem promouisse videtur. Quo spectant verba ZIEGLERI *de iurib. maiest. lib. 1. C. 19. §. vlt. ubi ita: Ut maxime enim imperio suo exemptos prorsus ministros ecclesie (principes) noluerint, singulare tamen ipsis, in territoriis suis constituerunt forum, ne scil. de iure eorum quicquam remitteretur, nec personis ecclesiasti-*

fuit x), quod communiter *Consistorium*, das geistliche Gericht, ^{In Consistoriis} appel-

clericis implicare se negotiis secularibus permitteretur. Enimvero singula, quæ de iure clericorum circa forum privilegiatum quæsito, & necessitate constituendorum Consistoriorum afferuntur, principia iuris canonici sapiunt, duplicemque in principæ personam supponunt, quam opinionem iam supra *cap. 1. §. 6. in not. lit. p)* vt erroneam reiecimus. Vnde Ill. DN. THOMAS, im Recht eines Evangelischen Fürsten in theologischen Streitigkeiten V. Satz §. XI. pag. 54. eleganter: Alle Rechte, inquit, die ein Fürst hat in Regierung seiner Unterthanen, hat er als Fürst, und hangen dieselbe unauflöslich zusammen, so, daß, wenn man einige davon nehmen wolte, eine unvollkommene, und zur Regierung der Unterthanen nicht zulängliche Majestät daraus entstehen müste. Vor der Reformation waren freylich die iura episcopalia von den iuribus principum entschieden, weil man im Pabstthum es für eine Tod-Sünde hielte, wann ein Fürst sich die iura episcopalia, die doch in der That auf weltliche Sachen giengen, anmassen wolte. Nach der Reformation aber ist es am besten, daß man diesen Unterscheid wegläßet, weil er zu einigen falschen Conclusionibus Anlaß giebt. Als daß es allerdings nöthig sey, daß ein Fürst in seinem Territorio ein Consistorium aufrichte, und die so genannte Consistorial-Sachen davor debattiren lasse. Neque ferendum est, posse politia alicui ab alterius cuiuscunque politia liberalitate atque indulgentia præiudicari, exemptionesque & immunitates clericis conferendas illi præscribi, quæ ob instantem necessitatem, aut ob alias rationes bonum & statum reip. concernentes, idem nec potest, nec vult præstare, vti loquitur VOETIVS d. 1. probl. 2. Aliud vero est, annon consultius fuerit, causis clericorum, vt aliis causis arduis, forum speciale assignare; quod vtique, pro diuersis tamen cuiusque reip. affectionibus & statu, affirmandum. MEVIUS part. 3. dec. 415. n. 9. & DN. BOEHMER. I. E. tit. de off. vicar. §. 17. seqq. Add. SECKENDORF. *hist. Lutheran. lib. III. sect. 19. §. 82. n. 7. & sect. 27. §. 110.* in addition.

x) Factum illud in Saxonia per *ordinat. polit. de anno 1612. tit.* Clerici debito. von Consistorial Sachen *num. 1. verb.* Und weil vors andere vermöge der res in Consi- anno 1580. publicirten Kirchen-Ordnung *sub tit. von Immunitäten* storiis forum ic. die Schul- und Kirchen-Diener alleine in real- Klagen und hohen ^{fortiuntur.} Streit

appellari consuevit y), & in locum *iudiciorum Officialatus* apud Catholicos successit z).

Quæ constituuntur a summa potest. ciuilitate. Statibus Imperii:

§. X. Constituuntur vero Consistoria regulariter ab eis, quibus *ius circa sacra* competit. Equidem hoc non solum *summa in republica potestati*, tanquam pars eminentis iuris Maiestatici, inhæret a): sed ad *Status Imperii* protestantes vigore superioritatis territorialis quoque pertinet b), quibus illud per pacifi-

Frebel und Malefiz-Sachen, nicht aber in Schuld-Händelen, und anderen actionibus personalibus vor der weltl. Obrigkeit belanget werden können; inmassen denn solches bishero in unseren Consistoriis gehalten: als lassen wir es bey erwehnten Verordnungen x. billig bemenden. Freund, Brüderl. Haupt-Vergleich, de anno 1682. ibi: die Bortmäßigkeit x. De eo quoque disponit Magdeburgische erklärte und verbesserte Proceß-Ordnung cap. 1. §. 6. Die Prediger, so wohl derer Wittben und Erben: haben in allen actionibus personalibus auffer dem Consistorio kein ander forum zu erkennen. Et §. 23. Vor dem Consistorio nun haben ihr forum alle Prediger, so viel ihr Amt, oder andere personal-Sachen betrifft. Conf. BRUNNEM. I. E. lib. III. C. 1. §. 1.

Consistoria apud exteros:

y) In Anglia Consistoria dicuntur *curia christianitatis*, & in Heluetia das Chor- und Ehe-Gerichte. NÆVII *Priester-Recht* cap. IV §. 16. FRITSCH. ad ANT. FABRI *tr. de religion. in rep. regenda* p. 346. & 379. 384.

Quæ causæ consistoriales sint?

z) Inde est, quod a quibusdam regula conficiatur, omnes illas causas ad cognitionem Consistorii pertinere, quæ apud vicarios catholicorum peraguntur. Vid. DN. BODIN. *dissert. de illicita a principibus protestantibus prouocatione in caus. eccles.* §. 18. Sed vid. B. TITII *Probe des teutschen geistlichen Rechts* lib. 1. cap. 6. §. 12. seq.

Habent statas Imperii ius circa sacra.

§. X. a) Vid. HUGO GROTIUS *de imperio summarum potestatum circa sacra*. Ill. DN. THOMAS. *dissert. de vindiciis iuris Maiestatici circa sacra*. CONRING. *de mai. ciuil. autoritate & officio circa sacra*. Add. ZIEGLER. *de iurib. Maiest.* lib. I. c. XIII. §. 22. & sq. B. S. STRYK. *de iure papali princ. euangel.* c. 1. §. 1.

b) *Fac enim*, inquit AVTOR *medit.* ad §. 30. art. V. *pac. Westphal.*

bere possunt; siquidem *ciuitates* quædam *municipales* g), ac *nobiles mediati* h) vel ex concessione principis, vel immemoriali præscriptione obtinuerunt, quo clerici debitores coram iudicio

Exempla ciuitatum, quæ ius Consistorii possident.

Ius nobilium mediatorum circa iurisdictionem eccles.

Quod responso illustratur.

§. XI. g) Conspicuum illud in Lusatia in denen *Sechs-Städten*, quæ iurisdictionem in clericos hucusque exercuere, teste Dn. BOEHMER. *I. E. lib. I. tit. 28. p. 623.* Eodem priuilegio pollent Magdeburgum, Lüneburgum, ciuitas Stadenfis in ducatu Bremensi, & Mindensis vrbs. Vid. Dn. LVDOVICI *Consistorial-Proceß cap. III. §. 19.* & B. STRYK. in *addition. ad BRVNEM. lib. II. I. E. c. 8. §. 25. p. 459.* Inprimis vero ciuitatis Stralsundensis priuilegium in hoc passu notandum, quod Rex Sueciæ ad conseruandum illud in instrumento pacis Westphalicæ se expresse obligare debuerit. Vid. *d. instrum. pac. art. X. §. 16.* ibique AVTOR *meditt. lit. 9.* Conf. MEVIVS *quæst. pralim. ad ius Lubec. III. §. 20. sqq.*

h) Exemplum præbere possunt comites & nobiles mediati in ducatu Gothano, quibus clerici in prima instantia subiacent. Vid. *Goethaische Landes-Ordnung part. 1. c. 2. tit. 5.* In summis quoque Imperii tribunalibus nobilibus mediatis sæpius iurisdictione ecclesiastica asserta fuit. KLOCK. *Vol. 1. Conf. 20. num. 352. sq.* MEVIVS *P. II. dec. 350. n. 10. & P. III. dec. 14.* Ut vero eo melius de hac controuersia iudicium ferri possit, hic inserere placuit responsum ab illustr. Facultate iuridica *mens. Octobr. anno 1715* conceptum.

Hat Graf Heinrich von Schwarzburg A. 1458. die Herrschafft Wieha, welche in Chur-Sächsischen Territorio gelegen, mit aller Herrlichkeit, wie solche bemeldter Graf Heinrich selbst besessen, an die Herren von Werthern verkaufet, und als hernach die reformatio religionis erfolget, haben die Herren von Werthern die geistliche Gerichte in solcher Herrschafft zu exerciren angefangen, auch beständig damit continuiert; es ist auch niemahlen deshalb ein Streit entstanden, als daß A. 1576. eine Kirchen-Visitation vorgenommen werden sollen, da dann die Grafen von Schwarzburg sich zwar solcher Visitation angemasset, die Chur-Sächsische ihnen aber disfalls widersprochen, und die Schwarzburgische Visitation bey 500. Fl. Strafe anzunehmen verbotthen, worauf aus der Visitation gar nichts geworden, sondern die Herren von Werthern

thern nach, wie vor, bey dem exercitio der geistlichen Gerichte verblieben, bis A. 1680. und hernach A. 1711. disfalls einiger Zweifel erreget worden.

Ob nun wohl die Herrschafft Wieha im Chur-Sächsischen Territorio gelegen, und es dannenhero das Ansehen gewinnen möchte, daß propter ius episcopale, serenissimæ electorali domui Saxonicae competens, die Herren von Werthern der geistlichen Gerichte sich anzumassen nicht berechtiget, zumahlen der Religions-Frieden und die hernach erfolgte sanctiones pragmaticæ nur inter status imperii, nicht aber inter eos qui a statibus feuda possident, & sic mediati sunt, per modum contentionis publicæ aufgerichtet worden, ferner die præscription contra leges imperii publicas dem Ansehen nach nicht statt findet, und selbige über dem, wann sie auch sonst statt hätten, per mandatum poenale de A. 1576. interrumpiret worden.

Rat dubitandi.

Dennoch aber und dieweil (1) bey dieser Frage ein guter Unterscheid inter ius circa sacra, wohin das ius condendi leges ecclesiasticas, ius indicendi dies festos, ius dispensandi, und dergleichen gehören, & inter iurisdictionem ecclesiasticam, siue potestatem cognoscendi de controuersis ecclesiasticis, easque decidendi, gemachet werden muß, (2) die Herren von Werthern das ius circa sacra, welches zu der superioritate territoriali gehöret, gar nicht, sondern nur bloß iurisdictionem ecclesiasticam prætendiren, (3) auch diejenige, welche nicht ad classem statuum imperii gehören, dieser geistlichen iurisdiction nicht unfähig sind, wie solches die Exempel vieler municipal-Städte, als Stralsund, Magdeburg, und dergleichen bewähren, und solches von bewährten Rechts-Gelehrern deutlich gezeiget worden,

Rat decidendi.

COTHMANN, vol. 4. resp. 33. num. 39. seq.

MEVIVS part. II. decis. 365. in not.

nec enim suspensio iurisdictionis ecclesiasticæ eam in tantum statibus imperii adpropriauit, vt mediati eiusdem plane incapaces sint, sed tantum effecit, vt catholici eandem non amplius exercerent,

LYNCK. de iur. episcop. c. 4. n. 104. seq.

woraus (4) das dubium, ac si præscriptio iurisdictionis ecclesiasticæ contra leges imperii publicas impingat, zugleich hinweg fällt, (5) die Herren von Werthern seit der Reformation die iurisdictionem ecclesiasticam per tempus immemorabile beständig exerciret haben, (6) das

nda-

dicio ecclesiastico, ab eis *subordinate* constituto, conueniri debeant. Quod non minus verum est in illis, qui inuestiti sunt mit denen geistlichen und weltlichen Gerichten i).

A subditis protestantibus in terris Catholicorum.

§. XII. Præterea notatu inprimis dignum est, quod si *subditi protestantes* in ditionibus dominorum catholicorum existentes, quacunq[ue] anni 1624. parte proprium Consistorium cum *cognitione de causis clericorum oberatorum* habuerint, illud in posterum retineant, neque officialibus episcoporum

mandatum pœnale de A. 1576. diese præscription derer Herren von Werthern ratione dictæ iurisdictionis ecclesiasticæ auf keinerley Weise interruptiren können, weil der Streit zwischen Chur-Sachsen und denen Grafen von Schwarzburg gewesen, selbiger aber die Herren von Werthern keinesweges angegangen, und es also bey der bekannten Rechts-Regel verbleibet, quod quæuis inter alios acta aliis non noceant,

PEREZ. *ad tit. Cod. inter alios acta &c.*

(7) die iurisdiction ecclesiastica per modum præscriptionis de iure acquirere werden kan:

LYNCK. *d. cap. 4. n. 104. & cap. 3. n. 32.*

So erscheinet daraus allenthalben so viel, daß die Herren von Werthern die geistliche iurisdiction bey der Herrschafft Wieha rechtmäßig acquiriret, und sie dannenhero dabey nicht zu beeinträchtigen, sondern vielmehr zu schützen. B. N. W.

Patroni de liti- bus clerico- rum non co- gnoscunt.

i) Dissentit hic cum WEBERO *tr. de iure Consistor. c. 41.* inter alios BRVNEM. *I.E. lib. III. C. 1. §. 4.* exinde, quod nihil aliud his verbis, quam *ius patronatus* concessum existimet, patronis vero in causis pastorum iudicare prohibitum sit, BRVNEM. *conf. 142.* adeo vt nec magistratus, cuius sumptibus clerici aluntur, illos a consistoriis eximere valeat. B. STRYK. *de foroministr. Princ. cap. 1. §. 9.* Verum enim vero aliud est, quem inuestitum esse mit allen und ieden Gerichten, sub quibus *ius Consistorii*, vt pote speciale, haud contineri concedo: & aliud rursus est inuestitum esse mit denen geistlichen Gerichten, quæ verba certe latius, quam *ius patronatus* patent. Vid. DN. BOEHMER. *d. l. §. 28.*

§. XII.

porum quid iuris in eiusmodi clericos competat k). Sin autem subditi illud docere nequeant, clerici in causis debiti coram ordinariis iudicibus iuxta obseruantiam anni decretorii 1624. conueniri poterunt l).

§. XIII. In tantum vero fundata est Consistorii, vbi ^{id} Quidam clerici alibi conueniri debent.

§. XII. k) *Instrum. pac. Caesar. Suec. art. V. §. 31.* Notissima est ex hoc §. nata controuersia inter episcopum Hildesensem, eiusque subditos protestantes, cuius fata enarrat *AVTOR meditt. ad d. §. 31. cit. l. p. 543. seq.* quæ anno 1711. ita composita, vt statibus prouincialibus peculiare Consistoriam confirmatum fuerit, de quo in *Recessu §. 17.* ita cautum: Vor diesem Consistorio sollen nicht allein ea, quæ sunt ordinis & iurisdictionis ecclesiasticæ, -- sondern auch alle partes huius iurisdictionis, so wol über teßt besagte Personen in grösseren und kleineren Stiffti, tam quoad prædictas causas & negotia mere ecclesiastica & spiriualia, quam quoad causas matrimoniales, item personales, so die Prediger, Schul- und Kirchen-Diener, deren Wittwen und Kinder, so lange sie in der Eltern Brodt stehen, angehen, so tractiret, gerechtfertiget und exequiret werden. *FABRI Staats-Canzley tom. XVII. cap. 13.* Erfurensis etiam ciuitas speciali Consistorio gaudet, quod Ministerio collatum est, vide *iudicium ministeriale* vocatur. *Dn. LVDOVICI cit. l. cap. III. §. 19. in f.* Memorabilis adhuc est conuentio inter inuidiosissimum IMPERATOREM nostrum & Regem Sueciæ, Ransstadii anno 1706. inita, qua Consistoria, quæ in principatibus Silesiæ tempore pacis Westphalicæ fuerunt, denuo confirmantur. Vid. *Josephi Leben und Thaten part. II. p. 248. & Executions-Recess de A. 1709. art. 13. §. 14. d. l. pag. 271. seqq.*

l) Per §. 48. art. V. *instr. pac. Osuabr.* vbi protestantes iurisdictioni ecclesiasticæ ad normam a 1624. vterius quoque subiiciuntur, in singulis casibus, qui A. C. non concernunt, modo ipsis ratione processus nihil iungatur A. C. vel conscientia repugnans. Iam vero neque A. C. concernit, nec conscientia repugnat, causas clericorum obzuratorum coram alio iudice, quam proprio Consistorio ventilari. Quamobrem decisio ad dominum territorii iudicesque ab illo positos spectabit. Quid Hildesæ ante *Rec. nouiss.* iuris fuerit, vid. *eiusd. art. VI.* Add. *B. STRYK. de foro ministr. princ. cap. I. §. 10.*

Exempla adducuntur.

Deficiente Consistorio clerici protestantes in iudicio ordinario conueniuntur.

F

§. XIII. m)

id erectum, iurisdictio, vt illud singuli clerici agnoscere teneantur, quod limitandum ratione *Canonicorum* in pluribus Protestantium capitulis, qui si a creditoribus suis conueniantur, in prima instantia *coram capitulo* forum sortiuntur m). Quotiescunque vero ipsa *capitula* aut *Praelati*, qui inter status prouinciales referuntur, aes alienum contraxerint, non nisi *in summis dicasteriis* principum actio institui potest n). Sed & hoc tenendum, quod clerici debitores, qui si- mul

Canonici ca-
pitulo subia-
cent.

§. XIII. m) Hoc in episcopatu Merseburgensi obtinere, probatur ex CARPZOV. *lib. II. respons. 35. vbi num. 4.* adducit capitulationem 1603. initam huius tenoris: Daß S. Fürstl. Gnaden gegen die Prälaten, Domherren und andere Stiffts-Personen, und derselben Besinde, einziger Gerichtsbarkeit, anders dann von Alters herkommen, sich nicht anmassen, desgleichen auch dem Capitul an ihren Gerichten, welches sie niederwärts bis an das Creuze, und in den Häusern und Höfen der Prälaten, Domherren und Vicarien, so weit sich die Freyheit erstrecket, auch in der Pfarre S. Maximi, Cämmerey und Beckerey, und hinaufwärts bis an das Thor, da man nach St. Peters-Closter gehet, und an das Schloß-Thor, desgleichen auf dem Lande in ihren Dörfern, Stuhren und anderswo, wie sie solche bis anhero gehabt und gebraucher, keinen Eintrag noch Gewalt thun oder lassen wolten. De ciuitate H. (forte Halberstadiensis) idem allato responso testatur ZIEGLER. *de iurib. maieft. lib. I. C. 19. §. 10.* Seynd in der Stadt H. zwo unterschiedene iurisdictiones, da jedes sein eigen absonderlich iudicium, so wohl in bürgerlichen Sachen, als auch in peinlichen; als das Thum-Capitel über die Thum-Herren, Vicarien, und deren angehörige Diener, der Rath aber über ihre Bürger hat. *xc.* Quae ratio instantiae in capitulo cathedrali Magdeburgico sit, de eo disponit *Erklär. und Verbest. der o. 1686. publicirten Magdeburgischen Proceß-Ordn. cap. 1. §. 10.* Unsere Dom-Capitularen zu Magdeburg aber behalten die erste Instanz bey dem Capitul, jedoch salua appellatione an unsere Regierung.

Vbi capitula
& praelati con-
ueniantur?

n) Erklärung *xc.* der Proceß-Ordnung. *d. l.* Es werden un-
ter denen priuilegirten Personen, das Dom-Capitul und die Prälaten
von

mul membra aut ciues Academiae sunt, in senatu academico quoque compellari queant, cum idem hoc casu concurrentem cum Consistorio iurisdictionem exerceat o).

§. XIV. Quamuis autem clericos in Consistoriis ob debita ciuilia quotidie conueniri videamus, illud nihilo-
 Tocius vnice ab arbitrio constituentium dependet. Sicuti
 enim ex beneplacito p) eorum Consistoria erecta; ita illis
 aut omnis rursus iurisdictione, aut pro parte adimi potest, &
 decisio causarum clericalium aliis collegiis politicis deman-
 dari q); nisi pacta cum subditis, aliisque inita adsint, quæ
 abrogationem prohibeant r). Vnde constat, quam male
 de iuribus principum illi sentiant, qui causas clericorum a
 Consistorio, quantumuis ex iusta causa, auocari s), aut
 com-

Consistoria
 dependent ab
 arbitrio con-
 stituentium.

von Clöstern und Collegiat-Stiftern, welche Stände des Landes sind, nicht verstanden: sondern, wenn dieselbe entweder als Collegia, oder einige ihres Mittels und deren Erben in personalibus oder realibus in Anspruch genommen werden, soll solches nirgends anders, als vor der Regierung, welche das Regiment an unserer Statt im Lande führet, geschehen.

o) Vid. TITIVS Probe des Teutschen geistlichen Rechts lib.

I. cap. VI. §. 33.

§. XIV. p) Vid. supra §. IX. lit. u) in not. hui. cap.

q) *Tantum enim Consistorio iuris competit, quantum a principe ipsi concessum.* TEXTOR. *diff. de iur. episc. in territ. stat. protest. th. §6.* Quantum pos-
 sunt Consisto-
 ria?
 Conf. SCHRADER. *de caus. for. eccles. cap. 1. §. 2. lit. b. in not.*

r) Vid. Illustr. DN. THOMAS. *de iure Princ. euang. circa solenn. se-* Sunt necessæ
pult. §. 18. Itaque Consistoria necessitatis sunt in terris catholicorum tatis.
 principum iuxta statum a. 1624. DN. BOEHMER. *I. E. l. I. t. 28. §. 25.*

s) Præcipuus inter eos est HENR. GEBHARDVS *de potest. & regim. ec-* Cause a Cons-
cles. §. 223. ideo, quod, vt inquit, *iudicia huiusmodi ecclesiastica totum pres-* fistorio auoca-
byterium ecclesie representent, nec absolute ad principem spectent, vt curia ri possunt.
mere seculares. Vid. Illustr. DN. THOMAS. *Evangelischer Fürsten*
Recht part. I. th. 5. §. 14. in f. Ast 1) falso hæc nituntur supposito,

Quamobrem
alicubi contra
clericos debi-
tores in iudi-
cio ciuili agi-
tur;

commissariis a principe delegari posse t) negant.
§. XV. Et hæc ipsa quoque praxis non destituit. No-
ribergæ enim u) & Hamburgi x) Consistoria peculiaria de-
ficiunt, ibique *clerici debitores* coram senatu aut eius deputatis
conueniuntur y). Quod de ciuitate Francofurtensi quoque
testatur VFFENBACH yy). Alicubi etiam in Cancellariis con-
sistorialia expediri solent z). Præcipue autem de Hassiæ Land-
grauiatu tenendum, ibi causas clericorum ciuiles, siue ex de-
bito oriundas, in ordinario & ciuili iudicio ventilari a), quod
in

quasi Consistoria repræsentent presbyteria, quod modo impugnavit Dn.
BOEHMER. I. E. tit. de off. archipresbyt. §. 34. 35. 2) Consistorium ad
principem omnino spectat, omnemque vim iudicandi ab eo accipit.
Vid. B. STRYK. *addition. ad BRVNEM. I. E. lib. I. cap. 6. §. 6. verb. per sua
Consistoria.* Auocatio tamen fieri non potest in Consistoriis euangelicis
territoriorum catholicorum. Vid. *Recess. Hildesf. alleg. §. 16. seq.*
Add. MEVIVS p. II. dec. 134. & p. I. dec. 217. num. 5.

t) Conf. Dn. LVDOVICI d. I. cap. V. §. 36.

§. XV. u) HENR. LINCK. *dissert. de iud. reip. Norib. cap. II. §. II.*
12. 13. & WAGENSEIL. *de ciuit. Norib. in addend. p. 376.*

x) B. BEYER. *in positio. ad ff. tit. de iurisd. post. §. 2.*

y) BRVNEM. *iur. eccl'es. lib. III. cap. 1. §. 2. 3.* ibique STRYK. *in ad-
dition.*

yy) *de iudicio Cas. aul. cap. V. sect. 2. p. 15.*

Consistorialia
a regimine ex-
pediuntur.

z) Ill. Dn. LYNCKER. *de grauam. extraiud. C. III. part. 2. sect. 2. §. 8.*
n. 25. Ita Cellis quoque & alibi Consistorium partem quandam & ap-
pendicem regiminis saltem constituere, notat SCHRADER. *de caus. fori ec-
cles. c. 1. tit. 1. §. 1. lit. s. in not.* Et tunc subscribi solet Fürstl. zu denen
Consistorial-Sachen Verordneterc. LAVR. OHM. *de 1. Episc. th. 16. lit. a)*

Ordinat. Cas-
telanea.

a) *Per ordinat. Consistor. Casselan. cap. 8. Das in andern ciuil- und
politischen Schuld-Schaden und dergleichen Sachen und Forderungen,
die mit ihrem geistlichen Stand und Amt keine Gemeinschaft ha-
ben, sie bey ihrer ordentlichen und weltlichen Instanz und Gerichts-
Zwang gelassen werden sollen.*

b)

in Regia Berolinensi non minus moris est b). Præterea clerici militares, die **Feld-Prediger**, non in Consistoriis, sed in foro & militari militari ob contractum æs alienum conuenti respondere tenentur c); nisi in eorum fauorem speciale Consistorium, quod *militare* dicitur, erectum sit, quod de causis clericorum ciuilibus cognoscit d).

§. XVI. Denique, vteunque contra clericos debitores in Consistorio pronunciatum fuerit, sententia absque dubio appellationi obnoxia est. Equidem in quibusdam locis instituta reperiuntur Consistoria inferiora, **geistliche Unter-Gerichte e)**, vbi appellationes ad Consistorium superius diriguntur

b) **Cammer-Gerichts-Ordnung 1709. tit. 10. §. 12.** Was die geistliche Personen betrifft, soll in ciuilibus causis, gleichwie dem magistratui inferiori, also auch unserem Cammer-Gericht die iurisdiction gelassen werden. *Add. Rec. Marchic. 1653. §. 17. verb. Soll in ciuilibus causis &c.* Inde Ill. Dn. COCCCI, *de differ. iur. ciuil. & Marchic. cent. 1. tit. 4. §. 3.* clericos in Marchia iudici laico in causis debiti subiectos asserit: quos coram patronis conueniri, *ex eodem Rec. existimat STRYK. ad LAVTERB. tit. de iudic. p. 104. v. clericus.*

c) SPATE *Auditeur sect. I. cap. 6. §. 4. §§. p. 228.* vbi illud in clericis catholicis fallere tradit.

d) Factum illud a potentissimo Rege Borussiae in gratiam suorum exercituum. Vid. *Reglement des Militair Consistorii de anno 1711.* Es stehen auch unter solchem Consistorio castrensi alle und jede Guarnison- und Feld-Prediger, welche sich desselben iurisdiction und cognition unterwerffen müssen. Es sey denn, daß dieselbe wegen einiger irrigen Lehren beschuldiget würden, welchenfalls das Consistorium castrense dergleichen Sachen an die Consistoria ordinaria zu verweisen hat. *Add. Königl. Schwedischer Kriegs-Artickels-Brief tit. 3. n. 16. &c. Königl. Dänische Kriegs-Instruction cap. 5. Von den Consistorial- oder geistlichen Kriegs-Gerichten. num. 24. &c. Zurichisches Kriegs-Recht tit. III. art. 15. §§.*

§. XVI. e) Vti in ducatu Gothano & adiacentibus locis, Gothaische Consistoria inferiora.

An ad Came-
ram appellari
possit?

guntur f). Sed ubi hæc deficiunt, recursus datur ad princi-
pem g), aut summa territorii dicasteria h). Enim vero ad
summa Imperii tribunalia prouocari nequit i), nisi ex opinio-
ne quorundam, si sententia nullitate laboret k). Cui adden-
dum

*thaische Landes-Ordnung part. I. c. 2. tit. 6. & in terris comitum 2
Dreuß. Dn. LVDOVICI d. l. C. 18. §. 4. De Holfatia testatur FVCHS in tr.
ad prax. lib. 1. cap. 22. & 23. ibidem præter Consistorium generale, plura
specialia, tam in districtu Regio, quam ducali constituta esse. Add. su-
pra §. 11. hui. cap.*

f) CASP. LEIPOLD. *de concurr. iurisd. qu. ult. Ill. Dn. LYNCKER.
alleg. tr. cap. 6. §. 26. num. 7. Conf. omnino B. SECKENDORF. Teutscher
Fürsten-Staat part. 2. cap. 12. §. 3. vers. 2.*

A Consistorio
appellatur ad
principem,

g) Quippe princeps, uti inquit AVTOR meditt. ad §. 31. art. V. instr.
*pac. lit. o) procul dubio non concurrentem saltem, sed longe maiorem etiam
atque superiorem habet iurisdictionem, (quam Consistorium) quibus locis
id ipsum non specialibus pactis, vel lege imperii circumscriptum est. Conf.
BRVNEM. I. E. lib. III. c. 16. §. 1.*

& summa di-
casteria.

h) Hic spectat Ill. Dn. THOMAS. *de iure princ. euang. circa solenn.
sepult. §. 11. in f. Sanctius, inquit, consilium principis personam magis im-
mediate sustinet, quam Consistoria eidem inferiora; euidens est, eadem, quæ
de iure principis in oppositione ad Consistorium suum afferuntur, adserenda
quoque esse de consilio eiusdem intimiori politico. Confirmat illud Chur-
fürstl. Braunschweig-Lüneb. Ober=appellations-Gerichts-Ordnung
p. II. tit. 1. §. 3. Wenn in ciuilibus eine action gegen eine zu dem
clero gehörige Person angestellt worden, und dergleichen jemand durch
die Erkenntnissen unseres Consistorii sich beschweret achten solte, mögen
nicht weniger solche Sachen durch ordentliche appellationen an unser
Ober=appellations-Gericht gebracht und angenommen werden. Add.
Sächsisch. Kirchen-Ordn. tit. vom Ober=Consistorio §. 2. Soll ic.
Dön. Preuß. gemeiner Bescheid de a. 1708. §. IX. Magdeb. ver-
bess. Process-Ordnung c. 43. §. 9. LINCK. de iur. episc. c. 12. n. 59. ME-
VIVS p. II. dec. 364. §§. part. III. d. 415. p. IV. dec. 1.*

i) HORNIVS *iur. publ. prud. cap. 59. §. 8.*

k) Quam in rem H. SCHWARZKOPFII, Cancellarii Brunsvic. moni-
ca

dum existimo, tunc iurisdictionem Cameræ fundatam dici posse, quando causæ clericorum in iudicio civili ventilatæ sint. Cum enim ita non amplius vt ecclesiasticæ, sed vt *mere ciuiles* considerentur, nihil oberit, eas cum cæteris causis laicorum ciuilibus per appellationem ad Cameram deferri kk).

§. XVII. Notandum adhuc est, quod, si Consistoria euangelica in terris Catholicorum formata sunt, ad dominum territorii appellari haud possit l), & illo tantum casu prouocatio admittatur, si totum Consistorium, vt suspectum, recusatum fuerit m). Modo non adsint pacta contraria, vti in principatibus Silesiæ, vbi IMPERATOR noster inuicissimus appellationem a Consistoriis Euangelicorum sibi expresse reseruauit n).

§. XVIII. Satis iam actum de foro privilegiato clericorum debitorum apud Catholicos & Protestantibus: speciatim in præfens videndum de qualitate debitorum, simulque inquirendum, In quibus debitis fori privilegium clericis competit?

ta adducit SCHRADER. *cit. l. tit. 1. §. 8. lit. b. in not.* Sed hanc opinionem, vt erroneam, oppugnat Dn. BODINVS *cit. dissert. de illicita a princ. protest. prouocat. in caus. eccles. §. 18. 19. 50. & 51.*

kk) Eiusdem opinionis esse videtur VFFENBACH. *d. l.*

§. XVII. l) Deductum illud in *antiuindiciis statuum Episc. Hildes. euang. p. 38. sq. p. 63. sqq. & 238. sqq.* & confirmatum per *Rec. nouiss. 1711. §. 18. verb. Noch (sollen) die vor das Consistorium gehörige, oder allda rechthängige Sachen, von dannen auociret, noch vor den Landesfürsten, Thum-Capitul, oder ein ander Gericht, es sey unter dem Namen von appellation, recurs, oder unter was für einen prætext es sonst seyn möchte, gezogen werden.* Erfurti a Consistorio ad senatum quoque, non ad electorem Moguntia, prouocatur, qui causam iterum Consistorio delegare solet, teste Dn. LVDOVICI *Consistorial Process. 18. §. 9.*

m) SCHRADER. *alleg. l. §. 7. & lit. a) in not.*

n) Vid. *Schlesischer Executions-Recess 1709. art. 13. & 14. ibi: salua semper appellatione immediata an ihre Käyserl. und Königl. Majest.* §. XVIII. o)

Debitores ordinari nequeunt.

De facto ordinari an privilegium fori amittant? In specie administratores?

Dispositio concilii Carthagin. An debitores ex priuata administratione excepti? Debitores ordinari, nocet creditoribus.

dum, an quibuscunque debitis hoc forum debeat? Præmitto autem ante omnia, veteribus canonibus o) prohibitum esse, debitores, maxime ad ratiocinia obligatos ex administratione, tum *publica*, tum *priuata* p), ordinare, quod tendere hoc videretur in præiudicium creditorum q).

§. XIX. Si tamen talis debitor *de facto* ad ordines admissus est, non satis definiunt canones, an clericatu assumpto, pro debitis antea contractis mutet forum? an etiam in his privilegiis clericalibus gaudeat? Et quidem clericum, qui administrator fuit, a iurisdictione seculari hoc ipso non eximi, sed conueniri posse in foro *gestæ administrationis*, consent: quod tunc maxime admittunt, si alibi, quam ubi clericus est, administrationem gessit, quia creditori ex ipsa administratione

ratione

§. XVIII. o) In concilio Carthag. a. 348. celebrato cap. 8. disertis legitur verbis, *vt diaconi non ordinentur, qui procuratores & tutores & actores & curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita & reddita ratiocinia.*

p) Debitores ex priuata administratione excludit Ill. Dn. LYNKER. in anal. ad DESSEL. erotem. tit. de oblig. ad ratiocin. non ordin. sed, vt ex adducto canone liquet, inuito iure canonico, eiusque ratione.

q) Præiudicium creditorum in eo versari creditur, tum quod magis *fori declinandi* gratia id debitores fecisse præsumantur, tum etiam, quod rigore iuris contra eos, qua clericos, vt prohibitum sit, ob beneficium competentia, quod eis indulgere solent, de quo cap. seq. vid. WIESTNER. in institut. iur. canon. cit. tit. n. 1. An autem hoc præiudicium creditoribus reuera creetur, §. seq. indicabo. Sane si vel maxime hoc præiudicium non sit creditoribus metuendum, constat tamen, quod clerici vt plurimum ex variis aliis causis difficilioris conuentionis sint, & quod præterea canones noluerint asyllum præbere pessimis quibuscunque debitoribus. Sed eadem ratio facit, vt etiam ex aliis causis debitores non debeant admitti ad ordines, quia rationes adductæ ad hos quoque quadrant, quod etiam admittit BARBOSA in iur. eccles. lib. I. c. 33. num. 135. eo in casu, si ære alieno grauatus in bonis non habeat, vnde creditoribus satisfacere possit.

r)

ratione fori ius est quæsitum r). Sed eadem ratio suadet, vt etiam forum *gestæ administrationis* non mutet, si vel maxime in eodem loco clericus fiat s).

§. XX. Imo quia *gesta administratio* foro gestorem subii-
cit, vel ex *contractu*, vel *quasi contractu*; ideo idem quoque
dicendum est de debitis extra forum domicilii contractis, si so-
lutionem ibidem facere promisit, vel alia de causa ibidem con-
sistere ad aliquod temporis spatium solet t).

§. XXI. Id quod vt euentius fiat, statim hic subiungen-
da est quæstio: an clerici gaudeant fori priuilegiis, si, postquam
clerici iam sunt facti, administrationem rerum secularium u)
in se susceperint, vel alibi contraxerint? Equidem si in eo lo-
co, &c. suscipiant.

CO,

§. XIX. r) Inter pontificios ita censent MVNNOZ. *de ESCOBAR. de* Forum clerici
rationin. admin. c. 7. n. 25. & ESPEN P. III. iur. eccl. tit. 1. c. 4. §. 26. & 27. administrato-
qui quidem loquuntur de casu, si pendente clericatu se administrationi-
seculari immiscent, multo magis tamen idem dicendum erit, si, antequam
ad ordines admissi fuerint, administratores rerum alienarum fuerint, vt
recte censet ZIEGLER. *ad Lancell. li b. 1. tit. 25. §. 14.* ris seculari.

s) Nam dum administrauit, se obligauit ad rationes reddendas sub *Ratio*.
foro seculari, in quo eo tempore constitutus fuit, a quo se eximere vix
potuit per assumptionem ordinis clericalis.

§. XX. t) *l. 21. de O. & A. l. 19. §. 2. de iudic.* Veluti si tempore
nundinarum rerum suarum gratia ibi adesse soleat, quæ ibi adhuc habet. *Dicta decla-*
Absentem enim hodie & inuitos ad forum contractus trahi non amplius
posse, colligunt ex *c. 1. §. contrabentes X. de foro compet.* nisi bona ibi sita
habeant, quia sic ad comparitionem compelli possunt. Vnde forsam est,
quod hodie vt plurimum propter quæcunque debita in consistoriis con-
ueniri soleant, cum ita plures difficultates euitentur, quæ actor subire
debet, si in foro contractus vel quasi eosdem conuenire velit. *rantur.*

§. XXI. u) Equidem negotiationes & administrationes rerum se-
cularium clericis esse prohibitas, patet ex *tit. de vita & honest. cler. & tit.*
ne cler. vel monachi secul. negot. se immisceant. Quod pluribus illustrat
interdictæ?

G

RENA-

co, quo officio pastorali præsumt, contrahunt, vel administrant, fori priuilegio eos gaudere existimò, quoniam in eo loco ab omni alia iurisdictione exempti sunt, & forum contractus, quem in eo loco inierunt, eos non alii foro subiicere potest, quam quod ibi ex priuilegio habent, cui in hoc contractu se subieisse existimandi sunt, veluti si mutuum acceperunt pecuniam &c. quia vix alius adesset casus in ciuilibus, quo fori priuilegio gaudere possent. Ast si alibi x) gesserunt administrationem, si alibi contraxerunt, ibique solutionem facere promissere, puto eosdem ibidem etiam conueniri posse.

§. XXII.

RENATVS A VALLE in hyparcho de religioso negotiatore, & Dn. GRASS. ICrus Tubingensis, *dissert. de clericor. negotiat. prohibita*. Ast plures communiter traduntur limitationes, quas Dn. GRASS. *cit. l. c. f.* refert. Quin etiam sæpe contra decorem sui ordinis administrationem rerum suscipiunt, vt quæstio hæc de fori competentia facile emergere queat: Quid? quod Ill. Dn. LYNCKER. *decis. 257.* existimet, inter protestantes prohibitionem hanc cessare, inquiring: Die Evangelische Pfarrer auch mit negotiis secularibus und honestis commerciis verbündlich wohl umgehen können immassen der clericatus bey ihnen eine solche Beschaffenheit nicht mehr, wie in dem Pabstrhum hat. Quod admitti potest, vt ex tali negotiatione obligentur, non vero vt simpliciter hæc illis concessa sit. Conf. HILLIGER. *de foro cler. delinqu. §. 3.*

Clerici, negotiis secularibus se immiscentes, fori priuilegium amittunt.

x) In Gallia hæc obtinere, docet & defendit ESPEN. *P. III. iur. eccl. cit. l. c. 4. §. 27. sq.* Idem asserit MVNNOZ. *ab ESCOBAR. de ratiocin. admin. c. VII. §. 38. sqq.* ex ea ratione, quod clerici, mercimoniis & secularibus administrationibus sese immiscentes, pro secularibus, quoad illam administrationem habeantur. Quam rationem etiam repetit KLOCK. *de contribut. cap. XII. n. 254.* Addi huic potest, clericos alibi administrantes, ex quasi vel vero contractu, se ipso obligasse facto, ad rationes ibidem reddendas, id quod in nostris foris licite fieri potest. Huc etiam quodammodo collineat *c. f. X. de vit. & honest. cler. ex quo colligitur, quod clericus, si non abstinerit a negotiationibus secularibus, priuilegiis clericalibus amplius frui non possit. Conf. SPERELLVS decis. for. eccl. f. 125. n. 7. GONZALEZ. ad cit. c. fin. in f. GARS. MASTRILLVS decis. 159. n. 12. sqq.*

§. XXII.

§. XXII. Imo si etiam domi, vbi pastoralis officio præsumt, Aut commu-
 communem cum cæteris ciuibus negotiationem exercent, nem cum con-
 wenn sie bürgerliche Nahrung treiben, & ex tali negotiatione ciuibus nego-
 debitores existunt, intuitu eius debiti quoque illos magistratui tiationem ex-
 oppidano subesse existimarem. Quo pertinet, si clerici ædes cerceant.
 braxatorias possident, & earum intuitu commercium braxato-
 rium exercent, cum eius commercii intuitu magistratui oppi-
 dano quoque subsint y).

§. XXIII. Præterea si domi a magistratu seculari tu- Si ob rationes
 telam, aliamue administrationem, veluti bonorum absen- reddendas
 tis, sub cautione, vel sequestrationem accepissent, & eo conueniantur.
 nomine rationibus reddendis & reliquo soluendo obnoxii
 essent, admodum probabile est, in huiusmodi debito cler-
 ricos nullo fori priuilegio gaudere z); quamuis Dd. hac de
 quæ-

§. XXII. y) Conf. CARPZ. P. II. c. 6. def. 6. GRASS. cit. dissert. c. V. Illustratur ex-
 p. 39. Nam etiam Professores, qui negotiationem salinariam exercent, emplo de Pro-
 eius intuitu non gaudent foro academico. Et quid si clerici quæstui fessoribus al-
 metallifodinarum operam darent, an in hoc negotio fruerentur fori pri- lato.
 uilegio?

§. XXIII. z) Ita censet CORTIADA decis. 10. n. 114. vbi multos alios, Administra-
 idem defendentes, addidit. In nostris foris, vbi prorogatio clericis non est tionem susci-
 prohibita, hoc eo magis concedi potest, quia ipso facto censentur in ea pientes forum
 causa sese submisisse foro seculari, dum vel tutores a magistratu seculari prorogasse
 volentes constituuntur & confirmantur, vel si forsan absentis cognati bo- censentur.
 norum administrationem subeunt sub cautione, ipso facto promittunt, se
 in eo foro rationes absenti esse reddituros, cum talem administrationem
 nemo subire possit sine magistratus autoritate. CARPZ. P. II. C. 15. def. 48.
 in f. Vnde si plures essent tutores constituti, inter quos esset clericus,
 & hi a magistratu oppidano confirmati, quod fieri facile potest, omnes
 tutores etiam cum clerico coram magistratu hocce conueniri possent.
 Equidem in omnia alia iuit BERLICH. decis. 273. n. 9. & cum eo HEESER. de
 ration. loc. V. n. 29. qui existimant, ad iudicem ecclesiasticum propter
 G 2 conti-

quæstione admodum litigent a).

Si debitum
euentualiter
solutum, repe-
tatur.

§. XXIV. Ex eadem ratione, si in concursu creditorum, formato coram iudice laico, creditori cuidam clerico soluat^{ur} euentualiter debitum, sub obligatione de restituendo, si forsan contra te indicatum, vel in locum remotiorem collatus fuerit, vt ipsi ex massa communi satisfieri nequeat, dicendum esse existimo, ipsum ab eis, quorum interest, coram magistratu seculari moti conuersus conueniri posse, ad repetendum id, quod data magistratui fide solutum est b).

Aut ob factam
immissionem
ad rationes
teneatur.

§. XXV. Nec aliud dicendum esse existimarem, si clericus a iudice laico immissus esset in bona debitoris, de quibus postmodum rationes reddere constringeretur, si vel debitor soluere paratus esset, vel creditores adsint, qui ex iure prioritatis

continentiam causæ eundum esse: sed ex falsa hypothese ita opinantur, quasi hoc iudicium sit nobilius & superius, quod foris nostris applicari nequit, vid. supra §. 9. & 14. ne dicam, clericum ipso facto huic iudicio se submississe.

Neque necesse
est distingue-
re.

a) Quidam enim distinguunt, vtrum talem administrationem susceperit in statu laicali, an post susceptum clericatum. Alii simpliciter fori priuilegium hic locum habere asserunt, quibus accedit Cardinalis *de LVCA in theatro verit. & iustit. tom. VIII. de iurisd. disc. 94. n. 4. sq.* sed nullam aliam rationem adducit, quam quod in dubio regulæ standum sit, a qua tamen merito recedendum esse, antea declarauit.

Quod in foris
Catholicorum
vix procedit.

§. XXIV. b) Prorsus id non admittit *LVCA cit. l. n. 7.* quod hic agatur de cogendo clerico ad restituendam pecuniam consumtam, quod nihil aliud esset, quam exercere directam & personalem actionem cum ipso clerico non subiecto, *per viam formalis & integræ conuentionis in persona & bonis propriis.* Sed regeri potest, pontificios quidem hanc obiectionem ferire, qui nullam agnoscunt, admittuntque prorogationem per *c. 12. X. de for. compet.* nullo tamen modo protestantes, quos nulla iuris ratio excludit a prorogatione, quæ hic ipso facto fit, dum iudici fidem dat de restituendo, & *litteras reuersales*, quibus se adstringit ad restituendum, iudicio seculari offert.

§. XXV.

tatis illa reuocare niterentur, cum hæc rationum redditio sit prioris iudicii sequela, & præterea *ipso facto* se huic iudicio eo ipso, quoad rationes reddendas submisisse videatur, dum immissionem ab eo obtinuit c).

§. XXVI. Alios adhuc casus proponit FABER d), quibus clericus debitor coram iudice laico conueniri queat: (1) Si creditor agat ad nudam chirographi recognitionem; (2) si non opposita præscriptione fori se passus est condemnari a iudice

Alia referuntur exempla.

G 3

dice

§. XXV. c) Creditorem talem teneri, ad rationes reddendas de fructibus perceptis & percipiendis, expediti iuris est. MEVIUS p. III. dec. 320. n. 5. Ceterum in ipsa decisione quæstionis principalis mirifice pro more titubat LVCA cit. l. num. 8. sqq. cuius rationes non adeo cohærent.

Creditor immissus ad rationes obligatus est.

§. XXVI. d) Putat FABER in C. lib. III. tit. 12. def. 7. n. 2. hodie nos eo iure uti, ut ex solo chirographi agnitione vel denegatione inducatur *ius tacita hypothecæ*, & quoad hunc effectum, clericum debitorem citari posse coram iudice laico, ut chirographum recognoscat, cum ea interpellatione non id agatur, ut *debitor clericus condemnationem* iudici laico esse prohibitam. Verum (1) ipse FABER in cit. lib. VIII. tit. 7. def. 8. latius refellit hunc errorem, docuitque, per talem recognitionem non induci hypothecam tacitam, cum nulla lege id cautum sit: nec (2) praxis, quam allegat, tam certa est, ut iudex huic sententiæ in decidendo stare debeat. Vid. B. HARPPRECHT. in *trut. pign. tac. spur. §. 17.* quin etiam si (3) certa esset, dubitarem, an hic actus coram laico fieri posset? Quamuis enim hæc recognitio suscipiatur non ad effectum *condemnationis*, sed tantum *acquisitionis noui iuris*, petitio tamen principii est, utrum tantum tunc clerici ad secularem iudicem citari nequeant, si ad eos condemnandos agitur: nam clerici testes nec ad iudicem laicum euocari possunt, quamuis illis nulla immineat condemnatio, cum adeo omnem iurisdictionem laicis in clericos denegent, ut nullus actus iurisdictionis in eos suscipi queat.

An clerici a laico citari possint 1) ad recognoscendam?

G 3

e) Ita

dice laico ad soluendum e); (3) si tantum ad hoc agitur, vt se declaret, vtrum transactioni stare velit, nec ne f); (4) si iudicio reali victus est, in expensas coram seculari condemnati potest g).

Caput III.

De aliis iuribus clerici debitoris generatim.

§. I.

Ius canon. plura circa debitores clericos constituit.

Quemadmodum ius ciuile determinat personas, quæ se obligare & debitores constituere possunt; ita ius canonicum admodum sollicitum fuit, vt determinaret, quousque clerici se obligare queant? Et si se

2) Si exceptio fori non opposita.

e) Ita censet *lib. III. tit. 12. def. 8.* quæ conclusio in nostris ecclesiis facile admitti potest, quia prorogationem expressam admittimus, & sic etiam tacita admittenda est: sed in foris catholicorum hæc sententia nullum inueniet applausum. Vnde etiam FABER valde restringit hanc sententiam, in primis ad eum casum, de quo probabiliter dubitari posset, an clericus sit nec ne? *Nam si exploratum, notoriumque esset, ait, non posset videri taciturnitate ipsius actor deceptus, qui clericum esse non ignorasset.*

3) In declaratione, an transactioni stare velint.

f) Hanc quoque conclusionem deducit ex ratione, in *nota lit. d)* examinata, & quidem *cit. l. def. 9.* ait, hoc casu non agi ad condemnationem, ergo admittendum esse forumulare; sed hoc non sufficere iam antea monui.

4) Denique si in expensas condemnati.

g) Ita censet *cit. l. def. 15.* quamuis hoc tantum fiat in consequentiam. Dubium enim vel inde desumi poterat, quod iudex secularis debitorem clericum de nullo debito condemnare possit: sed facile constat, hoc tantum intelligendum de casu, si principaliter *de debito* conuenitur, non si in propositæ actionis consequentiam, quam clericus temere suscipit, in expensas condemnatur, quippe quæ exiguntur maxime a fideiussore, quem vt plurimum clerici litigantes dare debent.

Cap.

se debitores aliis constituerint, quomodo cum iis procedi de-
beat? Quibus beneficiis gaudeant, si non sint soluendo? quæ
omnia & plura alia hoc & seq. capitibus examinanda erunt h).

§. II. Cum vero singularia nonnulla clericis indulgere so-
leant, qui non soluendo existunt, commodius visum fuit, hæc ad
cap. sequens reuocare, & hoc capite illa referre iura, quæ clericis
applicari possunt, *vt ut vel maxime soluendo sint*. Deinceps cum
debitores variis ex causis constituantur, etiam ex delicto & quasi
delicto i), hic tamen, vti modo præcedenti *cap. 1. §. ult.* innui,
non alios intelligo, quam qui tales sunt ex *negotio licito*, qui et-
iam *principaliter* vsu fori tales dici solent k).

Debitores
sunt soluendo,
vel non sol-
uendo.

§. III. Primum vero in eo habent priuilegium, quod quæ-
dam debita in eorum persona vim suam & vigorem amit-
tant. Nam (1) de *debito cambiali* dubitant, an clerici quoque
litteras cambii aliis dare possint; & si dederint, an inde vali-
de obligentur, vt per modum *arresti* contra eos procedi que-
at? Sane, qui litteras cambii super debito alicui tradit, se obligat
per

An i) clerici
ex cambio ob-
ligari possint?

Cap. III. §. I. h) Non cæco impetu semper assumenda. Plura
iura singularia in clericorum a Dd. coaceruari solent, quæ vt plurimum
numerum tantum faciunt, sed probari nequeunt. In eo in primis pecca-
runt antiqui interpretes, quod, cum *VIDERENT*, clericos esse priuile-
giatos, & insigni fauore iuris munitos, vbique iis immunitates concess-
erint contra iuris rationem, quæ non admittit, vt iura singularia, deficien-
te lege expressâ, alicui tribuantur. *l. 44. de LL.* Exemplo esse poterit
REBYFFVS ICtus antiquissimus, qui in *tr. de priuilegiis scholarium* nume-
rum priuilegiorum, quæ studiosis competunt, mirum in modum adau-
xit, cum tamen pauca admodum sint eorum priuilegia. Nec enim con-
sultuit fontes, vnde priuilegia debebant peti, sed sine examine aliorum tra-
dita excerpfit, & in vnum congeffit. Add. *supra Cap. I. §. ult.*

Caute in iuri-
bus cleri de-
terminandis
procedendum.

§. II. i) per *l. 14 sq. de hered. petit.*

k) Quod peti scilicet & exigi etiam ab inuito potest *l. 108. de V. S.* er-
go etiam in clericis præsupponitur obligatio valida, cuius etiam alii ciues
capaces sunt, quamdiu non probata fuit exceptio.

Clerici obliga-
ri possunt.

§. III.

per indirectum ad carceres, & beneficio *competentia* & *cessionis* renunciare videtur l); talis autem renunciatio & obligatio clericis interdicta videtur m), ex quo colligi posset, cambia in persona clericorum vigorem suum amittere.

Quod affirmatur.

§. IV. Enimvero nec pontificii negant, clericos ex *cambio* se obligare posse n), & quamvis non leue incommodum inde iis immineat, vt consultius sit, eis cambii vsum plane interdicere o); nihilominus tamen, vbi talis prohibitio cessat, ex

Rigor processus cambialis.

§. III. l) Docet hoc natura processus cambialis, quæ tam amara & stricta est, vt qui stato tempore non soluit, statim post recognitionem carceribus mancipetur. Dn. LVDOVICI in *proc. cambiali cap. 14.* Præterea in debitis cambialibus beneficium *competentia* non habere locum, hinc inde statutum est, vt in *ordin. camb. Magdeb. art. 38.* multo minus vero *cessionis* beneficium in eo locum obtinebit, cum huius commodum in eo consistat, vt carceris squalore quis liberetur, cum tamen obligatio ad carceres reuera insit debitis cambialibus.

Clerici beneficentia renunciare nequeunt.

m) De hac quæstione grauiter disputant interpretes iuris ecclesiastici, & non obstante, quod regulariter quilibet iuri suo renunciare possit, beneficio tamen *competentia*, quod clericis per *c. 3. X. de solution. indulgent.* eos renunciare non posse asseruat, quod fusius ostendit GONZALEZ. *ad cit. c. n. 7.* De quo infra *cap. 4. §. 6. seqq.* ex professo agendum.

Cambium non est negotiatio clericis prohibita.

§. IV. n) Eius opinionis est LVCA in *theatr. verit. & iustit. tom. X. de cambis disc. 18. n. 3. & tom. XV. de conflict. leg. obs. 178.* quamvis dubia, antea mota, haud tangat, & tantum illud remoueat dubium, an cambium prohibitam clericis negotiationem contineat. Conf. B. STRYK. *de acceptat. literar. cambial. C. II. n. 21.*

In Saxonia clericis vsus cambiorum prohibitus.

o) Hoc Rex Poloniae in rescripto de anno 1711. d. 22. Martii apud KONIGIVM in *not. ad ius cambiale Lips. in append. pag. 32.* optime obseruauit, rescribens: Demnach uns unser Ober-Consistorium aller unterthänigst zu erkennen gegeben, daß bis anhero unterschiedene geistliche Personen sich unterstanden, Wechsel-Briefe von sich zu stellen, und dadurch verursacht, daß, wenn sie mit der Zahlung nicht inne gehalten,

ex cambio obligantur, & quidem eodem modo vt laici, cum infra ostendendum erit, eos beneficio competentiae renunciare, & se ad carceres obligare posse p). In nonnullis tamen locis cambia eorum vim simplicis chirographi habent, nec sine ratione, cum obligatio cambialis in detrimentum ecclesiae cedere possit q).

Nisi vbi aliud
statutum.

H

§. V.

halten, gedachtes Ober-Consistorium, auf der creditorum Ansuchen, wider sie nach Wechsel-Recht zu verfahren, Anordnung zu thun, sich gemüßiget befunden, weilten das vormalen den 21. Jul 1660. ergangene Rescript: klare Maasse gebe, daß keiner, er habe Namen, wie er wolle, wenn er sich zum Wechsel-Rechte verbindet, darvon ausgenommen werden solle, sondern solches wider sich gelten lassen müsse, von welcher generalität die clerici nirgend ausgenommen werden. Dadurch aber nicht nur allerhand Uergerniß verursachet, sondern auch denen benachbarten Pfarrern eine Last durch die einstweilige Bersehung des Amtes aufgebürdet worden, anderer daher entstehenden inconuenienzien zu geschweigen. Allermassen wir nun die disfalls geschehene Vorstellung gar erheblich gefunden, und durch Arrestung derer geistlichen Personen, sonderlich derer Pfarrer, an der Seelen-Pflege der anvertrauten Gemeinde, bey Patienten oder andern geschwinden Fällen, viel verabsäumet werden kan: Also haben wir wohlbedächtig resoluiret, daß künftig kein Pfarrer, Schulmeister oder Küster, bey Strafe der Suspension, oder auch wohl gar der Remotion, sich unterstehen soll Wechsel-Briefe von sich zu stellen.

p) Adhuc etiam maxime dubium est, an gaudeant beneficio competentiae? prout cap. seq. §. 6. seqq. demonstrabo, nec a carceribus semper liberi sunt, etiam in debitis, vt docet BARBOSA ad c. 3. X. de solut. n. 3. §q. quin etiam beneficio cessionis eosdem renunciare posse, infra itidem ostendam.

An habeant
beneficium
competentiae,
cessionis?
remissiae.

q) In electoratu Saxoniae hoc obtinet vigore rescripti regii antea adducti, vbi cautum, vt poena modo relata quidem in clericum, literis cambii se obligantem, statui debeat, hingegen aber der Wechsel-Brief mehr nicht als Wechsel-Brief gelten solle. Hoc sapienter constitutum esse, rationes antea ex rescripto excerptae docent; interim, deficiente tali

In elector.
Saxoniae cambium, a clericis datum, valetantum vt chirographum

H

statuto,

Quæ ad cambiam ante clericatum data quoque pertinent.

An 2) clerici ex fideiussione conveniri queant?

Quod constitutum in favorem ecclesiarum.

Depositus &c. non gaudet privilegiis.

Iure civili contra clericos fideiussores agi nequit.

Clericis tribuantur iura foeminarum.

§. V. Quemadmodum vero tale privilegium clericis, quæ talibus, competit; ita idem iis attribui debet, si ante susceptum officium sacrum cambiale debitum contraxerint, & terminus solvendi incidat, ubi iam officio sacro funguntur r); non vero si ab officio remoti sunt, vel illud sponte deponere s).

§. VI. In *fideiussione* quoque (1f) clericis hunc tribuunt honorem, ut ex ea tanquam debitores conveniri non possint; sed ipso iure tuti sint r), ad instar foeminarum u): quo posito

statuto, vigor cambii etiam quoad clericos manet, nec in iis quid remitti potest, cum iure cambiali regulariter non sint excepti.

§. V. r) Pœna quidem *suspensionis & remotionis* eo casu cessat, quia eo tempore, quo literas cambii dederunt, in legem prohibitiveam non peccarunt; ceterum eadem decisio hic quoque locum habet: quamvis enim privilegia non sint extendenda de casu ad casum, l. 44. de LL. magis tamen illa in gratiam ecclesiarum, cui præsumunt, quam favorem clericorum introducta videtur, quæ utroque casu eadem est, ut ita intentio legislatoris ad utrumque casum quoque respexisse videatur.

s) Quippe depositus aut resignans clericus non potest amplius illis gaudere privilegiis, quæ ei intuitu officii sacri, quod gerit & administrat, indulta sunt, arg. §. 1. l. de excus. tut. & curat. ibi: *quamdium administrat.*

§. VI. t) Id ipsum colligunt interpretes ex *nov. CXXIII. c. 6.* ubi expresse dicitur, quod contra fideiussores clericos creditoribus nulla sit danda actio, quod etiam repetitum videtur in *nov. Leonis 86.* ex communi Dd. sententia, quam tuetur HERING. de *fideiuss. cap. VII. n. 239. sqq.* BRUNNEM. lib. II. de iur. eccl. c. 15. §. 32. FRANCISCUS NIGER CYRIACVS *contr. for. 212. n. 9. sqq.* LAVTERB. ad tit. de *fideiuss. §. 13.*

u) Ita ratiocinatur HARMENGPVLVS in *promptuar. lib. III. tit. 6. §. de muliere, vers. nec clericus*, ubi contendit, indistincte clericos comparari foeminis in hoc, ut fideiubere nequeant, quo ipso Scti totius vigor eis applicandus erit. Alias etiam in pluribus aliis articulis clerici paria cum foeminis iura habent. Sic cum foeminis geradam capiunt iure

Saxo-

posito ex aliis intercessionum speciebus clericos non obligari quoque dicendum est. Nec tantum iure *ciuili*, sed *canonico* quoque idem statutum esse asserunt, præsertim cum inter utrumque ius non sit statuenda differentia, & probabile non sit, iure canonico priuilegia clericorum diminuta fuisse; proinde inter protestantes etiam hoc priuilegium clericis, ex fideiussione debitoribus, denegandum non videtur y).

§. VII. Huic regulæ tamen varias limitationes subiungit HERINGIVS Z), quæ fere regulam destruunt: videlicet, (1) si clericus fideiusserit, & contra eius personam postea nihil exceptum sit, quod tamen IDEM in dubium vocat: (2) si necessitatis & pietatis causa fideiussionem suaserit a): (3) si clericus pro vtilitate suæ ecclesiæ fideiubeat: (4) si clerici pro se inuicem fideiubeant b): (5) si maior pars capituli licentiam

Affirmant id plures, subiunctis exceptionibus.

Saxonico: eodem ritu iurant: in feudis olim non succedebant, & quæ sunt his similia.

x) In *can. Apost. 19.* quem alii 20. dicunt, legitur: *clericus, qui fideiussorem dat, deponitur.* Ita *c. 29. C. 11. qu. 1.* inter alias qualitates, quæ in episcopo desiderantur, hæc quoque ponitur: *ne fideiussor existat.* In *c. 1. X. de fideiuss.* hic occurrit canon: *clericus fideiussionibus inferuiens abiiciatur.* Ex quo quidam generalem prohibitionem, alii vero tantum particularem colligunt. Vid. BARBOSA *ad cit. c. 1. n. 2.* GONZALEZ *ad d. c. 1. n. 3.*

Vbi clericis fideiussiones interdicitæ?

y) Ita putat B. STRYK. *in vs. mod. ad tit. de fideiuss. §. 3.*

§. VII. z) *cap. 7. de fideiuss. n. 249. seqq.*

a) BRVNEM, *cit. l.*

b) In *c. 2. §. 3. X. de fideiuss.* referuntur casus, ex quibus apparet clericos ex fideiussione ad soluendum condemnatos esse, quod ideo factum fuisse ait HERING. *cit. l. num. 252.* quod clericus pro aliis clericis fideiusserit. Ergo erga se inuicem opus misericordiæ exercere non prohibentur; bene tamen erga laicos: quæ philosophia Icto & interprete certe indigna est. Sed tamen præsidium pro hac sententia

Clerici pro aliis clericis fideiubere possunt.

tiam fideiubendi faciat: (6) si in ream suam fideiubeant: (7) excipiendos censent cardinales, archiepiscopos, episcopos, præpositos, decanos, commendatores, canonicos regulares, & milites sacre militiæ, quod hi multum differant a veteribus clericis, insuperque administrationem rerum secularium habeant; imo nonnunquam pro statibus Imperii reputentur.

Ast in genere hoc statui nequit.

§. VIII. Verum nullam immunitatem clericis ex his quæ allata sunt, tribui posse arbitror. Nam *novell. 123. cap. 6.* non omnem clericorum, sed illam tantum damnat fideiussionem, quæ pro exactionibus fiscalium functionum, aut conductione publicarum & alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratore litis suscipitur c); a quo particu-

præterea petunt *ex l. 33. §. 2. C. de episc. & cler.* ubi clerici conuenti non alios, quam ecclesiæ propriæ defensores, seu quos œconomos appellant, fideiussores præbere debent, *ne, dum executoris pertinax & auara proteruitas extraneos & idoneos fideiussores flagitat, multiplex innoxia paupertati infligatur incommodum.* Verba hæc docent, in beneficium singulare hoc clericis datum fuisse, ne forsitan clerici, quibus alii fideiussores defunt, ab aduersariis suis nimium vexentur.

Non vero pro rebus secularibus.

§. VIII. c) Id docent verba *cit. novell. Sed neque fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum, aut conductorem publicarum aut alienarum possessionum, aut curatorem domus, aut procuratorem litis, aut fideiussorem PRO TALIBVS CAVSIS episcoporum & c. finimus.* Et in *fin. c. 6. aut fideiussores pro MEMORATIS CAVSIS suscipiantur.* Cum enim administratio secularium negotiorum illis interdicta sit, congruum quoque visum fuit Imperatori, fideiussionem illam nullam declarare, quam clerici pro *memoratis causis* suscipiunt, ne per *indirectum* ex his causis, ex quibus obligari nequeunt, obligentur. Cum ergo hic addit *exceptio*, regula in contrarium formanda est, quod regulariter clerici ex fideiussionibus obligentur. In *nov. LEONIS 86.* sponsones clericis prohibentur, quæ sane fideiussiones non sunt, nec tamen ibi nullæ dicuntur; quamuis huius, si vel maxime fideiussiones cleri-

titulari casu generale argumentum strui nequit d).

§. IX. Nec ius canonicum fideiussiones clericorum prohibuit, quin potius easdem esse obligatorias supponit e). Et qui in contrarium afferuntur textus, vel spurii sunt, nec annullant fideiussiones f), vel plane de fideiussionibus clericorum non loquuntur g). Vnde multo minus clericos

Neque de iure canonico.

COS

clericorum annullaret, ratio habenda non esset, cum LEONIS nouellæ vim iuris hodie non habeant.

d) Verumtamen dissentientes se recte philosophari iudicant, ob generalitatem rationis, quæ in nou. 123 cap. 6. reperitur, ut non per hanc occasionem & sanctis domibus damnum fiat, & sacra ministeria impediatur. Sed hæc ratio tantum respicit administrationem rerum secularium principaliter ibidem prohibitam, ad quam omnino applicari potest. Alias vero per simplicem fideiussionem nec sacra ministeria impediuntur, nec ecclesiis damnum infertur, quia ita etiam ab aliis contractibus clerici essent excludendi.

Ratio dissentientium refutatur.

§. IX. e) In c. 2. X. de fideiuss. expresse supponitur, clericos fideiussores coactos fuisse, soluere debitum fideiussorium, quam sententiam Pontifex non reuocat, reuocaturus sine dubio, si fideiussio eorum nulla fuisset, quod etiam in cap. seq. 3. eod. supponitur. Nec vlla ratione euinci potest, ideo fideiussioni robur adscriptum fuisse, quod clericus pro clerico intercessisset, quia hæc interpretatio in erroneo principio se fundat, quasi generatim fideiussio clericorum vinculo iuris omni destituta esset, quod tamen ex iure canonico demonstrari nequit.

Fideiussio clericorum non est ipso iure nulla.

f) Canones ipsi Apostolici, ut vocantur, sunt sublesta fidei, nullumque idoneum inde argumentum strui potest: quid? quod in cit. can. 19. nequidem fideiussio annulletur. Alter textus ex c. 29. C. 11. qu. 1. desumptus est ex quisquiliis ISIDORI, ut docet BLONDELLVS in Pseudo Isidoro p. 4. nec tamen fideiussiones annullat, sed tantum monet, ne fideiussor existat. Monita vero non sunt leges annullantes.

Etiam iuxta canones Apostolicos & decretum.

g) Huc refer c. 1. X. de fideiuss. vbi ita: clericus fideiussionibus

H 3

Interpretatio inser-

Multo minus
inter Prote-
stantes.

cos inter Protestantes h) hoc priuilegio gauderi, asseri potest.

§. X.

c. 1. X. de appell. *inseruiens abiiciatur.* Ex concilio Cantuariensi desumptus dicitur, vt rubrica indicat, sed, vt plerique interpretes iudicant, videtur ipse *canon 19. vel 20.* Apostolicus esse, vel si alius est, de *clerico fideiubente vix videtur loqui.* Adhuc ipsa lectio dubia & anceps est. Alii legunt *fideiussoribus inseruiens*; alii *fideiussionibus inseruiens.* Vid. PITHOEVS *in not. ab b. cap. lit. d.* In priori & posteriori significato sermo esse videtur de iis clericis, qui fideiussiones procurant, conciliant, & instar proxenatarum sunt. Poterant clerici variis sub persuasionibus allicere laicos ad fideiubendum, si vel pretio a debitoribus corrupterant, quo ipso ordini suo turpitudinis quandam inurebant notam, dum fideiufores ab ipsis induci, & ad solutionem postea coacti, grauissimas contra istos querelas gererent. Proxima est huic interpretatio, quam asserit GRANANIETTO *in catena iur. ad cit. cap. 1.* qua censet, eos reprobari clericos, qui *principaliter spe lucri fideiussores se praeberent, & sic quasi fideiussionibus inseruientes, seu debitorum proxenetae*, quod illicitum clericis & animaduersione dignum erat. Minus probabilis vero est GONZALEZII *ad cap. alleg. n. 4.* adducta sententia, qua credit *in cit. can.* agi de frequentiore vsu fideiussionum. Quicquid vero sit, in eo conueniunt, non tradi *in dict. cap. regulam, sed exceptionem*, vt *in nouell. 123. c. 6.* adeoque inconueniens admodum fuit, regulam ab exceptione petere.

Clerici regulariter a nexu fideiussionis non liberantur.

Potissimum apud protestantes.

h) Mouet hanc quaestionem HERING. *cit. c. 7. n. 269.* putatque, clericos, Aug. Conf. addictos, a clericis Romanae ecclesiae seiungendos esse, quod secularibus negotiis iis non sit interdictum, & quod alia sit illorum, ac quidem veterum, conditio; quod etiam admittit Ill. Dn. LYNCKER. *decif. 257.* Conf. RITTERSHVSIVS *de differ. iur. ciu. & canon. lib. 7. c. 13.* Vid. supra *c. 2. §. 21. lit. v)* Vt ad rationes HERINGII accedam, non est necesse; sufficit enim nullam adesse prohibitionem *regulariter*, quod etiam Catholicos concedere dictum est. Ex quo nec clerum pontificium a nexu fideiussionis in praxi regulariter immunem esse concludi potest, Imo, si vel maxime inter catholicos praxis obtineret diuersa; inde tamen ad praxin Protestantium argumentum

§. X. Denique nonnulli ex dissentientibus confundere videntur duas quæstiones: (1) Vtrum clerici sunt fideiussores habiles, an inhabiles? h. e. an ex sua fideiussione obligentur? (2) Vtrum vbique sint idonei, ita vt creditori, cui cautio est præstanda, possint idoneam præstare cautionem? quod quandoque i) negandum. Interim hi in nexu sunt, & firmiter

Dissentientibus responde-
tur.

tum simpliciter trahi non posset, quoniam apud nos nulla lege prohibentur se obligare ex quocunq; contractu, & quamuis commercia & negotiationes illis non sint simpliciter concessa, vt ostendit Dn. GRASS. in *dissert. supra c. 2. §. 21. sit. l. laudata*, fideiussio tamen proprie ad *negotiationes* referri nequit, quia alioquin ab omnibus aliis contractibus excluderentur, quod falsum esse experientia docet. Quid? quod si negotiationes exerceant, obligatio tamen inde contracta vigorem suum non admittat. Nec vllam vim probandi habet ratio STEPHANI ad *nou. 123. cap. 6.* adducta, qua generatim fideiussiones clericis esse interdictas contendit, quod, quia clerici diuersis officiis vacare continenter debeant, *inidonei* fideiussores fiant in diuerso genere occupationis. Nam (1) non omnis fideiussor inidoneus est statim inhabilis: (2) hæc ratio si quid roboris haberet, faceret, vt nequidem pecuniam mutuam dare aut accipere possent: (3) petiit hanc rationem ex *nou. 123. c. 6.* quæ tamen tantum dirigitur ad *negotiationem publicam*, quæ non æque cum officio clericali subsistere potest; ad fideiussiones autem, quæ tales, applicari nequit. Inde quoque patet, limitationes supra ab HERINGIO adductas vanas esse, & præsupponere prohibitionem legis, quam finxit, non vero probauit.

Quod probatur rationibus.

§. X. i) Quæstio hæc in primis tunc emergit, quando de iudicio sisti aut iudicatum solui cauere volunt in foro seculari; annon ab actore possint recusari, tanquam inidonei & foro alieno subiecti? donec. Quod omnino affirmatur, quoniam in genere actores tales fideiussores recusare possunt, qui gaudent præscriptione fori. *l. 7. pr. D. qui satisfacti. cog.* Neque enim asseri potest, clericum, qui pro laico iudicatum solui cautionem, in foro seculari, præstitit, eius debiti intuitu in eodem conueniri posse, quia hac fideiussione sibi non præiudicat in foro

Sunt tamen fideiussores ini-

Propter priuilegium fori.

ter obligantur, licet ob quædam impedimenta creditori non semper satis cautum sit.

3) Clerici ex
conductione

§. XI. Similiter (III) clericis interdicta est conductione publica-
rum

Cui inter Pro-
testantes re-
nunciare
possunt.

Non vero
apud Catholi-
cos.

foro: adeo, vt quamvis fideiubeat etiam pro clerico coram alio iudice ec-
clesiastico, coram eo conueniri nequeat, sed tantum coram suo compe-
tente iudice. SVRDVS *consil.* 396. GRATIAN. *discept. forens. t. l. c. 8 n. 29. 30.*
Hoc satis liquidum est *ex cit. l. 7.* vbi non aliter extraneus fideiussor ido-
neus esse dicitur, nisi sese declarauerit *se non vsurum priuilegio, si con-
ueniatur.* Idem confirmatur in *l. 1. D. si quis in ius vocat* vbi dicitur,
quod fideiussor, qui cauit de iudicio sisti, non tamen suppositus est iuris-
dictioni illius, qui de causa principali cognoscit, pro non dato haberi
debeat, nisi suo priuilegio specialiter renunciauerit. Quod si itaque
præscriptioni fori renunciauerint, etiam idonei fideiussores dicendi
erunt, saltem inter protestantes. Nam de iure canonico nequidem
cum iuramento forum prorogare possunt, quod non iuri priuatorum,
sed publico ita renunciatur, & quod hoc priuilegium non singulis, sed
tori ordini datum sit, cui tali renunciatione præiudicaretur. Sed hæ
rationes sunt admodum imbecilles, nec inter protestantes admitti de-
bent. IUSTINIANVS olim in *l. 51. C. de episc. & cler.* hanc prorogatio-
nem omnino admisit, si quis, inquiens, in conscribendo instrumento sese
confessus fuerit, non vsurum fori præscriptione propter sacerdotii præro-
gatiuam: sancimus, non licere ei aduersus sua pacta venire, & contra-
hentes decipere, cum regula sit iuris antiqui, omnes licentiam habere his,
quæ pro se indulta sunt, renunciare. Pontificis philosophia, huic dis-
positioni contraria, non concludit, quia fori priuilegium, quod colle-
giis, & sic singulis de collegio, concessum est, hanc renunciationem
non excludit, quod vel ex collegio ministrorum Principis euidentis est.
Huic concessum est priuilegium fori, & tamen singulis non est inter-
dictum, priuilegio suo renunciare, præsertim cum hæc renunciatio
non vergat in præiudicium totius collegii. Conf. STEPHANI *de iurisd.*
lib. 1. c. 22. n. 35. B. STRYK. *de cautel. contr. sect. 1. c. 5. §. 19. in f.* ZIEGLER
ad LANCELLOT. lib. III. tit. 1. §. 4. verb. pactionibus. LINCK. *ad tit. X. de*
foro compet. §. 3.

§. XI.

rum, aut alienarum possessionum k), quod tamen quidam re- alienarum
stringunt ad res seculares, & quatenus negotiationem quan- possessionum
dam quæstuariam continet l). Adeo vero iis interdicta esse obligari ne-
dicitur, vt nequidem inde tanquam debitores conueniri que- queat.
ant, sed locatores repellantur a limine iudicii m).

§. XII.

§. XI. k) Per nou. 123. C. 6. ibi: conductores publicarum aut alie-
narum possessionum, & in fin. dict. c. cum etiam conductionem teloniorum aut
cuiuslibet possessionis &c.

l) Ita existimat PEREZ in Cod. tit. loc. cond. num. 6. his verbis: qui- Clerici ob con-
bus tamen ea sola rerum conductio prohibetur, quæ ad negotiationem perti- ductionem
net, non quæ ad subsidia vitæ est necessaria. Similiter LAUTERBACH. ad possessionum
tit. locati §. 6. restringit hanc prohibitionem ad conductionem rerum se- secularium in-
cularium, quo posito, res ecclesiasticas conducere non prohiberentur. crepati.
Vtrum vero hæc interpretatio menti Imperatoris conueniens sit, subdu-
bito. Quarumlibet possessionum & sic etiam ecclesiasticarum rerum
conductio clericis his verbis prohibetur, cum eo tempore inualuerit, vt
Episcopi res ecclesiasticas, aliasque possessiones conducerent, quod pa-
tribus rigidioribus offendiculo fuit. CHRYSOSTOMVS homil. LXXXVI. in
Matth. XXVII. pag. 893. edit. Paris. hunc morem sequentibus reprobat
verbis: Modo autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti epi-
scopi sunt ob istarum rerum curam & sollicitudinem, cumque ipsos oporteat
animarum habere curam vestrarum, hoc prætermisso, illa sollicitè curant,
quæ publicanis, quæstoribus atque villicis curanda sunt, de his quotidie cogi-
tant & peruigilant. Subiungit in sequentibus, quæ officia loco villarum
& domorum presbyteris curæ esse debeant, simulque conqueritur de latis
ecclesiarum possessionibus, quæ his villicationibus clericos immergerent.
At hunc morem clericorum refrenandum constituisse videtur IUSTINIA-
NVS, ne possessionum quarumcunque conductionem susciperent.

m) Indicant hoc verba nou. cit. 123. c. 6. f. vbi dispositum, vt con- Locatores ve-
ductionem teloniorum aut cuiuslibet possessionis eis credentes nullam CON- ro nullam.
TRA ILLAS PERSONAS, QUIBUS CREDIDERINT, habeant actio-
nem. Ex quibus liquet, quod clerici ex conductione debitoris plane non
obligentur.

Quod hodie
secus.

§. XII. Quamuis vero negari nequeat, conductiones fuit-
dorum, maxime magnorum reddituum, non adeo congruere
cum vita & officio clericorum, utpote quibus a munere suo
sapissime auocantur, dubito tamen, an hæc IVSTINIANI pro-
hibitio in eo rigore hodie recepta sit, ut, *si clerici de facto condu-
ctionem villarum latissimarum susceperint, inde haud obligentur
locatoribus*, maxime ad pensionem præteritorum iam anno-
rum soluendam n). Alia forsitan quæstio est, an clerici con-
ducto-

Etiam ob pen-
sionem anno-
rum præteri-
torum.

§. XII. n) Harum quoque nomine IVSTINIANVM adionem dene-
gasse, docent verb *cit. nouel. 123. c. 6.* ubi dicitur, quod qui conductionem
crediderint clericis, *si quod publico damnnum contingat, hoc ex pro-
priis facultatibus restituere compellantur*. Quibus verbis illud potissi-
mum intelligi videtur damnnum, quod ex residuis pensionibus, quarum
nomine in pœnam creditoribus denegatur actio, publico quandoque
euenire potest. Hunc rigorem hodie cessare statuit GROENEWEGEN
ad cit. nouel. quod modernorum clericorum sit diuersa conditio. Si-
milis ratio est *militum*, quibus itidem in *l. 31. C. locat. cond.* interdicta
est locatio prædiorum, quæ prohibitio tamen hodie cessat, obseruante
HAHNIO ad *Wesenbec. tit. locati n. 2.* ob diuersum nostrorum militum
statum. Quamuis vero adhuc hodie etiam expediat, clericos sacro
potius officio, quam *conductionibus prædiorum* inuigilare, tam stricte ta-
men a negotiationibus, commerciisque haud arcantur, ut locatori omnis
denegari debeat actio, præsertim cum ius canonicum in tales negotiato-
res pœnam variam ecclesiasticam statuerit, dicente Dn. GRASS. *cit. dis-
sert. in f.* non vero locatoribus adionem denegauerit, prout IVSTI-

Quod hodie
tam stricte
non observa-
tur.

Cum iura cleri-
ex ordin. ec-
cles. petenda;
Et iure canoni-
co, ubi locato-
ribus actio
non denega-
tur.
Sed conducto-
ribus tantum

NIANVS disposuit. Imo iura clericorum magis ex *iure canonico*, &
ordinat. ecclesiasticis, quam *iure Iustiniano* in praxi colligimus, ut pro-
inde eo minus ad *nou. 123. c. 6.* respiciendum esse videatur. In iure
canonico autem *conductiones prædiorum* prohibentur clericis, sed non
denegatur actio locatoribus ratione pensionum residuarum. Simplex
prohibitio occurrit in *c. 1. 2. Distinct. 88. c. 3. C. XXI. qu. 3.* Ita quo-
que in *concil. Arelat. n. c. 14.* non locatoribus, sed conductoribus cle-
ricis pœna dicitur: *si quis clericus pecuniam dederit ad vsuram, aut*

ductores huiusmodi fundorum, si in plures annos contractum prorogauerint, locationi huic stare, & ni steterint, ad interesse locatoribus teneantur? quod vix ausim affirmare, cum locatori imputandum sit, quod clerico tam amplissimas possessiones locauerit o). Imo si locator omni culpa vacaret, utpote si clericus conductori, qui in octo annos prædium insigne

conductor alienæ rei esse voluerit, aut turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exercuerit, depositus a clero a communionem habeatur alienus. Similiter in c. 6. ne cler. vel monach. secul. negot. se immisceant. simpliciter clerici prohibentur a laicis firmas habere h. e. sub annuo censu vel pensione prædia conducta habere, sed locatori ius suum iam quæsitum non denegatur. Durum enim admodum est, denegare locatoribus actionem ratione residuarum pensionum, cum clerici potissimum delinquant, quod prædia aliena contra canones conducant, ne dicam, non absolute hodie clericos negotiationibus honestis intercludi, obseruante LYNCKERO decis. 257. Conf. supra, cap. II, §. 21. lit. v. in not.

o) Non loquor de conductionibus prædiorum, quæ non adeo magnam curam exigunt, quale lucrum nec clericis inuidendum: neque enim talis res agraria cum statu clericali pugnat, multominus *negotiationem* inuoluit. Colunt hodie clerici fundos parochiales, qui loco salarii ipsis assignantur, & ita cultura agrorum non simpliciter abhorret a vita clericorum. Diuersa est ratio, si conducunt prædia amplissima magnorum reddituum, id quod non potest non eos ab officio, cui præfati sunt, auocare, & omnino etiam a clericis nostris alienum esse debet. Accedit hæc conductio propius quoque ad conductiones quæstuiarias, clericis nostris prohibitas, adeoque, meo quidem iudicio, Consistorio integrum erit, talem contractum rescindere, etiam ex officio, vel si ipse conductor ad mentem redeat, eam a contractu absoluere, ut prohibitio iuris ecclesiastici eo plenior habeat effectum, quod salus ecclesiæ, quæ suprema lex esse debet, postulat. Quod si locator eo ipso damnum aliquod sentiat, gratis illud ei deuorandum est, cum non debuisset talia prædia clerico locare. In contractibus enim obtinet regula, quod *qui cum aliquo contrahit, non debeat esse ignarus conditionis eius, tum quo contrahit. l. 10. D. de*

poena dicitur.

Clerici mediocres fundos conducere possunt.

Ab ampliori conductione vero absoluentur.

Nec locatori interesse præstat.

gne conduxerat, succedit, æquum tamen est, & rationi iuris p) ecclesiastici conforme, vt ab illa conductione liberetur.

4) An inventario non confecto, vltra vires hereditatis teneantur?

§. XIII. Quidam (IV) hoc quoque priuilegium clericis debitoribus indulgent, quod si vel maxime hereditatem absque beneficio inuentarii adeant, non tamen vltra vires hereditatis teneantur, tum quod in lege generaliter disponente non comprehendantur clerici, eorumque bona q); tum quod expediatur, vt clerici in omnibus beneficio exemptionis ac libertatis fruantur, & in dubio pro illa respondendum sit r). Verum quamuis immunitas clericis debitoribus nullo modo inuidenda, sed magis defendenda sit, nullibi tamen ab hac necessitate exempti sunt, nequidem ipsa ecclesia heres instituta s); præsertim

iureiur. & cum ita & locator & conductor in æquali culpa sint, culpa cum culpa compensari debet, vt locator interesse petere non possit, præsertim cum *iudiciali sententia* vterque a locatione absoluatür.

Clericus succedens conductioni stare non tenetur.

p) Etiam hic applicari potest vulgatum illud; *salus ecclesie suprema lex esto*; quippe non leue ecclesie acciperet damnum, si heres clericus stare teneretur conductioni a defuncto contractæ. Accedit, quod lege ab hoc contractu absoluatür, qui quamuis in heredes transeat, tales tamen præiupponit, qui saluo statu suo ex legum permissione illos continuare possunt, quod de conductione magnorum prædiorum, v. c. præfecturarum, dici non potest.

§. XIII. q) Hoc late defendit GERMAN. *de sacror. immunit. lib. III. cap. 15. n. 100. sqq.*

r) Vti philosophatur ALEXANDER SPERELLVS *decis. for. eccles. 135. num. 122.*

Ecclesia an gaudeat priuilegio fisci?

s) Recte ita censent relati a TIRAQUELLO *de priuileg. piar. caus. priu. 88.* & quamuis SPERELLVS *cit. l. num. 20.* contrarium inde defendat, quod ecclesia gaudeat priuilegio fisci; id tamen tantum *in quibusdam*, neutiquam vero *generaliter*, admitti potest, cum priuilegia de casu ad casum non sint extendenda, & nequidem ipse fiscus quoad beneficium inuentarii priuilegia peculiari gaudeat, vt vel ex *l. 2. Cod. Theod. de bon. vacant. liquet*, quæ in codice Iustin. nullibi abrogata est, & præterea fiscus in dubio iure priuatorum gaudet.

t)

tim cum clerici etiam iure communi in bonis patrimonialibus ligentur, nec vterius eorum immunitas extendi debeat, quam quatenus hæc per legem eis est indulta & determinata r).

§. XIV. Vterius (V) non desunt, qui clericis debitoribus hanc tribuunt prærogatiuam, vt libri mercatorum, quibus ex consuetudine vel constitutione prouinciali semiplena fides tribuitur u), non probent contra clericos, quod variis argumentis defendit FRANCISCVS NIGER CYPRIACVS X). Sed vel ex ipso iure canonico hæc sententia refelli potest y), Affirmatur. &

r) Hanc sententiam ipse SPERELLVS l. cit. n. 21. recepit, ex hac ratione, quod clerici in hac causa non reperiuntur specialiter priuilegiati; verum si rationes eius, quas per tot. decisionem pro immunitate clericorum adducit, accurato ponderentur examine, vix est, vt in hac sententia subsistere queat, quam tamen tot alii ab eo allegati defendunt, ni summam velit contradictionem committere. Inter Protestantes hæc res eo minus dubia esse potest, quod specificatio iurata in plerisque locis furrogatur solenni inuentario, & inde sufficiat, si vel hanc edere queat. Vid. infra cap. IV. §. 20. in not. num. 7.

§. XIV. u) Quod late ostendit Dn. XLEIN. dissert. de probat. semiplena, quæ fit per libros mercat.

x) In controuers. sunt 140. cuius fundamenta hæc: (1) quod nulla sit secularis potestatis iurisdiclio in personas ecclesiasticas, adeoque illius dispositio non valeat, quatenus clericos quoque stringere debeat: (2) quod ita cogentur iudices ecclesiastici iudicare secundum leges seculares, quod non licet: quin potius (3) causæ clericorum decidi debeant iure canonico, maxime in foro ecclesiastico; adeo vt nec consuetudo loci attendi debeat: cum (4) leges de effectu probationum disponentes, tantum stringant subditos, quorum numero exenti sunt clerici: (5) quod denique ALEXANDER vol. II. conf. 211. n. 5. & MASCARDVS sub voce statuta. CAPRA. concl. 15. n. 61. & 66. alique hanc sententiam teneant.

y) Pontifex in cap. 9. X. de fid. instrum. in f. euidenter ostendit, quod scripturis etiam fides aliqua conciliari possit, ex consuetudine prouincialia, & quod illa etiam contra clericos valeat. Scripturæ ex consuetudine probant.

& præterea omnes eius rationes petunt, id quod erat quæstionis, & principium, quare ab ipsis Dd. ecclesiæ Romanæ non admittuntur z).

6) An exceptio non numerata pecuniæ illis perpetuo competat?

§. XV. Simili ex errore (VI) indulgent Dd. a) clericis debitoribus hanc prærogatiuam, vt exceptionem non numeratæ pecuniæ possint in perpetuum opponere b), si vel maxime

Clerici quæ legibus Principum tenentur.

z) Equidem de clericis Protestantium nullum superest dubium, quibus legibus Principum teneantur, cum eorum sint subditi, & secundum leges eorum, quæ in clericorum personam quadrant, iudicari debeat: sed tamen, vt etiam CYRIACO satisfiat, falsa eius supposita paucis examinanda sunt. Omnia illius argumenta hæc præcipue redeunt, quod clerici in omnibus a potestate exempti sint seculari. Ast hæc merito negat PETERS de MARCA lib. II. de Conc. S. & I. c. 7. vbi ita §. I. ratiocinatur: *aut de Titio mouetur quæstio sub ea ratione, qua clericus est, aut sub ea, qua inter ciues recensetur. Si de clericorum gradibus, ordinibus, muneribus &c. eas disceptationes legibus Principum non subiaccere putat, & illustrat, quod secundum principia, quibus imbutus fuit, adstruere debuit. Enim vero, pergit §. 8. quis clericus non tantum qua clericus, sed etiam qua ciues sunt, spectantur in republica, legibus principum tenentur, quam sententiam etiam hodie saniores Catholici amplectuntur. Sane in debitis, vt laici, vt ciues, considerantur & ita cum reliquis ciuibus æquali iure frui debent. Add. supra cap. I. §. 9. & in not. lit. v)*

§. XV. a) Inter hos præcipuus est BLASIVS ALTIMARVS de nullit. sentent. part. I. qu. 156. n. 7. sqq.

Ius Canonicum leges ciuiles præsupponit.

b) De eo casu, si clericus debitor coram iudice ecclesiastico conuenitur, minus dubitat ALTIMARVS, ex hac forsan ratione, quod iudicia ecclesiastica non ligentur legibus secularibus. Et tamen ipsi Pontifices in suis decretalibus vbique prouocant ad ius commune, decisiones suas inde petunt, leges ciuiles allegant, controuersias glossatorum, quamuis infelici plerumque conatu, decidunt, & vt binis verbis dicam, ius Romanum ipso facto approbant, agnoscuntque: quod si verum est, vt omnino est, reliqua iudicia ecclesiastica inferiora, in cau-

sis

sis clericorum ciuilibus eodem iure uti tenentur. Ipse Pontifex in c. 8. X. de fid. instrum. notanter ait: Autoritate presentium duximus statuendum, ut cum decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur. si eadem IVRI COMMVNI sit consona, secundum eam non metuat iudicare, cum non tam ipsius, quam iuris communis autoritate procedere videatur. Verum si IVRI COMMVNI sit dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea. Quin quod multis aliis locis Pontifex constituat, ut secundum legum vel canonum statuta negotia clericorum sint decidenda, c. 1. X. de nou. oper. nunciat. quia ecclesia legum secularium non respuat famulatum c. 28. de priuileg. Cum ergo hæc exceptio iuris communis sit, non dubium est, quin etiam ipsi Pontificii eam contra clericos, nullibi exceptos, admittere teneantur. Illud tantummodo superest dubium, an iure canonico circa hanc exceptionem mutatum sit ius ciuile? quod affirmat Dn. ZOLL. tr. de except. non numer. pecun. th. 11. §. 1. hoc effectu, ut, si elapso biennio debitor contrarium ostendere queat, audiendus sit, quod etiam admittere videtur ALTIMARVS cit. l. n. §. Fundamentum mutationis vnicum petunt ex c. fin. X. de prescript. quod nulla prescriptio sine bona fide procedat, quæ tamen in creditore clerico, hac exceptione vidente, deficere videtur, præsertim si debitor ostendere queat, sibi pecuniam non esse numeratam. Id quod si verum est, etiam inter Protestantes, & quibuscunque foris hoc obseruandum erit, quia iuxta c. f. cit. prescriptiones hodie ordinantur, quo ipso tamen clerici debitores nullo privilegio amplius gaudent, quia eodem quoque iure videntur laici debitores. Cardo controuersie vnicè in eo consistit, vtrum decisio c. f. X. de prescript. etiam pertineat ad actiones personales, illas scilicet, quibus quis non rem alienam acquirere satagit, sed de suo tantum debet? quod plurimi affirmant, plurimi negant, quos cateruatim in aciem produxit Dn. MENKE disp. an requiratur bona fides in prescript. act. personal. th. 18. lit. a. Ego negantium opinionem subscribo, cum textus cit. euidenter loquatur de prescriptione, quæ possessione rerum innititur, cum quo etiam alii textus iuris canonici conueniunt, ut cap. 4. 17. 19. in f. X. de prescript. c. 1. eod. in c. c. 15. & 16. C. XVI. qu. 3. In c. 2. de reg. iur. in 6. dicitur, possessor m. f. vlllo tempore non prescribit, quia possessor sciens, se rem alienam possidere, quam sibi retinere intendit, non potest non in peccato

Et ius ciuile etiam contra clericos vale
 An in exceptione non numerata pecunie ius ciuile mutatum?

Quod negatur.

xime per modum reconventionis in foro seculari responde-
re cogantur c); & vt in genere possint opponere contra leges &
statuta

to hærere; quod secus est in creditore, qui ante interpellationem non
est in mora soluendi, adeoque si debitor ipsum non interpellat, si non pe-
tit debitum, creditor in m. f. dici nequit, quod pluribus ostendant Dn.
MENCKE *cit. l. Dn. COCCÉI diff. de finib. b. f. in præscript. de iur. ca-
non. sect. 2.* aliique. Similis est ratio huius exceptionis, cui biennium
præfinitum est, intra quod si debitor pecuniam non petit, iure suo ca-
dit: reuera enim debitor hoc casu est iustar *creditoris*, qui ab altero
pecuniam, ex causa *mutui* promissam, secundum chirographum pete-
re potest; alter autem, qui pecuniam soluere debet, nihil alieni possi-
det, sed *de suo* aliquid debet, de quo casu ius canonicum non disponit.
De cetero, si praxin canonicam hodiernam intueor, hæc sententia,
quam hætenus adstruxi, non adeo præiudicabit clerico debitori, qui
si vel maxime ob præscriptionem hanc biennialem exceptione hac præ-
cluditur, & soluere forsitan cogitur: facili tamen negotio pecuniam vel
condicere, vel executionem impedire potest. Paratius est remedium
denunciationis Evangelicæ, quod licet Protestantes agnoscere non pos-
sint, in foris tamen Catholicorum vsitatum est, nec deerunt rationes,
quibus hoc modo fructu victoriæ suæ carere creditor cogatur, ma-
xime quia cum *clerico debitore* ipsi res est, cuius iura vel patrimo-
nium qui laedit, quasi sacrilegium committere dicitur, autore SPEREL-
LO *decif. n. 94.* cum ipse dicatur *res spiritualis & in sorte Dei electus*,
vt IDEM *decif. 123. n. 9.* cum LEVRENIO *de for. benef. p. iii. qu. 176.*
n. 2. censet, ex quibus patet, quod quæcunque demum sententia eli-
gatur, clerici tamen debitores in foris Pontificiorum semper sint su-
periores.

Supereft vero
denunciatio
euangelica.

Clerici ad ma-
terialia pro-
cessus in foro
cuius obligan-
tur.

c) De eo magis dubitatum fuit inter canonistas, cum animad-
uerterent, clericos per modum reconventionis ad forum seculare
tractos, non posse fori illius leges declinare. ALTIMARVS *cit. l. rem*
acu tetigisse existimans, distinxit inter *ordinatoria litis & decisorial*,
vel clarius inter *formalia processus*, & *materialia seu merita cause*.
Illis quidem subiectos esse clericos concessit, nec negare potuit,
cum aperti iuris sit, quemlibet litigatorem se componere debere ad
ordi-

statuta locorum d); adeo vt si per legem provincialem exceptio nullitatis breuiori termino esset inclusa, illud clericis debitoribus non præiudicaret, quin possint intra 30. annos hanc exce-

exce-

ordinem & fatalia processus, in eo foro, vbi lis agitur, vsitata, quod etiam SPERELLVS de for. eccles. 10. n. 22. agnoscit. His vero solutos esse clericos arbitratur, & quidem generaliter, adeo vt nequidem ius commune iis applicari queat, quod tamen falsissimum esse, ex ipso iure canonico antea demonstratum fuit. Nec mutandam esse sententiam existimo, si etiam vel maxime constitutiones speciales Principum supponamus, cum etiam his ligentur clerici, qua subditi & ciues, in causis secularibus, vt MARCA fateatur, & saniores Pontificii cum ipso, quod & GRATIANVS agnouisse videtur adducendo textus, qui huic sententiæ fauent in c. 41. 45. C. 11. qu. 1. c. 9. § 15. Dist. 63. Iam suo tempore contra hanc exemptionem clericorum scripsit PETRVS de FERRARIIS, qui anno 1400. vixit, in pract. papin. in form. libell. pro act. confess. §. plenam & omnimodam. In tantum, aiens, excreuit appetitus iurisdictionum, quod nedum laici, sed & sacerdotes & clerici sint tali morbo a vitio penitus infecti: Vides enim, quod ipse Papa, qui deberet, tanquam verus vicarius vestigia sequi Iesu Christi, possidere & armata manu detinere iurisdictionem in terris, ciuitatibus, & villis, & locis, quæ sunt naturaliter & a mundi creatione & Christi ordinatione Imperii Romani. Imo ipse Papa in ipso Imperatore nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Loquor de constitutionibus prouincialibus, quibus etiam clerici in causis ciuilibus, tanquam subditi Principum, tam catholicorum, quam protestantium, subsunt. Alia forsitan est ratio statutorum oppidanorum, quæ tantum stringunt ciues illius loci, non alios, vt ministros Principum, clericos &c. etiam inter Protestantes, quia non subsunt iurisdictioni statuentium, KLOCK. de contrib. C. 12. n. 90. ROENTHAL. de feud. c. 7. concl. 47. n. 4. Adeoque potius secundum ins prouinciale diiudicandi, veluti si statutum circa successionem deuiaret iure prouinciali. Conf. Dn. LYNCKER. de statut. ciuit. prouinc. §. 16. p. 46.

d) ALTIMARVS cit. l. n. 9. ex principio antea reprobato, quod tamen friuolum est.

K

e) Idem

Etiam si illa per constitutiones speciales introducta.

Cum his clericis etiam ligentur?

Quod negatur, imprimis inter proteſtantes.

7) An ſub obſtagio clerici debitores ſe obligare queant?

Altimarus ſibi contradicit.

Conſiſtoria leges ciuiles debent ſequi.

Obſtagii definitio.

Quomodo differat a datione obſidis? Origo obſtagii.

exceptionem adhuc opponere e). Quæ omnia tamen ex antea dictis facili negotio dilui poſſunt, nec de his inter proteſtantes vllum ſuperest dubium f).

§. XVI. Forſan etiam (VII) in eo clericis debitoribus prærogatiua concedenda, vt quando ſe ſub obſtagio g) ad debitum ſoluendum obligarint, quale pactum adhuc hodie in

Holſa

e) Idem ALTIMARVS cit. l. n. 10. hanc conſuſionem propugnauit, ſed parum cautus eſt dicendo, quod ita tollantur, quæ iuris communis ſunt, quo ipſo concedit, clericos ſubſeſſe iuri communi, quod antea incaute in quaſtione de *exceptione non numerata pecunia* negauerat.

f) Nam Conſiſtoria noſtra dependent a Principe, eius leges ſequuntur, nec alia iura clericis in *cauſis ciuilibus* applicanda eſſe ſciunt, quam quæ laicos ſtringunt. Vnde moto concurſu clerici pari iure cum laicis fruuntur, quod praxis quotidiana docet. Add. ſupra c. II. §. 14.

§. XVI. g) Germanice vocatur das Einlager, eſtque nihil aliud, quam pactum moribus introductum, quo debitor promittit, ſi ad tempus conſtitutum non ſoluat, de ſe in certo loco ſiſtendo, & inde non recedendo, donec conuentioni ſatiſfactum fuerit. TABOR. de obſtagio c. II. in f. Eſt itaque pactum obſtagii inſtar obligationis, qua quis ſemetipſum obſidem conſtituit, notante CANGIO in *gloſſar. voce obſtagium*, cum obſtagius in antiquis monumentis obſidem denotet, vt nec diffiteatur SCHILTER. de iure obſidum, cap. XI. §. 2. Reperta eſt hæc ratio ſe obligandi ſub obſtagio temporibus imperii turbidis, quibus quilibet ſibi manu ius dicebat, & liberi homines ſe obſtringebant, vt vtar verbis SCHILTERI cit. loc. §. 3. non tantum pro ſe, ſed & pro aliis, ad certum locum, & quidem in diuerſorium publicum ſtato die ſe ſiſtere, nec prius recedere, quam eſſet ſolutum, cui rei ſua quedam ſolemnia adiecta. Sed & hæc ritu magis militari, vel potius barbaro, vt neceſſe eſſet magnos fieri ſumtus, & obſtagiati ad commeaſiones & continuas belluationes pacto obligarentur, & obſtagiati in obſtagio decedentes ſepultura tam diu priuarentur, donec ſolutum. Formulas antiquas obſtagiorum IDEM adducit cit. l. in not. n. 6. Aliam conſimilem habet SCHATEN. lib. XI. annot.

annal. Paderbornens. ad ann. 1230. vbi fideiussores ita cauerunt: *Item* Et formula.
 prenotato Abbati XII. dedimus fideiussores subrotatos, qui fide data pro-
 miserunt, quod si aliquis hominum nostrorum ipsam vel homines suos ad
 summam 20. marcarum vel infra laeserit, hoc commoniti infra 4. septi-
 manas faciemus emendari, alioquin fideiussores nostri facta sibi communi-
 tione *Wetseberg* intrabunt, inde ante satisfactionem non exituri. Et
 de ann. 1247. talem habet: quo si eadem compositio fuerit violata, nisi
 hoc infra mensem emendetur; ipsi moniti infra mensem *Susatam* intra-
 bunt, inde non recessuri, donec de violatione fuerit satisfactum. Anti-
 quis adhuc exemplum occurrit apud *MADERVM* in antiquitate. *Brunsvi-*
gens. p. 125. vbi verba diplomatis hæc sunt: *Hæc est forma conuentio* Diploma de
nis inter Dom. Otonem inuictiss. Imper. & Theodoricum Marchionem anno 1212. ad
Misnensem & Orientis. Prædictus Marchio Misniae fide data promissæ ducitur.
& iurauit, quod Domino Imperatori adisset, & eum iuuabit, contra Pa-
pam Innocentium, contra Odagrium Regem Bobemia, & Hermannum
Landgrauum Thuringie, & generaliter contra omnem hominem viuen-
tem, & quod nunquam eum deseret. Ut autem hæc conuentio firmiter
obseruetur, pro eo & cum ipso & de sua voluntate & mandato, similiter
data fide promiserunt, iurauerunt nobiles & homines sui Geuerhardus
de Quernuorde Comes, Burchardus de Mannisfelt Comes, & alii nobiles
infendati ac ministeriales XXIV, quod, si aliquo modo, quod absit, Mar-
chio Misniae, secundum quod promissum est, iuratum est, non obseruaret,
omnes intrabunt Brunsviik, & inde nunquam recedent sine Domini Im-
peratoris licentia & voluntate. Insuper ad maiorem securitatem præ-
dicta conuentionis obseruanda filios Ministerialium suorum tredecim
Marchio Misniae Domino Imperatori pro obsidibus dabit, scil. filium Ge-
uerhardi de Zigebecke &c. & paucis interiectis: Ex alia parte Dominus
Imperator Otto promissæ fide data Theodor. Marchioni, quod sibi bonus
& propicius Dominus abhinc in antea erit, & quod ei adisset contra
omnem hominem, & nunquam eum deseret &c. Et hoc pro eo & de eius
voluntate & mandato promiserunt data fide iurauerunt, frater eius Hen-
ricus Palatinus Comes Rheni & Dapifer, & alii VIII. si forte, quod absit,
ex parte Imperatoris non obseruaretur conuenientia, omnes isti, qui iura-
uerunt, ciuitatem Misniam intrabunt, nec inde recedent sine licentia
Marchionis, excepto solo Dapifero, qui in hoc casu Goslariam intrabit,
inde nunquam recessurus, sine voluntate & licentia Marchionis. Actum

Holfatia toleratur h), rigor eius contra hos fit suspendendus, & ita effectu careat, cum obstagia sint familia carceribus, a quibus clerici debitores sunt liberi i): adeo vt nequidem iis integrum

Alia formula.

apud Franckenfort. A. MCCXII. Formulam aliam ex actis Brunsvicensibus adducit TABOR *cit. l. V. in f.* Es soll auch dem creditor frey stehen, da er vermeynte seine Zahlung dadurch zu erzwingen, uns Bürgen in die Einleistung zu fordern, alsdenn wollen wir selbst schuldige Bürgen, so bald wir dessen angemahnet werden, uns darauf von Stund an ungesäumt nach der ersten Anmahnung, ohn einige Ausflucht und Behelf, ein jeder selbst Leibs mit zweyen reißigen Pferden, und einem reißigen Knechte allhier in der Stadt Minden, in eine öffentliche, und ehrliche, gemeine Herberge, dahin wir gefodert oder gewiesen werden, zur Leistung begeben und einstellen, leisten und halten, daselbst ein recht adeliches ehrliches Einlager, so lieb uns unsere adeliche Ehre, Glimpff und Leumuth ist, scheiden oder weichen da nicht aus, Tages oder Nachtes, es seyn denn die Gebrechen oder Mängel, darum wir zum Einlager kommen, zu vorhin durch genugsame und vollkommene Bezahlung, Hauptsumma und Zinsen ganz und gar abgethan. Add. FALCKNER. *diff. de obstagio cap. VII.*

Cur obstagium per Rec. Imp. sublatum?

h) Ipsam constitutionem Holfaticam explicat TABOR *cit. l. c. 4. sqq.* Alias tam per *Rec. Imp. de anno 1577.* quam per speciales constitutiones Imperii hoc ius sublatum esse, exploratum est, nec sine ratione, cum ius *hoc manuale*, turbidis temporibus natum, statui reip. non satis accommodatum sit, vt mirandum certe sit, fuisse, qui illud iuri communi non refragari existimauerint, quos refellit SCHILTER *cit. l.*

Obstagio affinis est obligatio ad carceres.

i) Obligationem *sub obstagio* respondere obligationi ad *arrestum*, vel *carceres*, plerique fatentur, cum *obfidum* ea sit conditio & ratio, vt eorum *detentio corporalis* in alium transferatur. Ita opinatur GAILL. *l. 2. de pac. publ. c. 2. n. 7. § 11.* FABER. *in C. lib. 8. tit. 6. def. 7.* CARPZ. *p. 2. C. 21. def. 1. n. 7.* TABOR. *cit. l. c. 6. §. 8.* STRAVCH. *de obstagio, § affinibus iuribus cap. ult.* Vterius procedit SCHILTER. *cit. l.* & quasi *ius pignoris* in obstagiatum transferri putat. Hoc evidens est, debitorem se sistere teneri in loco certo, vnde recedere nequeat, antequam soluerit, id quod a personali arresto parum differt. Inde ratio dubitandi

grum esse videatur ad eos se obligare k). Verum, quanquam ^{Affirmatur,} plures rationes suadent, tale privilegium concedendum esse ^{vbi obstagia} clericis debitoribus l), erubescimus tamen merito sine expressa ^{adhuc in usu.} lege hanc immunitatem iis concedere, cum tamdiu regulæ insistentum sit, donec exceptio probetur, nec privilegia fingenda, sed demonstranda. Accedit, quod nullibi clerici prohibeantur, *sub obstagio* se obligare, adeoque pactum hoc illos etiam stringere debeat. m.)

§. XVII.

di prægnans contra obstagia clericorum, quamvis maior inde redundet dubitatio, an se ad carceres obligare queant? de quo in *not. seq.*

k) Obligationem *ad carceres* plane non admittit BACHOV. *ad Treutl.* An illa admitti queat? *vol. II. disp. 28. th. 4. lit. f.* Eam vero defendit MYNSINGER *centur. VI. obs. 51.* cuius sententiam quoque recepit B. STRYK. *de caut. contr. sect. II. c. 1. §. 39.* neque enim vlla potest ostendi turpitudine moralis, quæ tali pacto insit, quod vel ex obligatione cambiali liquet, quæ in effectu est obligatio ad carceres, quod fufius ostendit COLER. *in process. executiu. P. 1. C. 6. n. 48. seqq.* An autem clerici se obligare ad carceres queant, vel inde dubium esse posset, quod tali obligatione iuri publico præiudicium inferatur, quod non posset non perniciosum esse.

l) Nam (1) obstagia publico clericorum ministerio præiudicant, Consultum quod interim omittere debent, quando se sistere tenentur: (2) famam est clericis quodammodo fugillant; vel ad minimum scandalum infigne clericus de obstagia prohibere. bitori n obstagio constitutus præbet, qui tamen debebat esse irreprehensibilis: (3) cum in aliis immunitatem habeant, inprimis consultum foret, vt in eo, quod autoritatem ministerii minuit, a sorte reliquorum debitorum essent exempti: vnde & (4) satis prudenter obligationis cambialis rigor in Saxonia contra eos suspensus est. Aut ergo obstagia in totum clericis essent interdicens, aut ad minimum omnis vigor quoad clericos illis adimendus.

m) Accedit, quod *cambialis obligatio* clericis extra Saxoniam non sit remissa, quæ reuera obligationem ad carceres continet, & nisi ^{Fundamentum} ^{obstagi-} omnia fallunt, vel *obligatio sub obstagio*, vel simile quid occurrit in *c. 9. X. orum* in iure *de iurciur.* vbi species hæc refertur: Abbas quidam creditori suo ex canonico. monachis obsides quosdam dederat, qui de obseruanda conuentione

iuramentum præstiterant, *ut si ipsi deficerent, alii monachi loco eorum in obstagio reuocarentur*, ut verba iure ALEXANDRI III. ex quibus apparet, iam circa finem sec. XII. moris fuisse, obsides dare pro debito. Aliud exemplum occurrit in *c. ii. X. de arbitr.* vnde liquet, in compromissis etiam obsides datos, ut arbitrium seruaretur. Quod si itaque obsides dare monachos creditoribus, hisque eos detinere, olim licuit, pactum obstagii non videtur absolute pugnare cum statu clericali. Illustrationis tantum gratia hoc argumentum adfero, cum etiam sub modo monachi sint & dicantur clerici, quamuis maior adhuc ratio dubitandi occurrat in clericis, curam animarum exercentibus. Interim ubi obstagia generaliter recepta, nec clericis interdicta sunt, a nexu hoc eos absolueren- queo, id quod etiam testatur CHRISTOPH. HENRIC. AMTHOR. in *tract. iurid. de obstagio p. 87. 88.* cuius verba, quia quæstionem de obligatione clericorum ad obstagia solide enucleant, & ad praxin hodiernam in Hollatia faciunt, hic apponere lubet: *Facile, inquit, etiam de clericis nostris iudicium ferri potest, si quis ad obstagium eos cum effectu euocari posse forsasse dubitaret: id quod a nonnemine aliquando factum esse memini. Pro ratione afferebatur, quod animarum cura negotium sit longe grauius, cuius filum hoc modo abrumpere, res foret in conscientia vix excusabilis. Sed nescio, an satis recte se habeat conceptus, quo omnis animarum cura ad vnicum aliquod indiuiduum adeo simpliciter restringitur: quin potius cauendum puto, ne religionis larua incaute hoc pacto perfidia accommodetur. Subditi sunt clerici atque sacerdotes, vni imperanti, iisdem legibus, quibus & laici, ut vulgo vocantur, saltem apud nos Protestantes, subiecti: ad quos proinde mores atque constitutiones generales haud minus quam ad ceteros spectant, quamdiu a communi regula excepti non inueniantur. Quid quod omnium turpissime in data fide deficeret, quem & doctrina & exemplo sinceritatem aliis inculcare decebat. Hinc & ipsum ius pontificium, quod tamen clero suo tantum non omnia indulget, in cap. 9. X. de iureiur. monachis & abbati cuidam Tremonenfi obstagii promissi seruationem iniungit, interdicto illis ecclesie ingressu, usque dum creditoribus satisfecissent. Neque obiici potest, quod caput illud de eo tantum casu accipiendum sit, ubi quis ad obstagium accedente sacramenti religione se obligauerat; cum si abstrahas a somnis iuris canonici, iustum naturale doceat, iuramentum reuera non operari ultra id, quod iam antea in obligatione extiterat: & quod inde sequatur, conuentio-*

Amthori iudicium de obligatione clericorum ad obstagia.

nem

§. XVII. Quæ cum ita sint, facile liquet, non posse alienationem rei fieri in clericum, sine præiudicio creditoris aliquo n); adeo, ut si dolo debitoris illa facta fuerit, iudicii mutandi gratia, eo nomine teneatur ad interesse actione *in factum*, de qua in *tit. de alienat. iud. mutand. causa* agitur.

In clericum alienari nequit.

§. XVIII.

nem per se validam subsistere etiam sine iuramento. His adde, quod sacerdote ad obstagium euocato, alia supersunt media ecclesie, publicoque cæui proficiendi. Quid enim si sacerdoti cum diuturno morbo colluctandum esset? Quid si vacante ecclesia annus, quem gratia vocant, viduis concedendus? Respondes, vicinorum templorum ministris iniungendum, ut statim diebus, ac necessitate exigente diuina officia administrant, conciones vero interea ministerii cuidam candidato committendas esse &c. Ergo eadem remedia circa obstagii casum adhibenda erunt, sumptibus ex salario euocati, quem solum culpe hic arguere licet, collatis. Quamuis autem hæc omnia in thesi clara sint, fateor tamen, quod casum in hunc diem obuium nullum habuerim, ubi sacerdotem in obstagio positum sciam; licet in Holsatia nostra clerici pariter ac laici obstagialem clausulam contractibus quotidie adiciant, sine qua fidem vix semper essent inuenturi. Animadverti potius, magistratum de aliis remediis circumspicere, quibus sacerdotum creditoribus satisfaciatur: quo & spectat bonorum annotatio salariique annuorum reddituum retentio; relicta sacerdoti, non nisi tantilla eorum parte, ex qua vitam sustentare possit. Conf. BRUNNEM, I. E. lib. II. c. 15. §. 33. ibique STRYK. Quod institutum, cum & sacerdoti, & ecclesie, & creditoribus tolerabile sit, haud improbandum duco, modo posteriores in eo acquiescere velint. Add. RHEYER. dissert. de singulis quibusd. obstagii iuribus.

§. XVII. n) Non quidem ideo, quod clerici inter potentiores referantur ratione fori, uti putat BERLICH. 296. num. 30. cum forum nullam inferat potentiam, quamuis dignitas ecclesiastica & prelatura eam inferre possint, ut rectius censent TVSCHIVS in concl. 463. n. 14. & PHILIPPI ad decis. elect. Saxon. decis. 40. obs. 2. n. 32. sqq. sed potius, quod durior conditio aduersarii fieri possit propter forum, aliaque priuilegia, quibus clerici gaudent. Quamuis enim in rebus immobilibus forum non mutetur, cum clerici etiam in foro rei sitæ conveniri possint, mutatur tamen alienantis forum *domicilii*, quo etiam reales institui possunt.

Re in clericum alienata creditoribus præiudicatur.

§. XVIII.

Quid iuris si debitor monachus factus?

§. XVIII. Imo illud quoque in confesso est, debitoris ingressum in religionem non carere fraude & præiudicio creditorum, cum monachi ita *per indirectum* semet ipsos eximant ab executione iudicis secularis, & impediunt, ne contra eos secundum rigorem iuris procedi queat o).

Clerici bona propria oppignorare possunt.

§. XIX. Restat, vt videamus, quousque debitores clerici bona sua obligare queant, & qua ratione executio contra eos fiat. Prius quod concernit, in confesso sane est, eos patrimonium proprium nexui hypothecæ subiicere posse, imo & illud quoque exploratum est, eosdem bona ecclesiastica, qua talia, nullo modo creditoribus obligare posse, vtpote quæ non sunt sub eorum arbitrio, sed potius iis tantum ad vsum concessa, & omnis alienatio interdicta. Diuersa tamen quaestio est, annon fructus beneficiorum suorum hypothecæ subiicere possint, vt ex eis creditoribus satisfieri queat? quod affirmandum esse arbitror p). Et licet canonistæ in diuersas hic abeant

Et fructus beneficiorum suorum.

Debitor monasterium ingrediens ab ære alieno non liberatur.

§. XVIII. o) Cespitant & disputant magnopere canonistæ, an debitor per ingressum religionis liberetur ære alieno? Quidam aiunt, quidam negant, quidam distinguunt, prout docet CYRIACVS *controu. for. 86. num. 35.* Hoc sane expeditum est, si bona sufficientia debitor habeat, vnde solui creditoribus possit, eos non liberari ære alieno. His deficientibus, superest quaestio, an personaliter teneantur? quod ægre admittunt Doctores ecclesiæ Romanæ, cum seculo mortuus sit, & in eo statu collocatus monachus, vt creditoribus non amplius respondere teneatur. Ita vero pessimi quique debitores asylum nequitiae suæ in monasteriis inuenire possent. A quibusdam etiam hoc in dubium vocatur, an iudæus baptizatus liberetur ære alieno? quod vel inde affirmatum esse animaduerto, quod nouus homo fiat. Sed hæc ratio admodum ridicula est, cum spiritualis mutatio personæ non producat nouum hominem moraliter & ciuilitate consideratum, adeoque omnes obligationes merito subsistere debeant, quod plenius illustrat CYRIACVS *cit. controu. 86.*

Multo minus iudæus baptizatus.

Clerici reditus futuros

§. XIX. p) Equidem Panormitanus abbas NICOLAUS de

TVDE-

abeant sententias, ex iis tamen principiis id faciunt q), quæ nec hodie inter eos applausum inueniunt.

§. XX.

TVDESCHS in *cap. peruenit 2. X. de fideiuss. num. 12.* existimat, clericum obligare quem non posse obligare redditus futuros sui beneficii, nisi contraxerit pro utilitate ecclesiæ: illud tamen alii restringunt ad eum casum, vbi fructus sui beneficii ita obligauit, vt ipse postea egere debeat, quia, aiunt, *fructus beneficiorum debent deseruire ipsi clerico, vt habeat causam deseruiendi ecclesiæ in diuinis*, vt ait ADDITIONATOR in *not. ad Panormitan. cit. c. Verum* sicuti posterior sententia præsupponit casum, quo clerici ita sunt obærat, vt soluendo non sint, & ita an habeant beneficium competentia? in disceptationem veniat, quam hic intactam relinquo, *cap. sq. §. 6. sqq.* referuans; ita in eo casu, quo adhuc soluendo est, quo egere non debet, nullam video rationem, cur redditus suorum beneficiorum non possit oppignorare, cum eosdem possit consumere, alienare, eorumque dominus sit. Sicuti enim vasallo haud prohibitum est, fructus feudi, qui allodiales sunt, nexui hypothecæ subiicere, vtut ipsum feudum oppignorare nequeat; ita eadem ratione clericis non interdictum erit fructus suorum beneficiorum obligare, vtut fundum ipsum ecclesiasticum oppignorare nequeant. Accedit, quod secundum *c. 2. X. de fideiuss.* clerici debitores iubeantur de redditibus beneficiorum suorum exsoluere, & quod hoc non factò creditores in eos immitti queant. Atque ita recte existimauit KLOCK, *tom. 1. consil. 35. num. 232.* vbi ait: *Also können auch die fünf Herrn Canonici, und deren capitularen, da keine mehr dazumalen in residentia gewesen, nicht mehr als commoditatem, & facultatem percipiendi fructus præbendarum, & ecclesiasticorum beneficiorum, Zeit ihres Lebens, instar vsufructuariorum, quibus assimilantur, wohl verkaufen, versehen, und darauf ein Stück Geldes zu ihrem Unterhalt erborgen.*

q) De eo enim canonistæ magnopere disceptarunt, vtrum clerici sint proprietarii fructuum & reddituum, vt libere de iis disponere possint? Argumenta & sententias disceptantium referunt ZIEGLERVS de *dote eccl. c. XI. §. 32.* SARRIUS dans son *traite des benefices art. 52.* NONIUS ACOSTA de *priuileg. cred. reg. 2. ampl. 4. c. 44.* DVA-

L

RENVS

Creditores in
fructus im-
mitti possunt.

§. XX. Effectus huius oppignorationis est, vt creditores immitti r) possint in redditus horum fundorum, vt ex illis satisfactionem suam impetrent, quæ immissio tamen diutius non durat,

Cum bona
ecclesiastica
patrimonium paupe-
rum dicantur.

Hodie tamen
id licebit.

Exceptis iuri-
bus stola.

Fructus feudi
oppignorari
queunt.

RENVS *de SS. eccles. ministr. lib. II. c. 4.* FRANCISCVS GALLVS *de fructibus disp. 37. art. 1. n. 5. seqq.* ALEXANDER SPERELLVS *decif. for. eccles. 82. n. 5. seqq.* FRANCISCVS SARMIENTO *de re dit. eccles. p. II. c. 1. seqq.* GRAN-ANIETTO *in catena iurium ad c. 2. de testam. num. 2. seqq.* Prolixum admodum foret argumenta eorum examinare velle, quare sufficere credidi, si venas huius controuersia aperirem. Existimarunt patres, ecclesiastica bona esse *patrimonium pauperum*, & in horum subsidium primordialiter constituta, quorum sententias collegere THOMAS *de vet. & nou. eccl. discipl. P. III. lib. 3. c. 26. seqq.* & LAVNOIS *de cura ecclesie pro miseris & pauperibus*. Inde statuerunt, (1) illos tantum clericos ex penu ecclesie esse sustentandos, quibus omnia alia bona propria non suppetunt *c. 6. C. 1. qu. 2.* (2) clericos redditus eorum non vterius suos facere posse, quam ad vitæ necessitatem, adeoque liberam circa eos dispositionem non habere. Sed postquam bonorum ecclesiasticorum ratio immutata, & clericis titulo beneficii vel præbendæ assignata fuere, hæ rationes dubitandi cessarunt, nec vllum præceptum extat diuinum, quod proprietati horum fructuum resistat, & quod dispositionem de his fructibus adimat clericis, vt nec diffitetur NONIUS AGOSTA *cit. l. n. 55.* quod optime quoque vrget & plenius demonstrat SAPIVS *cit. l. Conf. KLOCK. cit. l. n. 240. seqq.* Hoc tamen restringendum esse arbitror ad redditus prædiorum, seu præbendarum: Indecens enim & honestati clericorum haud conueniens foret oppignoratio reddituum, qui ex *nummo confessionario* aliisque *iuribus stola* prouenirent, sicuti horum locatio merito reprobatur a BRVNEM *lib. II. iur. eccl. cap. 15. n. 8.*

§. XX. r) Id quod in feudis, quibus assimilantur quodammodo beneficia ecclesiastica, vsu venire solet; quamuis etem nec substantia feudi oppignorari queat, fructus tamen, qui allodialium iure censentur, licite pignorantur, & in eos creditores immittuntur. KOHL. *de seruit. feudai. P. I. n. 77. seqq.* B. STRYK. *de caut. contr. sect. II. c. 4. §. 13.*

s) Hoc

durat, quam quatenus viuit ille, cui bona ecclesiæ per modum *beneficij* sunt assignata, vel quod consultius est, interim Aut illi sequestrari possunt fructus s), vt creditoribus ex sequestro & questrantur. iis satisfiat.

§. XXI. Quæ cum ita se habeant, clerico debitori non videtur interdictum, quo minus fundum ecclesiasticum creditori suo hoc pacto possidendum concedere possit, vt instar pignoris in compensationem debiti certo tempore possidet t); quia hoc pacto non tam ipse fundus ecclesiasticus pignoris nexui obligatus est, quam fructus eius.

Fundus ecclesiasticus in compensationem debiti tradi potest.

§. XXII.

s) Hoc in similibus casibus admittit ius canonicum c. 2. X. de dol. & contumac. & præterea eo magis suadendum, cum ita præcaueatur, ne Creditores immisisti de dilapidatione bonorum, cum nihil magis intendant, suspecti sunt; quam reditu quomodocunque corradere, & in suos vsus applicare.

§. XXI. t) Tale pactum fundatum est in l. 39. D. de pign. act. Clerico debitori autem talem conuentionem permissam esse, patet vel inde: tum quod fructus prædiorum ecclesiasticorum oppignorare possit, id quod non alium effectum habere potest, quam vt etiam eos percipere queat, si debitum non soluatur; tum etiam, quod locatio horum prædiorum ei non sit interdicta, quæ in effectu sub tali pacto latitare videtur; arg. l. 14. C. de vsur. tum denique, quod usufructuario hoc quoque permissum sit per §. 1. in f. I. de vsu & habit. Accedit hoc, quod vasallus etiam in scio domino creditori feudum in antichresin hanc concedere, vel fructus in solutum dare possit, Et idem vasallo permissum sit. de seruit. feud. P. 1. n. 70. & 77. præsertim cum nullum inde præiudicium domino contingat. STRYK. de Cautel. contr. sect. 11. c. 4. §. 14. Ceterum sicuti extincto vasallo absque liberis, creditorum ius quo que statim expirat, cum resoluatur ius dantis; l. 31. D. de pignor. ita quo que mortuo clerico debitore statim huiusmodi fundi ecclesiastici in antichresin temporariam dati reuertuntur ad ecclesiam, & successori restituendi sunt. Quo effecta.

Executio contra clericum debitorem quomodo fiat?

§. XXII. Denique etiam illud indeliquet, si vel maxime nulla hypotheca creditori in redditus præbendæ assignata est, condemnato tamen clerico debitore executionem fieri posse in fructus & redditus beneficiorum v) ecclesiasticorum, vel etiam

Debita ex re-
ditibus sol-
uenda.

§. XXII. v) Per c. 2. X. de fideiuss. ibi: si vero ad vestram iussio-
nem non egerint, vos auctoritate apostolica freti, de eorum redditibus præ-
scripta debita faciatis appellatione remota R. solui, & damna, que idem
R. propter hoc pertulerit, resarciri, aut procuratori eius prædictos redi-
tus assignetis, tamdiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarci-
ta fuerint, & debita sine diminutione soluta. Quod in c. 3. X. eod. con-
firmatur, vbi pontifex in f. iubet delegato, vt redditus clerici debitoris
in debitorum solutione conuertat, quousque fuerit debitoribus satisfactum.
Conf. COLER. de process. execut. P. II. c. 3. num. 276. PANORMITANVS in
cap. 10. X. de testam. num. 27. addit: quod alioquin clerici non inuenirent, qui
sibi crederent, & sic essent quasi iudei inter Christianos, cum tamen probant
omnes, quod sepe opus est, ab illis matuare. Barbare quidem, aut vere di-
ctum. Equidem ipse cit. l. distinguit, vtrum clericus debita contraxe-
rit pro sua sustentatione, vt se aleret, an vero pro alia necessitate, vt pro
reparandis ædibus propriis. Illo casu putat de fructibus beneficii satis-
faciendum esse creditoribus, non vero hoc, cum debeant fructus dispen-
sari ad eum vsum, ad quem fuerunt instituti, adeo vt si contrarium fiat,
talis dispensatio reuocetur. Sed hæc distinctio admodum friuola est,

Quod alii
non nisi sub
distinctione
admittunt.

Quæ tamen
reprobatur.

& eo magis reprobanda, quod crediderit Abbas Panormitanus, clericos
libere disponere non posse de redditibus beneficiorum suorum, cuius
contrarium iam supra deductum est. Adhuc absurdior vero est re-
sponso eius ad cit. c. 2. X. de fideiuss. quo non disponi putat de rediti-
bus beneficii, sed patrimonii: cum tamen, si c. 3. X. eod. in f. consu-
lisset, expresse pontifex disponat, quod de fructibus beneficii credito-
ri satisfieri debeat. Nec obstat, quod in cit. cap. 2 simul delegatis
iniungatur, vt clericos debitores contumaces ab officio & beneficio sus-
pendere debeant; hoc enim, vt recte animaduertit GONZALEZ ad cit.
cap. 2. n. 5. intelligendum, postquam fideiussori satisfactum fuerit.
Accedit, quod in cit. c. 3. indistincte disponatur de redditibus benefi-
cii

Et ad obstan-
tem textam
respondetur.

iam in eorum salaria x).

§. XXIII. Superest, vt videamus de *clerico debitore defuncto*. An successor clericus defuncti debita soluere tenetur? Habet vero hic vel successorem singularem, vel vniuersalem. Ille est *successor in officio*, qui regulariter non tenetur ad debita antecessoris sui soluenda, nisi sint contracta pro necessitate ecclesie y).

§. XXIV.

cui in debitorum solutionem conuertendis, cum alioquin pontifex in decisione sua prius inquirere debuisset, in quem finem debitum tale fuisset contractum, cuius disquisitionem tamen plane omittit. Hoc tamen facilius admitti potest, executionem non tam facile in redditus ecclesiasticos esse faciendam, sed tunc potissimum, si alia bona deficiant; cum regulariter executio in stipendia demum fiat in subsidium l. 4. C. de executione rei iud. l. 40. D. de re iud. CARPZ. p. 1. C. 29. def. 32. BERLICH. P. 1. concl. 74. n. 33. beneficia autem clericis dentur in stipendium, & mercedem seruitii & laboris c. f. de rescript. in 6. Nec denique illi audiendi sunt, qui existimant, dictos textus loqui de *speciali concessione pontificis*, extra quam executio in fructus canonicales fieri nequeat: Pontifex enim reuera secundum principia iuris communis philosophatur, & qui hanc sententiam fouent, in illa peruersa haeresi haerent, clericos non esse dominos reddituum, quod tamen falsum esse, agnoscunt GRANNANIETTO ad cit. cap. 2. n. 6. & BARBOSA eod. n. 19.

x) Vid. MARTINI ad process. Saxon. tit. 29. §. 5. n. 34. cum generaliter executio etiam in salarium fieri possit CARPZ. cit. l. BERLICH. d. l. vnde etiam in subsidium arrestum salario imponi potest, potest. quippe quod est executionis species. CARPZ. cit. l. in f.

§. XXIII. y) Potissimum hoc vsu venire solet in clericis dignitate ecclesiastica instructis, quales sunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Praepositi &c. qui cum iure quodam eminentiori bona ecclesiastica administrant, saepe etiam pro eorum necessitate debita contrahere tenentur, a successore in officio soluenda, quia pro necessitate ecclesie facta sunt, quam iure successionis hic accipit. Huc respexit Pontifex ALEXANDER III. in c. 1. X. de solut. vbi ita: Sicut Ratio iuris canon. rejicitur. filius debita patris soluere tenetur, ita praelatus sui praedecessoris pro ecclesia

ecclesie necessitate contracta. Decisio ipsa satis proba est, sed argumentandi ratio improba, & non toleranda, quicquid canonistæ pro eius salvatione corradant, & coaceruent. A successore vniuersali ad singularem non valet consequentia, nec filius debita patris soluere tenetur, nisi heres eius sit; at successor singularis in officio sacro non fit heres antecessoris, ergo ex hoc fonte *ratio decidendi* desumi nequit, sed potius ex eo, quod in ecclesie vtilitatem & necessitatem debitum contractum sit, & sic ipsa ecclesia obligata esse censeatur. Huc pertinet, (1) si debitum contractum est pro necessaria prælaturæ vel dioceseos defensione, vt si in alimenta prædicatorum militum expensæ factæ: KLOCK. *de contribut. cap. VIII. n. 64.* (2) si prælatus mutuum accepit pecuniam, pro sua suorumque necessaria sustentatione, quod ecclesia teneatur alere suum prælatus REDOANVS *de reb. eccl. alien. qu. 4.* GOEDEN. *Consil. 36. n. 1.* BARBOSA *ad cit. c. 1. n. 3.* Verum hoc cum grano salis accipiendum arbitror, vt de eo tantum intelligi debeat casu, si prælatus forsan tempore belli, aut alicuius necessitatis publicæ fructus beneficii sui non potuit percipere, sed debita pro sua sustentatione contrahere coactus fuit: sunt enim prælatis, clericisque assignati certi redditus, quibus contenti esse debent; alioquin enim quilibet successor in officio teneretur soluere debita antecessoris, quæ vt plurimum pro commodiore sustentatione facta sunt; imo daretur prælatis occasio, successorem admodum grauandi, dum lautius viueret, ac pro ratione reddituum viuere debeat. Ceterum quod SVRDVS *consil. 333. n. 33.* existimat sufficere, debita esse contracta pro *vtilitate ecclesie*, etiam si non probetur, in rem ecclesie versa esse, admodum dubium est, cum non possit dici debitum *pro necessitate ecclesie* contractum, nisi de versione in vtilitatem Episcopatus aut prælaturæ constet, nec credi debeat chirographo, in quo forsan hic prætextus expressus est, cum successor singulari tali confessione præiudicium nullum creari possit, quod facile fieri posset, vbi cuiuscunque confessioni statim credi deberet; proinde ante omnia talis versio probanda est *c. 1. X. de depof.* GRATIANVS *discept. for. tom. 1. cap. 94. n. 46.* Sunt homines ad vitia & mendacia proni, simulant, dissimulant & quæuis audent, si egent & mutuum pecuniam appetunt. Quam facile ergo prælatus induci posset, vt constiteretur, se pecuniam pro necessitate ecclesie suscepisse, quam in luxum & ingluuiem forsan insumpsit. Add. *infra cap. IV. §. ult. lit. 27.*

Et alia supple-
diatur.

Quæ debita
sunt necessaria.

Versio in rem
ecclesie pro-
bati debet.

§. XXIV.

§. XXIV. Successores vniuersales ad debita soluenda adstrin-
gi, extra dubium est, adeoque cum *salarium deseruitum & fru-*
ctus promeriti ad hereditatem spectent, debita clerici debitoris
exinde quoque sunt soluenda z), & arrestum iis imponi potest.

§. XXV. Grauior dubitatio est de *anni gratiæ* rediti-
bus, an & quatenus ex eis debita defuncti clerici solui debeant?
Vbi animaduerto duplicem esse anni gratiæ rationem; quan-
doque enim in *compensationem annorum carentiæ*, vt vocant,
defuncti heredibus indulgetur: quandoque tantum liberis &
viduæ iure plane speciali. Illo casu eo magis ex his redbibus
soluendum est alienum, quo magis hi anni gratiæ, vt vo-
cantur, deseruitis accedunt a). Hoc casu vero si liberi & vi-
dua

§. XXIV. z) Ratio *anni deseruiti* variat maxime in *ecclesiis* seu
capitulis cathedralibus, de quo plenius & solide Dn. BOEHMER in *dissert.*
de anno deseruito. Sic in quibusdam capitalis receptum, vt si canoni-
cus post festum Margarethæ, vel vigiliam S. Iacobi aut Mauritii mortuus
est, fructus integri anni heredibus debeantur, vnde quoque æs alienum
inde soluendum. STYPMANN. *de salar. cleric. c. XI. n. 34. sqq.* RAVCH-
BAR. *P. 1. qu. 25. n. 22.* adeoque moto concursu super debitoris clerici bo-
nis, ad massam bonorum referri debeat. CARPZ. *lib. I. iurispr. consistor.*
def. 180. Et cum defectus inuentarii ecclesiastici ad æs alienum spectet,
inde quoque supplendum erit. CARPZ. *cit. l. def. 181.*

§. XXV. a) Tales consuetudines Capitulorum passim reperiri
experientia testatur. NICOLAUS GARZIAS *P. XI. de benef. c. 11. n. 138.*
prouocat ad decisionem rotæ, ibique iudices censuisse ait: *fructus*
primi anni post obitum beneficiati deberi eius heredibus, præsupposita con-
suetudine, quod beneficiati primo anno non percipiant fructus beneficio-
rum, sed eorum solutio differatur post eorum obitum. Consuetudinem
hanc ideo introductam esse dicunt, vt *provideri possit de his, quæ ad se-*
dulturam sunt necessaria, quam plerumque ob inopiam defuncti negligunt,
cum magno ordinis ecclesiastici dedecore. Quod si ergo canonicus per
biennium, quo residentiam incepit, carere fructibus tenetur, æquum
sane

Incumbit id
successori vni-
uersali.

An ex rediti-
bus anni gra-
tiæ?

Ratio anni de-
seruiti.

Annus gratiæ
heredibus de-
betur.

Quod in gratiam defuncti prouisum.

Hic mos antiquissimus est.

Erat soluendum ex alienum potissimum spectat.

sane est, vt etiam redditus biennales heredibus eius assignentur, in compensationem eorum annorum, quibus carere debuit. Vnde quoque in dubio omnes heredes ad horum annorum redditus admittendi, nec aliter quoque, quam si heredes defuncti facti fuerint. Hæc enim prouisio potissimum in gratiam defuncti facta est, tum, vt redditus, quibus in vita carere debuit, cum iis, qui post mortem soluuntur, compensentur; tum etiam vt debita eius inde soluantur. Imo, ni me omnia fallunt, inde primario consuetudo hæc in obseruantiam deducta videtur. Eo ipso enim, quo anni quidam in gratiam defuncti heredibus assignati sunt, simul quoque inualuit, vt successor eius in beneficio interim per illud tempus carere debuerit, cui hoc non adeo fraudi est, quippe qui post mortem suam eandem gratiam sperare potest. Et hunc morem antiquissimum esse, docet diploma apud SCHATEN. in *annal. Paderborn. Lib. IX. ad an. 1192.* vbi COELESTINVS Papa canonicis hoc ius confert: *videlicet, vt quilibet inter vos decedens frater a die decessionis suæ, vsque ad annum, stipendium suum habeat ad expendendum aliquid causa pietatis, vel ad excipiendum se, si forte obligatus sit debitis.* Porro IDEM lib. XI. *annal. Paderborn. ad ann. 1292.* refert, OTTONEM Episcopum Paderbornensem constituisse, vt annus gratiæ ad perfoluenda debita canonicis indulgeretur. IDEM ad ann. 1295. narrat, OTTONEM annum gratiæ, fructuumque sacerdoti ad biennium ab obitu permississe. Similiter ex Chronico Herbipolensi refert WEHNER. in *pract. obseru. voce Gnaden-Jahr.* Bischoff Heinrich Episcopus Herbipolensis trigessimus hat mit seinem Dom-Capitul eine neue Satzung und Ordnung gemacht, daß hinfort einem jeden Chor-Herrn, es sey zum Dom auf dem Berge, oder zum neuen Münster, nach seinem Tode, die Gefäll und Einkommen seiner Pfründ, ein ganz Jahr nachfolgen solle, damit ob einer in seinem Leben Schulden gemacht, und die unbezahlt hinter ihm gelassen, daß die Gläubiger desto statlicher bezahlet, und seinem Ehehalten, und Dienstgesinde der Lied-Lohn entrichtet werden möchte. Und ist dieselbe Ordnung angericht Anno 1163. und vorderselben Zeit bis auf diese Stunde gehalten, auch soll folgend Jahr das Gnaden-Jahr genannt werden. Ex his, quæ de origine anni gratiæ dicta sunt, perspicuum est, redditus eius potissimum ad solutionem aris alieni impendendos esse, adeoque defuncti heredes eorum participes fieri non posse, si hereditatem defuncti repudauerint. Non nego tamen esse quædam capitula, vbi tantum *vidue* debetur annus

dua non sunt defuncti heredes, æris alieni necessitas ex his re-
ditibus illis quoque non incumbit b).

§. XXVI.

nus gratiæ, non iure hereditario, sed iure speciali, sed illa sine dubio a pri-
mo more ex ignorantia eorum, quæ a maioribus constituta sunt, descen-
derunt. Quod si speciali pacto viduæ prospectum est, ut illa ad annum
vel biennium redditus canonicales post mortem canonici percipiat, con-
clamatum est, alium huius anni gratiæ tunc esse finem, nec amplius sol-
uendis debitis defuncti inferuire, qualem casum suppediat Ill. Dn. LYN-
CKER. resp. 42. vbi num. 19. hæc addit: Weniger, daß die Schulden sie
daran behindern mögen, sondern die Erben dafür Sorge zu tragen;
und die anni deseruici denselben unterworfen sind, welche, wenn sie
schon samt der ganzen Erbschaft durch die Schuld absorbiret werden,
und nicht einmahl hinreichen solten, nichts destoweniger die Witwe ih-
ren annum gratiæ nicht allein, wie die Erben die annos deseruitos, er-
hält, sondern auch denselben unangefochten zu genieffen hat, und folglich
auch ihren Erben daran weder Abbruch, noch Hinderung verursachen
kan, wenn des defuncti Vermögen zur Tilgung dessen Schulden nicht
hinreichend ist. Addit, annum gratiæ deberi ex redditibus capituli, quod
sicuti ad soluendum æs alienum defuncti canonici non obligatur, ita si-
militer quoque viduam, cui annus gratiæ debetur, ad illud soluendum
non teneri. Admitti hoc potest, si subsistamus in ea specie, quam vir
illustri præsupponit, vbi speciali pacto viduæ erat prospectum: alioquin
enim, licet annus gratiæ debeatur ex redditibus capituli, inde tamen non
sequitur, quod æs alienum ex his solui non debeat, prout ex dictis li-
quet.

b) In ecclesiis parochialibus Protestantium eiusmodi annus gratiæ
receptus est in solatium viduæ & liberorum, adeoque ab eo, de quo
hactenus dictum est, prorsus differt. Hic enim in plerisque locis viduæ
liberisque defuncti, non vero quibuscunque heredibus debetur ex iure
speciali, seu privilegio, cuius consequens est, æs alienum de eo exsoluen-
dum non esse, aut pro ære alieno defuncti clerici sequestrandum vel ar-
restandum, CARPZOV. l. i. iurispr. consistor. def. 123. sqq. adeoque debe-
tur viduæ, etiamsi vel maxime repudiet portionem statutariam, & illa-

Aliud est, vbi
vidua ex iure
speciali an-
num gratiæ
percipit.

Qui ex reddit.
bus capituli
debetur.

Quæ ratio an-
ni gratiæ apud
protestantes?

Ecclesia succedens soluere quoque tenetur.

§. XXVI. Denique quamuis alias ecclesia ad æs alienum defuncti clerici soluendum non teneatur, aliud tamen sine dubio dicendum est, si ei succedit c).

Caput IV.

De clerico debitore, non soluendo existente.

§. I.

Transitio.

QUæ capite anteced. congesta, ita comparata sunt, vt quidem etiam locum habere possint, si vel maxime clericus debitor non sit soluendo; quia vero specialia quædam d) iis Dd. solent indulgere eo in casu, si non sunt soluendo, aut vbi concursus mouetur, conueniens esse duxi, hæc iura speciali capite nunc examinare.

§. II.

tum repetat. GARPZOV. cit. l. def. 242. FINCKELTHAVS de iur. patron. c. VI. n. 94. Similiter liberis etiam competit, si vel maxime repudiauerint hereditatem paternam, GARPZOV. cit. l. def. 225. quod vel inde conspicuum est, quia in multis locis viduæ annus gratiæ debetur, in quibus tamen ex statuto ipsi nulla successio competit.

Clerico defuncto succedit ecclesia.

§. XXVI. c) Hoc iure communi iam prouisum est, vt ecclesia, defuncto clerico sine heredibus, succedat. l. 20. C. de Episc. & cler. CARPZ. lib. III. iurispr. consistor. def. 9. Equidem alias fiscus in bona vacantia succedit; sed quia ecclesia speciem separatam cuiusdam reipublicæ præ se fert, quam nec penitus deposuit inter Protestantes, fiscum suum quoque habet, & ita non fiscus secularis, sed ecclesiasticus succedit. Quocunque vero nomine hanc acquisitionem vocemus, titulus tamen, quo ecclesia hæc bona acquirit, est *uniuersalis*, & ita ad soluendum æs alienum obligatur.

Clerici dignitate peculiari gaudent.

C. IV. §. I. d) Idque ex dignitate singulari, qua clerici gaudent, quæ etiam merito iis debetur. Plura alia in honorem ministerii sunt

intro-

§. II. Quando itaque episcopi aut prælati gravissimo æris alieni onere premuntur, hanc a pontifice impetrare solent gratiam, ut *fructus beneficiorum vacantium*, quæ de iure aliis conferre possunt, ad annum vel ultra sibi *reservare* queant e), cuius præcos monumenta antiqua passim extant f).

Prælatorum
obætorum
recurrus ad
pontificem.

§. III.

introducitur, quæ singulis non competunt. Adeo hanc clericorum prærogatiam extulit INNOCENTIUS III. in c. 6. de maior. & obed. ut asserat, quod illis omnis terra caput inclinet, & assurgere debeat, adeoque merito prospiciendum, ne, si ad incitas redigantur, in vituperium ministerii defectum in rebus temporalibus patiantur, ut ait rursus Pontifex in c. 9. X. de renunc. De paupertate cleri inferioris graviter conqueritur HIERONYMUS in c. 23. §. 5. D. 93. ostenditque, quod hæc in despectum ministerii cedat. Mendicat, inquit, infelix clericus in plateis & civili operi mancipatus publicam a quolibet deposcit alimoniam. Et quidem EX EO despicitur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam devenisse. Inde omnino æquum est, ut in casu inopiæ extremæ iis quomodocunque succurratur. Cum enim iis nova privilegia concedere non liceat, & quæstiones consilii a iuris consideratione probe secerni debeant, potissimum examinandum hoc cap. est, in quantum de iure iis concessum sit.

§. II. e) Huius beneficii sit mentio in c. 32. X. de V. S. quod HONORARIUS III. seculo XIII. Tullensi Episcopo concesserat, quod quidam nimis restringere conabantur; inde pontifex ita: *Tua nos fraternitas intimavit, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quæ interim in diocesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolica gratia privilegium &c.* Similiter BONIFACIUS VIII. eius mentionem facit in c. 10. de rescript. in 6. quo ostendit, quod specialiter fructus certo viui destinati eo privilegio non contineantur. Si propter tua debita soluenda, ait, *fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt diocesi, tibi usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus &c.*

Quando fru-
ctus beneficio-
rum debito-
rum dari con-
perint?

f) Exemplum illustre habet BROWERVS lib. XVI. annal. Treuirens. ad an. 1243. vbi INNOCENTIUS IV. ARNOLDO Archiepiscopo Treuirensi eam gratiam indulsit, his verbis: *Promerente tua deuotionis*

Exempla con-
cessorum redi-
tum.

Qui illis reditus ex beneficiis vacantibus concedere potest.

§. III. Quod ius eo magis libere Pontifex olim exercuit, quod liberam beneficiorum collationem sibi vindicauisset g) & consequenter, sicuti ipsemet de beneficiis pro lubitu disponebat, sibi que non raro aliquod tempus reseruabat h);

Solent hi ad certum tantum tempus perquiri.

promittunt, qua & fidei puritate constantis te singularem nouimus inter deuotos Romanæ ecclesie reputari, dignum fore prouidimus, ut te speciali prerogatiua fauoris & gratie prosequentes, petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuimus, simul ex parte tua fuit coram nobis propositum, cum mensæ tuæ reditus propter guerrarum discrimina sint adeo diminuti, ut sufficere nequeant ad sustinenda onera, quæ incumbunt pro defensione tuæ ecclesie, ac etiam ecclesiastica libertatis: nos deuotionis tuæ precibus benignum impertientes assensum, auctoritate presentium tibi indulgemus, ut beneficia ecclesiastica, quæ electionis tuæ tempore obtinebas, illis duntaxat exceptis, quæ mandato nostro aliis sunt collata, retinere libere valeas, usque ad nostræ beneplacitum voluntatis. Alias pontifex ad certum tempus restringere solet hanc gratiam, ARNOLDO autem illimitatam concessit, quod singulare est. Anno 1246. teste MATTHAEO PARIENSI in histor. Anglic. p. 606. Cantuariensi similis gratia, sed ad septennium restricta, concessa est, ut ipse, ita inquit MATTHAEVUS, per septennium, & non ultra omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quæ deinceps in ciuitate, diocesi & prouincia Cantuariensi vacabunt, prouentus, usque ad decem millia marcarum summam reseruare possit. Causa illius in dicto diplomate traditur, quod ecclesia Cantuariensis adeo grandi fuerit debitorum onere prægaurata, quod vix posset ab ipsis absque sedis Apostolica prouidentia liberari. Prætextus, an vera fuerit causa? incertum est: Ipse PARIENSIS fucum fecisse pontificem credit, cum non constiterit ecclesiam Cantuariensem alieno aere nimis grauata fuisse. Ipse HENRICVS III. ægre hoc tulit, &, O quam multiformes, exclamauit, sunt laquei venantium, ad subiectorum simplicitatem decipiendam!

§. III. g) De hac vid. CONRING. de constit. Episcop. per German. §. 49. §. 99. & §. 76.

Papa reditus vacantes sibi ipsi reseruauit.

h) CLEMENS V. anno 1305. sibi ipsi per biennium omnes prouentus de primo vacantibus in Anglia appropriauit, referente THO-

MASSINO

ita quoque hanc facultatem, *reditus primi anni* ex vacantibus beneficiis percipiendi, ad certum tempus episcopis conferre poterat.

§. IV. Equidem Pontifici per *concordata nationis Germanicæ* libera dispositio circa beneficia ecclesiastica per Germaniam adempta est i), adeoque ei integrum non esse videtur, fructus primi anni pro necessitatibus ecclesiæ Romanæ sibi referuare k). Verum quin episcopis aliisque per Germaniam constitutis prælatis tales referuationes in casu *inopie gravissimæ* concedere possit, nullus dubito, quia tali concessione concordatis nullum fit præiudicium, sed libera collatio episcopis relinquatur, & tantummodo fructus primi anni pro solvendis

Etiā in Germania, non obstantibus concordatis.

MASSINO P. III. *de vet. & nou. eccl. discipl. lib. II. c. 58. §. 4.* non alia ex ratione, quam quod videris, Episcopos per Angliam sub prætextu æris alieni, & necessitatum suarum talia appetere. Eundem morem imitatus est IOANNES XXII. simulque in *c. II. extrau. comm. de præbend.* declaravit, quomodo talis referuatio intelligi debeat, quam ad certum tempus fecit pro *necessitatibus ecclesiæ Romanæ*. Hæ referuationes aliquid simile cum *annatis* habuere, sed cum illis non sunt confundendæ, quia alium fontem, modum, finemque habent, quod obiter noto.

§. IV. i) Vid. CONRING. *d. I. §. 84.*

k) Equidem in *concordatis nationis Germanicæ* quidam casus iuxta *c. 13. extrau. comm. de præbend.* Pontifici referuati sunt, in quibus pontifex disponere, & beneficia referuata conferre potest. Similiter collatio beneficiorum *suo modo* pontifici referuata est, quæ in mensibus papalibus scil. vacant; sed huiusmodi referuatio tantummodo *collationem & prouisionem* respicit, minime vero illam *extraordinariam referuationem fructuum primi anni* pro necessitatibus ecclesiæ Romanæ. Constat enim, concordata hæc facta fuisse vnice in hunc finem, vt pontifici libera prouisio, quam sibi contra praxin antiquam vindicauerat, restringeretur, & præterea determinaretur, quantum lucri ex beneficiis nouiter collatis percipere debeat, quorsum vnice pertinent *annate*, præter

Quid pontifici post concordata liccat?

uendis debitis episcopis referuantur l), quamuis variis ex rationibus hæc reservationes in effectum deduci non possint m). Ceterum etiam principibus protestantibus has reservationes pro publicis necessitatibus grauissimis concedendas esse, crederem n).

Idem principibus protestantibus licet.

§. V.

quas nihil sibi iuris in beneficia Germanica vindicare potest. Iam autem cum illis has *extraordinarias* reservationes nihil commune habere antea dixi. Quamuis vero pontifex non raro contra hæc concordata quædam attentauerit, Germani tamen se firmissimum in iis habere Palladium semper existimarunt, & Cæsares in capitulationibus suis fidem dederunt, promiseruntque, se eo allaboraturos esse, vt illis firmissime staretur. Vid. *capitul. IOSEPHI art. XVIII. & CAROLI VI. art. XIV.*

Ius conferendi liberum illi ademptum.

l) Quippe pontifici tantum ius libere conferendi beneficia ademptum, & quidem in fauorem ordinariorum collatorum, qui per Germaniam constituti sunt, in quorum præiudicium hæc detorqueri non debent.

Capitula reservationes impedire valent.

m) Constringuntur episcopi per capitulationes in capitulis Germaniæ, quibus vt plurimum huiusmodi reservationibus obuiam itur. Quod si tamen cum *consensu capituli* hanc gratiam a pontifice in casu grauissimæ inopiæ impetrassent, ea facilius vti possent.

Quo titulo Protestantes sibi reditus eccles. applicent,

n) Quod ex *concordatis nationis Germanicæ* contra pontificem ademptum est, principibus protestantibus non obstat, quippe qui iis non ligantur. Non hic prouoco ad titulum iuris episcopalis aut papalis, quem principibus nostris communis protestantium Dd. schola tribuit, quia meliori, quam hoc fucato titulo iura sacra exercent. vid. *supra c. II. §. 10.* Sufficit titulus *superioritatis territorialis*, cui *ius circa sacra* adheret, & sicuti vi huius illis integrum est, bona ecclesiastica secularisare, & reditus inde redactos in *necessitate publicas* in casu *summæ reipublicæ inopiæ* conuertere, in quantum instrumenti pacis dispositio huic non resistit; ita multo magis reservatio fructuum *primi*, vel *plurium annorum* ex prædiis ecclesiasticis illis integra erit, cum etiam ecclesiæ in casu *publicæ calamitatis* reipublicæ calamitatibus succurrere debeant. Conf. KLOCK. *de contribut. c. XII. n. 212. seqq.* Vid. *supra cap. I. §. 4. p. 10.*

§. V.

§. V. Ceterum clericis in genere in iure canonico o) An clericis be-
beneficium generale concessum esse aiunt, vi cuius, si non ha- neficium com-
bent, vnde creditoribus satisfaciant, nec capi, aut in carcere m- petentia con-
duci, aut excommunicari, aliterue molestari debeant; vt tamen cessum?
cautionem idoneam præstent de soluendo debito, si ad pin-
giorem fortunam deuenierint.

§. VI. Hoc beneficium, de quo GREGORIUS IX. in cap. 3. Quidam illud
X. de solut. disposuisse creditur, reuera est iporum Eridos in- affirmant,
ter eruditos. Quidam enim, & quidem fere plerique existi-
mant, in eo clericis datum esse *beneficium competentie* p), vi
cuius

§. V. o) Beneficium hoc, de quo tantopere canonistæ gloriantur, C. 3. X. de fo-
extare volunt in e. 3. X. de solut. De cuius mente vt eo euidentius con- lut. inferitur.
stet, verba pontificis referre lubet. *Odoardus clericus proposuit, quod
cum P. clericus, D. laicus, & quidam alii ipsum coram officiali Archidiaconi
Remens. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem
huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, excom-
municationis sententiam promulgauit. Et infra: Mandamus, quatenus
si constiterit, quod prædictus O. in totum vel pro parte non possit soluere de-
bita supra dicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, rece-
pta prius ab eo idonea cautione, vt si ad pinguiorem fortunam deuenierit, de-
bita prædicta persoluat.* In hoc textu se scil. inuenisse existimant, vnde
clericis obæratu ingens solatium adferri possit, adeoque prolixis com- Qui in hoc
mentariis eum exornant GONZALEZ, BARBOSA, GRAN-ANIETTO, FAGNA- cap. commen-
NVS, aliique, vt veteranos non tangam. Plerique sine iudicio alios exscri- tati fuerint.
bunt, & confidenter plura supponunt, quæ in hoc textu non reperiuntur.

§. VI. p) Hoc ex cit. textu colligunt, GONZALEZ, BARBOSA, ce- Vnde affir-
terique interpretes, quos BARBOSA & GRAN-ANIETTO allegarunt. Spe- mantes sen-
ciatim vero se hoc priuilegium in cit. textu deprehendisse credunt NICO- tentia suæ ra-
LAUS de GRASSIS de effectibus clericatus effect. VII. COVARRVVIAS lib. II, tiones petant.
variar. resolut. c. 1. aliique plures, quos magno numero allegant canoni-
stæ, qui tamen probationem ex ipso textu non depromunt, sed aliunde
eam arcessunt. Forsan in eam ideo fecerunt opinionem, quod pon-
tifex

cuius si ad inopiam redacti sunt, necessaria iis relinquenda; sunt alimenta, & duntaxat in tantum, in quantum facere possunt, executio facienda est.

Alii textum
de cessione in-
telligunt.

§. VII. Alii negant, beneficium competentiae in adducto textu clericis esse concessum, sed illum tantummodo de *beneficio cessionis bonorum* q) intelligi debere, hoc effectu, ut clerici nulla, nec excommunicationis, nec carceris molestia affici debeant, id quod ex subiecta clausula de cautione praestanda concludunt.

Alii vero nihil
inibi clericis
concessum
credunt.

§. VIII. Alii denique, nihil solidi ex hoc textu concludi posse, omnesque eorum conatus esse irritos iudicant, qui vel beneficium *cessionis vel competentiae* ex eo elicere conantur r), quod

rifex rescribat, clericum non soluendo existentem excommunicari non posse, sed tantum adstringendum esse, ut cautionem idoneam praestet de soluendis debitis, si ad pinguiorem fortunam peruenerit. Nullo modo itaque eum molestandum esse crediderunt; alioquin enim, si pontifex ODOARDVM noluisse *beneficio competentiae* frui, sine dubio mandasset, ut iuxta c. 2. X. de *fideiuss.* executio in reditus beneficii fieret.

Sententia
Glossae.

§. VII. q) Hanc sententiam GLOSSA ad *cit. text.* amplexa est, creditque, clericum ODOARDVM paratum fuisse cedere bonis, sed ab Archidiacono ad illud beneficium non fuisse admissum, quam sententiam nouissime approbavit B. STRYK. in *not. ad ius eccl. Brunnem. lib. II. c. 15. §. 33.* Equidem GONZALEZ. ad *cit. text. num. 6.* hanc improbat interpretationem, ex ea ratione, quod non tantum cessionis mentio in textu non fiat, sed etiam, quod, si GREGORIUS intendisset, clericum bonis cedere debere, etiam decreuisset, ante relaxationem excommunicationis ipsum ODOARDVM etiam prius bonis cedere debere. Sed non inepte dici posset, textum cum omnibus circumstantiis non referri, plura esse truncata; adeoque rationem latere, quare ODOARDVM Archidiaconus ad beneficium hoc admittere noluerit, nec necesse fuisse, ut adderet, ante relaxationem ipsum cedere debere, quippe ad cessionem paratus fuit, nec de eo dubium aliquod superesse poterat.

Lauterbachii
interpretatio.

§. VIII. r) Ita opinatur LAUTERBACH. *diff. de benef. competent.*

quod neutrius beneficii pontifex mentionem iniiciat, sed aliunde satis mens pontificis in *cit. textu* colligi queat.

§. IX. Et, si dicendum, quod res est, facilius erit, oleum ex pumice extorquere, quam vllum clericis privilegium ex hoc textu tribuere. Nihil iuris singularis in eo clericis assignatur. Quod pro debito in casu inopie excommunicari nequeant, iuris communis est, & in laicis quoque obtinet s). De cetero minime in textu dicitur, quod clerici pro debito non possint capi,

Quod quoque
verius est.

Explicatur
textus.

tent. §. 33. aitque: Quae fuerit mens Pontificis ad certum casum rescribentis, ex ipsis d. cap. verbis perspicue satis cognoscitur. Nimirum clericum nec ob confessa debita excommunicari posse, & excommunicationis sententiam illo casu, de quo rescribit Pontifex, a iudice latam, praestita cautione de solutione, si ad pinguiorem pervenerit fortunam, faciendam, statim esse rescindendam. Quod autem voluerit clericis certum privilegium concedere ac determinare, in quantum clerici conveniri aut condemnari possint, de illo ne syllaba quidem ibidem inuenitur.

§. IX. s) Hoc clarissime liquet ex *c. 5. X. de usur.* vbi Pontifex generaliter ita censuit: *Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde usuras valeant restituere, non debent vlla poena multari, cum eos nota paupertatis evidenter excuset.* In eo ergo peccauerat Archidiaconus Rhemenfis, quod ODOARDVM, soluendo non existentem, excommunicauerat, adeoque sententia non valebat. Nec inde, quod Pontifex asserit, *si constiterit &c.* arguendum est, inopiam debitoris clerici nondum probatam fuisse; rescribit enim Pontifex ODOARDO supplicanti, & iuxta ipsius narrata conditionate respondet, quemadmodum omnia rescripta sub hac clausula: *si preces veritate nitantur*, intelligi debent. Illi vero prorsus a veritate aberrant, qui ideo nullam fuisse excommunicationem putant, quod ab Archidiacono esset decreta, utpote cui regulariter *ius excommunicandi* denegatum est; nam ipse contextus ostendit, Pontificem, hac de causa excommunicationem relaxandam esse, haud indicasse, sed potius aliunde fundamentum decidendi petiisse. Et quia etiam Archidiaconi per immemoriam praescriptionem *ius excommunicandi* acquirere possint, inter plura alia, quae GONZALEZ ad *cit. cap.* adducit, etiam liquet

Ob deficientes facultates nemo excommunicatur.

An Archidiacono excommunicare liceat?

capi, aut alia molestia adfici t). Et si vel maxime id ipsum pontifex supposuisset, nihil aliud, quam commune beneficium ODOARDO applicuisset, *cessionis*, scilicet *bonorum* quod rursus laicis quoque debetur. Multo minus *beneficii competentiae* vlllo modo mentio fit, cuius certe pontifex in praesenti casu haud oblitus fuisset, si clericis illud indulgere voluisset. Quin potius etiam tunc, si pro parte soluere haud possit, excommunicationem relaxandam esse censet, simulque innuit, eum ad soluendum adigendum esse, si pro parte soluere queat u). Nec quod sub cautione idonea dimitendus sit, vlllum beneficium habet, quin magis grauat debitorem clericum, cum alioquin nequi-

ex diplomate notabili apud SCHATEN. in *annal. Paderborn. lib. XI. ad annum 1263.* quo Archidiaconis quoque haec facultas corroborata est. Præterea quoque illis haud assentiendum, qui volunt, *excommunicationem* in dicto casu valorem habuisse, ideo quod Pontifex præceperit, relaxandam esse, quod fieri haud potuisset, nisi excommunicatio vinculum habuisset. Notum enim est, sapius in iure canonico illa *relaxari* dici, quæ vires non habent & nulla sunt, prout in materia de iureiurando huius prædicati abusus quoque occurrit.

Ab excommunicatione ad incarcerationem non valet consequentia.

Non fuit Papa intentio clericis beneficentiae tribuere.

t) Et tamen hoc ex textu eruit GRAN-ANIETTO *ad cit. c. 3. n. 1.* ideo: *quicumque ob debita non debet excommunicari, ille quoque nec incarcerari potest.* Verum consequentiæ ratio laborat. Nec laici, qui soluendo non existunt, excommunicari possunt, & tamen nemo negabit, eosdem capi & incarcerari posse, si priuilegio *cessionis bonorum* vti nequeant. Deinde *excommunicatio* in eiusmodi debitore omni caret effectu; non incarceration, qua merito coercentur, qui sua culpa bonis labuntur.

u) Nunquam a Pontifice omittitur occasio, qua clericis noua indulgere potest priuilegia, sed nec hic, nec alibi *beneficii competentiae* mentionem facit. Sane in *C. 2. § 3. X. de fideiuss.* rursus occasionem habuisset, illud eis tribuendi, si voluisset. Simpliciter vero disposuit, quod redditus beneficiorum in solutionem debitorum conuertendi, non autem, quod tantum contra eos facienda sit executio, in quantum facere possint; quod addi debuisset, si ea fuisset mens Pontificis:

Recta

nequidem hi, qui bonis cefferunt, ad cautionem adstringantur; sed tantum hi, qui vel rescriptum moratorium impetrauerunt

Recta ratio & bonæ interpretationis regulæ suadent, vt *regula* tamdiu sit standum, donec probetur *exceptio*, quam legislator expresse addere debet, cum non præsumatur. Et tamen GONZALEZ *ad cap. 2. X. de fideiuss. num. 10.* ita Pontificem ex præconcepta opinione intelligendum esse contendit. *Nec obstat*, ait, *primum argumentum difficultatis, quia non negamus, cum capiantur fructus beneficii ex causa iudicati, prius congruam portionem clerico esse assignandam, ita vt ultra quam facere possit, non condemnetur.* Sed hoc non est interpretari textus iuris, sed vim eis facere. Prouocat quidem *ad c. 3. X. de solut.* verum id ipsum est, de quo litigatur, an in hoc textu singulare ius clericis datum sit? Cur enim Pontifex duos hic casus supposuisset; (1) quando in totum, (2) quando pro parte debitum solui non possit, si beneficium competentia eis indulgere voluisset? Si *in totum* debitum solui nequit, nihil habet, quod ei ad necessaria vitæ alimenta relinquere possit: neque enim omnes clerici statim præbendati sunt, plures ordinantur ad titulum *patrimonii*, quod tamen variis casibus ita atteri, & extenuari potest, vt debita ipsum patrimonium superent; ita vt apud Pontificios facile casus existere possit, quo *in totum* debitum solui nequeat. Si pro parte solui nequit, necessario præsupponi debet, eorum patrimonium *pro parte* solutioni debitorum sufficere, adeoque Pontificem indigitare, vt *pro parte* etiam solutio debiti fiat. Dicis forsan, intentio Pontificis fuit, vt etiam eo casu ad soluenda debita clericis cogi nequeat, si tantum pro parte exsoluere non possit, vt bona potius retineat, vnde viuere queat. Verum si id intendisset Papa, clarius absque dubio locurus fuisset, imo nec illud cupere potuit, cum contingere valeat, vt qui *pro parte* soluere nequit, plus retineat, quam beneficium competentia requirit. Fac clericum in bonis habere decem millia thalerorum, & debere ultra duodecim millia, sane pro parte soluere potest; Verum si hic ab omni solutione debiti esset immunis præstandus, plus retineret, quam beneficium competentia desiderat, & locupletaretur cum insigni creditorum detrimento, qualis interpretatio, æquitati plane aduersa, admitti nequit.

N s

x) Per

uerunt x), vel illi, qui beneficio competentiae utebantur, quamuis ab his nulla cautio fideiussoria, sed nuda promissio desiderabatur y).

Affirmantium ceterarum rationes.

§. X. Ne vero hoc solo textu uti videantur, ad alias etiam iuris rationes sententiae huius propugnatores confugiunt. Aiunt x), milites caelestis militiae aequiparari terrestribus a): & quemadmodum militibus beneficium competentiae

Vnde ius canon. decisionem suam hausit?

x) Per *l. 4. de precib. Imper. offer. vbi Imp. ita: vniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus promulgantur, non aliter valeant, nisi fideiussio idonea super debiti solutione praebatur.* Si quid diuinare valeo, puto, Pontificem ex hoc textu suam decisionem formasse, praesertim cum etiam idoneam cautionem desideret, ita ut non sufficiat nuda promissio, ut ipse GONZALEZ num. 2. obseruat.

Quae cautio in c. 3. X. de solut. exigatur?

y) De marito, qui non est soluendo, hoc traditur in *l. vn. §. 7. C. de R. V. A.* his verbis: *cautione videlicet ab eo exponenda, quod si ad meliorem fortunam peruenerit, etiam quod minus persoluit, hoc restituere procuret.* Sub cautione autem non intelligi satisfactionem, patet tum ex *l. 3. C. de verb. & rer. signif.* tum etiam speciatim in materia de beneficio competentiae ex *l. 63. §. 4. pro soc.* ex qualiquet, nuda promissio sufficere. Quae cum ita sint, apertum est, Pontificem ad hanc cautionem, quae beneficium competentiae desiderat, respicere haud potuisse, quin potius quoad beneficium *cessionis*, quod ODOARDO denegare noluit, singulare quid constituisse, quod alias de iure civili non erat necessarium, sed ab illis tantum praestandum, qui rescriptum moratorium impetrauerunt.

Clerici milites caelestis militiae.

§. X. 2) GLOSSA ad *l. 6. pr. D. de re iudic.* hoc argumento utitur, quam ut idolum, plerique adorarunt. Ait: *Quid in militia caelestis militibus? Respondetur, idem multo magis, cum per eos summi Numinis veniam speremus.* Inde cateruatim quoque in hanc sententiam iuerunt canonistae, & hoc argumentum ad illustrandum *c. 3. X. de solut. text. n. 19.* VIIESTNER. *instit. iur. canon. ad cit. tit. n. 21. §. q.* HENRIC. CANISIVS *in comm. ad cit. c. 3. n. 1.* GONZALEZ *ad cit. text. n. 14.*

a) Vid. *c. 19. C. 23. qu. 8. C. 1. X. de cleric. aegrot.*

§. XI.

tia tribuitur, ne deserant militiam; ita multo magis hoc priuilegium cœlestibus militibus competere debere, ne a diuinis ministeriis se absteineant, & in ordinis opprobrium teneantur mendicare.

§. XI. Sed hoc argumentum insigni laborat vitio. Quicumque in vno vel altero comparantur, non plane iidem sunt censendi, nec iisdem debent *vbique* gaudere iuribus. Præterea beneficium competentia est ius singulare, quod interpretationem extensiuam non admittit, nec ad alias extendi potest personas, quam quibus leges id indulsere b). Suadent hæ rationes, æquum esse, vt clerici hoc iure fruantur, minime vero probant, illis tale ius datum fuisse.

Quæ refutantur.

§. XII. Interim, quod ratio iuris efficere non potuit, id vsus constituit, propagauit, corroborauit, cuius magna in ambiguis quæstionibus decidendis est auctoritas c). Postquam enim fere ad vnum omnes interpretes in *c. 3. X. de solut.* clericis beneficium competentia indultum esse existimant, hæ opinio tam altas in praxi egit radices, vt etiam in foris protestantium recepta, & vsu frequentiore approbata sit d);

Ex consuetudine clerici benefic. competentia habent.

ita

§. XI. b) Optime ENENCKEL. *de priuil. lib. II. c. 4. n. 42.* hac de argumentandi ratione ratiocinatur, & illorum, inquit, *audaciam nunquam ego excusauero, qui sepe non ita magna ratione moti, priuilegia omnia, etiam quæ considerate & determinate maxime circumscripserunt Principes, ex vno genere in aliud diuersum transferunt: & quo loco ipsi Principes, difficiiores se plerumque exhibere solent, hi adeo sunt faciles & benigni, vt paucis verbis & pagellis res maximi ponderis & momenti præstare posse præsumant. Tales sunt v. c. qui militum priuilegia ad clericos, ad scholares, aduocatos & c. transferre solent. Equidem militibus multa Imperatores, & magna priuilegia dederunt: sed & sua clericis, sua aduocatis, sua scholaribus dederunt.*

Priuilegia militum ad clericos male extenduntur.

§. XII. c) *l. 37. l. 38. D. de LL. FRANZKIVS in comment. ad D. tit. de LL. n. 10.*

d) Hanc obseruationem illustrat CARZOV. *P. 1. C. 32. def. 18. in f.*

ita vt non possim non hanc quoque sententiam amplecti, non quidem *ratione iuris scripti* conuictus, sed *interpretatione vsu-ali* inductus, cui aequitas afficit e).

Quæ ad hoc
requirantur.
Primum re-
quisitum.

§. XIII. Præsupposita ergo hac praxi, requisita, vt huic beneficio locus esse possit, specialius consideremus. Requiritur (1) clericos in ordinibus sacris constitutos f): Nec enim clerici minorum ordinum, aut qui tantum primam tonsuram acceperunt, eodem fauore digni sunt, multo minus in eos quadrat ratio æquitatis, antea adducta g), ne dicam priuilegia stri-

LAVTERB. *de benef. compet. §. 32. in f. MEVIVS in discuss. leuam. inop. debit. c. IV. sect. 7. n. 35. GAIL. I. obs. 117. n. 9. B. STRYK. in not. ad. ius eccl. BRUNNEM. lib. II. c. 15. in f. MULLER. in not. ad. STRVV. Ex. 44. §. 20. lit. N. in f.*

Aequitas be-
neficii com-
petentiae
clericorum.

e) Cederet alias inopia clericorum debitorum, & rigor creditorum in præiudicium ecclesiæ, cui nimirum propter inopiam amplius deseruire non possent: quin quod alia incommoda inde metuenda essent, vt ex redditibus ecclesiasticis communiter egentibus clericis certum quid in sustentationem assignare solent, quod vocant, *die competenz segen und geben*, quæ vero supersunt, creditoribus in solutionem assignantur.

Non pertinet
hoc benefici-
um ad cleri-
cos minorum
ordinum

§. XIII. f) Ita recte censet COVARRVVIAS *lib. II. var. resol. c. 1. num. 9.* additque: *Non aliter decretalis hæc (sicil. c. 3. X. de solut.) in foro admittenda est, ob multitudinem eorum, qui temere sine aliquo defectu, vt vitiis & criminibus liberius vacent, primis & minoribus ordinibus solent, maxima profecto prælatorum incuria, insigniri.* Certe indigni sunt hoc beneficio, qui clericorum titulo superbiunt, non tamen sacris inseruiunt.

n quibus
cessat ratio
æquitatis ad-
ducta.

g) Ecclesia sane nullum inde sentit incommodum, si hi *in solidum* condemnantur, nec ordini clericali vllum dedecus infligitur, si vel maxime hoc beneficio non gaudent. Gaudent quidem priuilegio *fori*, quod ad ampliandam iurisdictionem ecclesiasticam inualuit, sed inde non necesse est, vt omnium clericorum iuribus fruantur, maxime cum ostendi nequeat, hoc beneficium omnibus clericis sine defectu datum fuisse,

ste esse interpretanda, maxime quæ sola vsuali interpretatione constant. Vnde nec hodie inter protestantes ad *aditinos*, *custodes*, aut *organicos* illud extendi potest. Quod vero capitulares & canonici apud pontificios eodem gaudeant, nullam habet dubitandi rationem, maiorem vero apud protestantes, apud quos, si officia spectas, fere non sunt clerici. Ast cum adhuc per instrumentum pacis dignitate ecclesiastica cum episcopis præfulgeant, priuilegia quoque alias canonicis competentia iis denegari nequeunt h): cum etiam adhuc hodie aliis immunitatibus fruuntur.

§. XIV.

fuisse, quod sola interpretatio vsualis ex rationibus adductis firmavit, quare ad hos clericos, de quibus loquimur, applicari haud potest. Opponit quidem FAGNANVS generalitatem textus *in c. 3. cit.* sed sciendum est, (1) in eo contineri casum specialem, nec constare, qualis clericus fuerit: (2) adhuc nondum esse euictum, illum de beneficio *competentia* intelligi debere: quin potius (3) ex solo vsu forensi eo gaudent, qui illis non æque communis est, saltem hæcenus probari non potuit: Accedit (4) quod ex dispositione concilii Tridentini *sess. XXIII. de refor. c. 6.* nequidem omnes clerici minorum ordinum beneficium fori habeant, sed illi demum, qui vel beneficium ecclesiasticum habent, alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruiunt, aut in aliqua schola vel vniuersitate delibentia episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versantur: reliqui manent sub foro seculari, & nullatenus gaudent priuilegiis clericalibus. CANISIVS *ad c. 3. cit. n. 5.* Forsan ergo clerici minorum ordinum, iuxta concilium Tridentinum qualificati, hoc beneficio gaudebunt? Ego vero nec hoc dixerim: ideo enim vsus clericis illud dedit, quia militiam cœlestem agere videntur: At vero illam haud exercent *otiosi clerici*, vel ipso CANISIO obseruante, si vel maxime beneficium teneant, vel in aliqua schola versentur, nam & hi adhuc *otiosi* sunt respectu ministerii sacri. Ceteri, qui ex mandato episcopi ecclesiæ alicui inseruiunt, non quidem otiosi sunt, sed tamen *ministeria* eorundem *vulgaria* non sine graui abusu *militia cœlestis* dici queunt.

h) Forsan etiam his opponi posse censes, quod nullam militiam cœlestem agant. Verum hæc omnino iis demandata est, vnde etiam resistentia sunt.

Canonici milites cœlestes sunt.

Secundum.

§. XIV. *Probanda* (II) est inopia, ob quam solvere nequeunt. Quamvis vero varios eam demonstrandi modos debitor a Consistorio iubeatur patrimonii sui edere specificationem iurata k); vt quantitate eius perpensa iudex determinare queat, quid clerico debitori pro eius dignitate relinqui debeat.

Tertium.

§. XV. Inquirendum (III) in *causam inopie*. Indigni enim hoc beneficio reputandi, qui luxuriose viuendo substantiam suam dissiparunt, & fraude sua l) inopes facti sunt, cum delinquentibus iura non succurrant. Leuiori tamen culpæ condonandum erit.

Quartum.

§. XVI. Ratio quoque (IV) *ipsorum debitorum* habenda. Quippe ratio iuris non patitur, vt (1) clericis, si in negotiis aliis illicitis deliquerint m), succurratur, qui potius carceri mancipandi

dentia ab illis exigitur; quod vero hæc vt plurimum otiosa sit, & omnia per vicarios expediantur, ad *abusus*, non vsum iuris legitimi spectat.

Vnde inopia colligatur?

§. XIV. i) In eo conueniunt, quod summarie docenda sit paupertas, quam ex eo colligunt, si visus sit clericus debitor mendicare. ALOYS. RICCIVS *in prax. resol.* 245. n. 2. vel ex pluribus aliis coniecturis, de quibus plenissime agit MASCARDVS *de probat. concl.* 1154.

Requiritur specificatio iurata.

k) Nam etiam hanc edere iubetur, qui bonis cedere vult MEVIVS *de specif. iurat. C. IV. §. 28.* nec dispar ratio quoad hoc benefici-um allegari potest.

Dolus & luxuria benef. comp. excludunt.

§. XV. l) Plerique *dolum* desiderant, vt FAGNANVS *cit. l. n. 44.* sed ab hoc parum absunt, qui luxuriose viuunt l. §. D. *pro emtore*, maxime clerici, quorum vita alios mores omnino postulat, vt merito clericorum privilegijs priuentur, qui vita sua pessimos quosque superant. Ita optime censent BARBOSA *ad cit. c. n. 22.* & NICOLAUS *de GRASSIS de effect. clericatus effect. VII. §. 32. sqq.*

Vt & delictum.

§. XVI. m) Obiter hoc tantum addidi, cum alias de huiusmodi debitoribus me in hac disputatione non agere, supra modo monuerim. Vid. *cap. I. §. ult.* & *cap. III. §. 2.* Illustrari hoc poterit ex c. 1. X. *depos.* vbi quæstio est de clerico depositario, qui depositum inique

cipandi sunt: (2) Imo etiam illis, qui negotiantur n).

§. XVII. Tandem quoque (V) videndum, an etiam ^{Quintum.} huic beneficio, quod ex *c. 3. X. de solut.* sibi competere putant, renunciauerint o)? Equidem plures p) dubitarunt, vtrum etiam huic beneficio renunciari possit ad effectum, vt ob de-
bita

inique occultauerat, animo furandi & interceptiendi, quo intuitu etiam fur ibidem dicitur. Hinc beneficium nullum indulgendum erat; quin potius iubet Pontifex, eum, si necesse sit, *vinculis alligari*. Vterius clerici calumniatores; & qui friuole lites protrahunt, in expensas condemnantur, quas si soluere nequeunt, aliter puniuntur, quia hæc condemnatio in expensas genus poenæ est. *C. 5. X. de dol. & contum.* Nec porro parcendum est illis, qui in fraudem creditorum bona sua alienarunt, sed recte incarcerantur. De GRASSIS *cit. l. n. 36.*

n) Nam nec hi fori priuilegio gaudent, sed tales clerici mercato- Idem in clerici-
res iure communi ceterorum mercatorum vtuntur, si ex contractu mer- cis mercatori-
caturam concernente conueniantur, vt nec diffiteretur de GRASSIS *cit. eff.*
VII. num. 63. sqq. Conf. supra *cap. II. §. 21. lit. v. in not.*

§. XVII. o) In antiquis chirographis frequentissime hæc clausula Renunciatio
occurrit: Ich renunciere auch hierbey allen Rechts-Wohlthaten, ins beneficii cap:
besondere dem c. Odoardus: adeo vt chirographis, nomine ecclesie & mo- Odoardus.
nasteriorum conscriptis, inseri soleat, quia ipsi clerici sub ecclesia & mona-
steriis intelliguntur.

p) Imo plerique negatiuam tuentur; qui vero in castra affirman- Illam plures
tium eunt, pauci sunt, quia boni. Vulgus negantium sequuntur de non admit-
GRASSIS *cit. l. n. 28.* GONZALEZ *ad c. Odoardus 3. X. de solut. n. 17.* WIEST-
NER *ad tit. X. de solut. num. 29.* BARBOSA *ibid. num. 24.* FAGNANVS *ibid.*
n. 74. Inter hos WIESTNER, FAGNANVS, alique nequidem iuratam re-
nunciationem admittunt, quia priuilegium hoc non *singulis*, sed *toti ordi-*
ni datum, cui nec per iuramentum renunciari potest. Eodem argu-
mentandi genere ipse vtitur Pontifex in *c. 12. X. de for. comper.* suppo-
nitque, tale iuramentum esse contra leges. Alias ineptias addit FAGNA-
NVS *cit. l. quibus probare conatur*, eiusmodi iuramentum contra bonos
mores esse, quia, ait, *carceris squalor contra æquitatem naturalem est, & ex*
hoc sequitur inhumanitas & crudelitas; liberi hominis caro & corium non
possunt esse in obligatione. O 9)

bita incarcerationi queat clericus, quoniam condemnatio in solidum sit contra reuerentiam, his personis debitam, & tali renunciatione toti ordini, cui priuilegium hoc datum, præiudicetur q). Quidam tamen r) hoc restringunt ad renunciationem simplicem, *iuratum* excipientes, ne alias in periurium inciderent, adeoque ante obtentam absolutionem permanere in carceribus debeant.

An beneficio
competentiæ
& cessionis
possit renun-
ciari?

§. XVIII. Verum interpretes in hac quæstione omnia turbant & miscent. Omnes ad vnum defendunt, in eo textu, de quo hæctenus actum, agi non de *cessionis*, sed pinguiori beneficio, *competentiæ* scilicet. Attamen, si omnium rationes conferantur, potissimum illuc redeunt: An clericus possit renunciare beneficio cessionis? Quod tamen nolunt esse in quæstione, dum generatim quærent, an renunciari possit beneficio *cap. ODOARDVS*? Distincte potius procedendum & inquirendum: (1) An possint renunciare beneficio competentis? quod affirmandum) censeo. (2) An beneficio cessionis? quod itidem

q) Conf. supra cap. III. §. X. lit. i)

An relaxatio
renunciationis
peti possit?

r) Ita sentit CAROLVS de GRASSIS *cit. l.* sed meo iudicio ludit. Ait enim, *renunciationem validam esse, posse tamen eundem petere relaxationem, nec hanc esse denegandam.* Certe non satis sibi constat: si enim obligatur ex tali renunciatione iurata, obligatur quoque, ne semet, inuito creditore, ab ealiberet, quod tamen facit petendo relaxationem. Reuera non obligatur, cuius in potestate est, vt non sit obligatus, quia absolutio talis ei non debet denegari, vt expresse addit. O barbaram philosophiam!

Effectus re-
nunciationis.

§. XVIII. s) Neque dum hoc affirmo, statim assero, clericos carceri esse mancipandos, quem effectum renunciatio huius priuilegii minime habet; sed eum tantummodo, ne alimenta necessaria excipere, verum omnibus potius bonis spoliari, vel, vt lenius dicam, priuari queant. Interim autem hoc ipso non statim amittit beneficium cessionis, quia, cum omnis renunciatio sit stricti iuris, extendi nequit, & consequenter per renunciationem, amisso beneficio competentis, non simul amissum

arbitror, cum nulla obstet ratio, quo minus se ad carceres obligare queant, prout obligatio obstagii & cambialis liquide do-
cetur).

§. XIX. Hoc facile concefferim, renunciationem talem debere esse expressam: neque enim illa inducitur ex solo *iuramento*, quod debito a clericis adiectum est, cum etiam hoc in-

Renunciatio
non colligitur
ex iuramento.

telli-
censetur beneficium commune, quod etiam laicis indultum est, *cessiois* nimirum. Equidem vrgent, tendere talem renunciationem in præiudicium *status clericalis*, quod ita in istius opprobrium mendicare, aut alias sordide viuere clerici teneantur, vt philosophatur *WIESTNER cit. l. n. 29.* Nescio tamen, an vnus, alteriusue inopia toti ordini opprobrium adferat. Senatorius ordo & consiliariorum est satis honestus, imo amplissimus: Ponamus, competere senatoribus & consiliariis hoc beneficium, quod nonnulli docent; an ergo ei renunciare possunt? Facilius hoc indulgebunt, & quidem recte, cum vnus, alteriusue senatoris, consiliarii, aut Doctoris inopia tali ordini nullum præiudicium inferat. Militibus sane renunciatio hæc cum effectu iuris non denegatur, *arg. l. penult. C. de pact.* & cum alias iura militum clericis adoptent, cur hanc potestatem illis denegabunt? Forfan ideo, quod tantum in *fauorabilibus* milites sint, non in odiosis. Sed hanc responzionem solidior non fert iurisprudencia. Enimuero non probo duritiem creditorum, si renunciacioni huic rigide insistant; qui potius omnibus modis inducendi sunt, ne iure suo vtantur: Interim si ad misericordiam, cui leges non sunt scriptæ, flecti nequeant, sententia secundum pacta conuenta omnino ferenda erit.

t) Non desuere, qui existimarunt, cessiois beneficio nullo modo renunciari posse, quos satis modo refellit *B. STRYK. in cauel. contr. sect. II. c. 7. §. 39.* Interim quod speciatim ministros ecclesiæ concernit, distinguo inter *iudicis* & *Principis* officium. Ille secundum pacta & conuenta iudicat, & quia nemo cogitur, vt beneficio cessiois, ideo eum, qui declarauit, se nolle vt hoc beneficio, condemnet ad carceres. *Princeps* autem, qui pacta subditorum etiam temperare potest, si inde ecclesiæ adferri incommodum videt, huius renunciacionis effectum suspendere non impeditur, cum omnia iura subditorum subordinata sint salutis publicæ, ad quam primario princeps respicere debet.

Beneficio ces-
sionis quous-
que renunciari
queat?

telligatur sub clausula, rebus sic stantibus u), & proinde falsa & erronea sit doctrina, iuramentum habere effectum *renunciationis* omnium beneficiorum x).

Quando benef. competentia cesset?

§. XX. Referuntur præterea adhuc plures casus y), in quibus hoc beneficium clericis debitoribus interpretes denegant, dum simul docent, quam strictis hoc cancellis inclusum sit.

§. XXI.

§. XIX. u) Hoc satis innuit Pontifex in *cap. 25. X. de iureiur. & recte adstruit CAROLVS de GRASSIS cit. l. n. 20.*

Iurans non renunciat.

x) Plenissimus hac in doctrina est SERAPHINVS DE SERAPHINO *de priuil. iuram.* & additionator eius BENCKENDORFF; sed, quod negari nequit, uterque plenissime & sæpiissime errat. Speciatim *priuil. 56. putant*, iuramento, quod debito annexum est, tolli beneficium competentia, quod habeat vim *specialis consensus & renunciacionis*, quæ ratio tamen id petit, quod est in principio. Qui iurat, non renunciat, & qui priuilegijs cessionis & competentia utitur, minime intendit, solutionem prorsus declinare, sed eam tantum tamdiu suspendere, donec ad meliorem fortunam peruenerit.

Novem referuntur casus.

§. XX. y) Refert BARBOSA ad *cap. 3. X. de solut. nouendecim casus*, in quibus partim beneficium *cessionis*, partim *competentia* cessat, quæ duo ubique confundit. Nonnullos iam in antecedentibus modo adduxi; reliquos ergo hic examinabo. Excludit itaque hoc beneficium (1) in debitore *pensionis*, quam ex beneficio alii debet. Equidem GRATIANVS *cap. 222. num. 53* in diuersam abiit sententiam, sed sine ratione, quia pensiones afficiunt ipsum beneficium, & præcise ex eo solui debent, fauoremque alimentorum pro se habent. (2) Si creditor clerico debitorre pauperior existit, quod itidem admitto, quia in genere in tali casu beneficium competentia cessat. (3) Si clericus coniugatus est; hunc enim indignum priuilegijs clericalibus censent, quod ad nostra fora applicari non posse, quilibet videt. (4) Quando clericus est de fuga suspectus, quod etiam admittit HARTMANNVS HARTMANNI *lib. II. obs. pract. c. 2. obs. 4.* Hoc vero tantum eo pertinet, ut possit incarcerari ad impediendam eius fugam, non vero, ut eo ipso amittat beneficium *cessionis* vel *competentia*. Sed tam late extendunt dispositionem *dict. cap.*, ut omnem incarcerationem eo ipso prohibitam esse, credant, quod tamen vix inde euinci

§. XXI. Quia vero in honorem ministerii hic honos clericis debetur, ne ob *debitum* facile incarcerari queant, & præterea beneficium competentia personalissimum sit; hinc per se inde fluit: (1) uxorem, viduam, aut liberos Pastorum beneficio competentia non gaudere: (2) incarcerari quoque illos posse, nisi iure communi beneficio cessionis gaudeant z).

Est hoc beneficium personalissimum.

§. XXII.

euinci potest. (5) Si clericus negauit debitum, in pœnam scil. mendacii, quia indignus est beneficio, qui negat beneficii fundamentum. (6) Si post condemnationem suscepit terminum, h. e. certo tempore soluere promisit, quia hoc modo *competentia* beneficio renunciassè censeretur. Sed cum plerique interpretes renunciationem non admittant, vix est, vt hanc quoque limitationem approbari possint: accedit, quod renunciatio, quia non præsumitur, sed expresse fieri debeat, inde vix colligi queat. (7) Si clericus heres sit debitoris, nec confecit inuentarium, quod præsumtio contra eum militet; verum hodie sine difficultate ad iuratum specificationem admittendus erit. (8) Si a sione reali conuenitur. (9) Si bona aliena, tanquam tutor vel gestor, administrauit &c.

§. XXI. z) Priuilegio *fori* enumerata personæ quidem gaudent. Quod inter alios statuit Braunschw. Birch-Ordnung de a. 1709. art. 14. §. 2. In den übrigen sollen die Prediger, deren Frauen und Kinder, von denen weltlichen Gerichtbarkeiten, gänzlich eximiret seyn, dieselben auch insonderheit für ihre Personen, wie auch die Küster und Schuldiener, auf keine Land- und Forst-Gerichte citiret, sondern, wenn dieselbe womit erweislich beschuldiget würden, solche Beschuldigung von denen Beamten und Superintendenten coniunctim untersuchet, die Strafe nach der Land-Ordnung dictiret, selbige aber der Kirchen zugewendet werden soll. Add. supra c. II. §. 17. lit. k) in not. Ita etiam priuilegia fori, aliaque, quæ non sunt personalissima, a Dd. familiae clericorum indulta fuere. vid. SCHILTER instit. iur. canon. lib. 1. tit. 18. §. 8. ibique in not. Sed rectè asserit Dn. LVDOVICI in proc. Consistor. cap. V. §. 4. illud in genere admittendum non esse. Idem quoque de heredibus clericorum suo modo asseritur, vti IDEM d. l. §. 6. ostendit. Ast pudendum certe est, quod IAC. ANTON. MARTA in tr. de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 44. asserit, priuilegium fori nimirum ad clericorum concubinas quoque extendendum

Quæ persona foro clericorum priuilegiato gaudeant?

Quid iuris, si clericus se nomine ecclesie obligauerint?

§. XXII. Denique multum quoque refert, vtrum clerici nomine proprio, an vero intuitu functionis ecclesiasticæ contraxerint? Priori casu eis gaudent priuilegiis, de quibus hactenus actum est. Posteriori autem non se, sed ecclesiam obligare voluerunt, quo casu non primario ad beneficia, quibus clerici, qua tales, gaudent, respiciendum, sed recurrendum ad iura singularia ecclesiis debitoribus indulta, quæ varia sunt 22), sed a meo scopo aliena.

Eisdem tamen non competit benef. competentia.

dum esse. Sed hæc omnia ex ea ratione facta & prorogata sunt, quia fori priuilegium mixtum est. Sic etiam alia priuilegia communicantur vxoribus & liberis, obseruante HERTIUS de transit. priuileg. personal. ad alios §. 15. & 19. aut non personalissima, quibus annumeratur beneficium competentia. HERTIUS cit. l. §. ult. LAVTERB. de benef. compet. §. 7.

Debitum in rem ecclesie versum esse debet.

§. XXII. 22) Huc pertinet, quod ob æs alienum bona ecclesiastica, imo vasa sacra vendi possint: auth. hoc ius porrectum C. de SS. eccles. quod vsuræ leuissimæ quadrantes tantum creditoribus indulgeantur, eis que contenti esse iubeantur: per cit. auth. quod creditor ante omnia ostendere debeat, debitum in ecclesie vtilitatem versum fuisse, per cit. auth. in f. maxime si ad eius solutionem deueniri debeat ad alienationem rerum ecclesiasticarum. B. STRYK. in vs. mod. tit. de reb. cred. §. 37. Speciatim tamen in ordin. Magdeb. politic. c. 49. §. 22. hac de re ita cautum est: Es sollen weder die pia loca, wie sie Namen haben, noch die Städte hinfür, ohne unsere oder unserer Magdeburgischen Regierung ausdrückliche Bewilligung, Geld auf Zinsen zu entlehnen befugt seyn. Da aber solches, vor publication dieser Ordnung, geschehen wäre, soll so wol denen piis locis, als Städten, das beneficium l. ciuitas ff. de reb. cred. derog. stat. zu statten kommen, daß die Zahlung ehe nicht wider sie erkannt, noch vollstreckt werde, bis die Gläubiger zur Gnüge beybracht, daß das Anlehn in derer piorum locorum, oder der Städten scheinbaren Nutzen verwendet worden, ob auch gleich bey Stiftern das ganze Capitul, bey Clöstern die Aebte oder Pröbste und Conventualen, und bey den Städten die Viertels- und Gemeinheits-Meister in das Anlehn ihr Bollwort geben, zu dessen Beybringung denen Gläubigern die Raths- und andern Rechnungen zu ediren seyn. 2c. Reliqua iura, ecclesiis ære alieno obrutis competentia, lubens prætereo, qui clericis tantum, non vero ecclesiis ius dicere volui, aliis hanc spartam commendans.

S. D. G.

CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. CANDIDATO

S. P. D.

IVST. HENNING. BOEHMER. D.

F *A occupauerat olim omnium animos sententia, clericos immunitatem in omnibus, quæ oneri illis esse queunt, sibi vindicare posse: tum quod legum ciuiliū vinculis prorsus essent soluti; tum etiam quod sors Dei, & res spiritualis nominari deberent, quæ iure ipso diuino immunitatem quandam habere credebatur. Accedebat noua ratio, quod Episcopi, Abbates, alique Theologi primarii iuris canonici interpretes essent, qui in dilatandis priuilegiis clericorum propriam agebant causam, & quorum tradita Legistæ, quo olim nomine iuris Romani interpretes insignire solebant, sine iudicio & examine suscipiebant, & defendebant. Rariores erant, qui ad exemplum PETRI de FERRARIIS iis se opponebant: tum quia sciebant, se crabrones irritaturos esse; tum etiam quia adeo logico destituti erant iudicio, vt de argumentorum ponderibus iudicare non possent. Monstra opinionum sunt, quas de priuilegiis clericorum adferunt NICOLAUS de GRASSIS, FELICIANVS de OLIVA, ALEXANDER SPERELLVS, alique, quos enarrare admodum prolixum foret. Quamuis vero ab eiusmodi quisquiliis in multis capitibus hodie repurgata sit iurisprudencia; non desunt tamen, qui quandoque antiquata regustare, & sub prætextu opinio-*
nam

num communium erronea recoquere intendunt. In doctrina de clerico debitore manifestum deprehenditur huius rei vestigium, prout in hac dissertatione *TVA*, CLARISSIME CANDIDATE, egregie ostendisti. Postquam enim per aliquot annos & in hac & in aliis academiis illis disciplinis, quæ in melius mentem formare possunt, præsertim vero iuri, egregiam dedisti operam, talemque & vita, & moribus, & alacritate animi *TE* præbuidisti, ut alii præsertim *TE* intuerentur, & ex formula *TVA* viuere cuperent, iter illud, quod aliis immensum videtur, felici conatu, cui nihil inuium, absoluidisti, ut portum securus subire posses. Quod ut ostenderes, subiecisti *TE* consuetis examinibus, in quibus eruditionem *TVAM* Facultati nostræ sufficienter probasti, simulque desiderasti, ut publico quoque *TE* examini sistere posses. Tale itaque thema elegisti, in quorationes veras iuris a falsis, solidas ab erroneis & superficialibus discernere, & , quam caute inter tot fluctus in praxi procedi debeat, demonstrare posses. Conatus ex voto cessit, nec vino vendibili suspensa hedera opus est. Sicuti vero hoc ipsum præsertim mihi, cuius conuictu & ædibus hætenus usus es, non potuit non pergratum accidere; ita binis verbis etiam de egregiis *TVIS* conatibus *TIBI* gratulor, & quæuis fausta, saluti *TVAE* inseruientia, omni animi impetu *TIBI* apprecor. Vale. Dab. in Academia Fridericiana d. XXVII. Nou. MDCCXV.

nt.
de-
bac
re-
an-
nis,
ser-
em-
TE
, &
ud,
cui
bi-
TE
em
sti,
xa-
in
ro-
in-
ra-
bi-
um
fte-
re;
bus
AE
re-
na

05 H 489

ULB Halle

3

004 220 072

sh

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
**CLERICO
DEBITORE**

QVAM
DEO T. O. M. ANNVENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE MARCHIONE
BRANDENBURG. RELIQVA
IN REGIA FRIDERICIANA

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
MODERANTE

DN. IVSTO HENNING. BOEHMERO

ICTO, COMITE PALAT. CAESAR. REGIAE MAI. BORVSS.
CONSILIARIO AVLICO ET PROFESSORE IVRIS ORDIN.

PRO GRADV DOCTORALI

SVMMSIQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRI-
VILEGIIS RITE CAPESSENDIS
AD DIEM XXX. NOVEMBR. MDCCXV.

IN AVDITORIO MAIORI
HORIS ANTE- ET POMERIDIANIS

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVATIONI SVBMITTIT
AVCTOR

IACOBVS ECK

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBVRGICAE
TYPIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI ACAD. ET SENAT. TYPOGR.
RECVSA MDCCXXXV. (14)

20.

